216.

Tortricidea.

Gen. Tortrix

Bergmanniana.

216.

BESCHOUWING

DER

WONDEREN GODS,

IN DE

MINSTGEACHTE SCHEPSELEN,

OF

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

NAAR HUNNE AANMERKELIJKE HUISHOUDING, VERWONDERLIJKE GEDAANTEVERWISSELING, EN ANDERE WETENSWAARDIGE BIJZONDERHEDEN.

VOLGENS EIGENE ONDERVINDING BESCHREVEN, NAAR HET LEVEN NAAUWKEURIG GETEEKEND, IN HET KOPER GEBRAGT EN GEKLEURD

DOOR

JAN CHRISTIAAN SEPP.

VIJFDE DEEL.

TE AMSTERDAM,
BIJ J. C. SEPP EN ZOON.

Eminet in minimis Maximus Ille Deus.

J. C. SEPP & ZOON Excuderunt.

VOORREDE.

Bij de uitgave van de Titelplaat en de Registers van het Vijfde Deel dezes Werks, waarmede hetzelve voleindigd is, kunnen wij niet dan ons verheugen, dat de zamenftelling daarvan in aanmerkelijk korter tijdvak heeft kunnen plaats vinden, dan met het Vierde Deel het geval geweest is. Minder gewis is zulks een gevolg van onzen eigen ijver, dan wel van de in ons Vaderland toenemende belangftelling in het zoo belangrijk gedeelte der Natuurlijke Gefchiedenis, de kennis der Infekten in het algemeen, en van de Donsvleugelige (*Lepidoptera*) in het bijzonder. Dat hieraan, en vooral aan de vriendelijke mededeeling en bereidvaardige medewerking van onderfcheidene Liefhebbers, dit weder ten einde gebragte Deel hoofdzakelijk zijn beftaan verfchuldigd is, daarvan getuigen zoo vele aanhalingen, als bij het doorbladeren van hetzelve overal zullen in het oog vallen, en hunne namen zullen fteeds met dankbaarheid door ons herdacht en herhaald worden. Het zij ons vergund, aan eenen dezer Liefhebbers hier weder in het bijzonder te gedenken; het is

 de

de meermalen in dit Deel genoemde Wel-Edele Gestrenge Heer Q. M. R. VER-HUELL, aan wiens nauwkeurige opmerking wij niet alleen verscheidene waarnemingen, maar aan wiens kunstpenseel wij ook een aantal fraaije teekeningen te danken hebben; de Titelplaat voor dit Deel is daarvan insgelijks getuige, en strekt tot een nieuw bewijs van Zijn Wel-Eds. bereidvaardigheid, om ons in het voortzetten van dit Werk te ondersteunen.

De Afbeeldingen op deze Titelplaat zijn de volgende: de groote Vlinder, bovenaan, is de *Noctua Maura*, eene soort, nog niet in ons Werk opgenomen, omdat het, voor zoo ver ons bekend is, nog nimmer gelukt is derzelver Rups bij ons te Lande te ontdekken, hoewel de Vlinder zelf nu en dan in Gelderland, en wel bepaaldelijk in de omstreken van Doesburg, en ook bij Amersfoort, gevangen wordt.

Het bleef ons onbekend, welke Vlindersoort uit de Spanrups, aan de linkerzijde, te voorschijn komt; de Heer D'AILLY vond dezelve voor een paar jaren op de *Symphoricarpos racemosa*, doch had het geluk niet die tot verandering te brengen.

De Vlinder daaronder is eene zeer fraaije verscheidenheid van de *Bombyx Dispar Mas*, uit de Verzameling van den Heer VER-HUELL, en het iets lager voorgestelde Dag-Vlindertje, eene niet minder belangrijke afwijking der *Papilio Alexis*, door Zijn Wel-Edele in Gelderland gevangen; onder aan is de afbeelding eener Rups der *Bombyx Fagi*, zeer afwijkende van de door ons afgebeelde op Tab. XXX. in het vorige deel.

De

De beide Vlinders ter regterzijde zijn ook uitmuntende verscheidenheden, de bovenste van de *Papilio Phlaeas*, de onderste van de *Bombyx Caja*; de eerste is eenmaal buiten Doesburg, en insgelijks een' enkelen keer in de Duinen nabij Haarlem gevangen, komende geheel overeen met de afbeelding daarvan door HUBNER gegeven. De afbeelding der *Bombyx Caja* is naar een Exemplaar, mede in de Verzameling van den Heer VER-HUELL berustende, en in die van den Heer D'AILLY bevindt er zich, onder een aantal afwijkingen in deze soort, eene, met de hier voorgestelde nagenoeg overeenkomende. De fraaije Rups der *Bombyx Milhauseri*, in dit Deel afgebeeld, is slechts als plaatsvulling hier nangebragt.

Bij de uitgave van den *Brilkruid-Vlinder*, in dit deel voorkomende, merkten wij op, dat niet alleen de geheele huishouding van eene of andere nog niet door ons beschrevene Vlinder-soort ons hoogst welkom was, maar evenzeer de mededeeling van deze en gene afzonderlijke opmerking of bijzondere ontdekking; zoodanige toch kunnen ons te eenigen tijd welligt te stade komen: de genoemde *Brilkruid-Vlinder* zelf heeft daarvan een voorbeeld geleverd.

Uit de aanteekeningen van zoodanigen aard, óf door ons zelve verzameld, óf door eene of andere vriendelijke hand toegezonden, deelen wij hier als vooral belangrijk mede, dat de zeer fraaije en in ons werelddeel overal zeldzame *Sphinx Celerio*, nu vier jaren geleden, door den Wel-Edelen Heer D'AILLY alhier te *Amsterdam* gevangen is, zijnde een zeer fraaije Mannetjes Vlinder, in zijn Eds. uitgebreide Verzameling berustende; waarbij nog deze bijzonderheid viel op te merken, dat zulks plaats had in het midden der maand October, en wel bij guur weder, terwijl anders dit Insekt, ook in zuidelijker streken,

* 2 den

den winter steeds in den staat van Pop doorbrengt. Van dezen zeer zeldzamen Vlinder is, voor zoo veel ons bekend is, nog maar éénmaal hier te Lande de Rups gevonden, zoo als wij dit reeds mededeelden bij de uitgave der Middelbare Nacht-Paauw-Oog, in het derde Deel dezes Werks. Een dergelijk voorbeeld van op ongewonen tijd uitkomen eens Vlinders, leverde ons ook de *Bombyx Pudibunda*, van welke in het begin van December bij vriezend weder een enkele Vlinder uit vele Poppen te voorschijn kwam, blijvende de overige als gewoonlijk tot in het voorjaar onuitgekomen. Een even zoo ongewoon verschijnen was ons eene *Noctua Verbasci*, reeds op den tweeden Maart des vorigen jaars, en eenige dergelijken.

Wij kunnen te dezer plaatse niet alles mededeelen, wat verder van dezen en genen aard bij ons is aangeteekend; een en ander zal ons, daaraan twijfelen wij niet, hier en däär te pas komen bij den verderen voortgang van ons Werk, tot welks zesde deel wij bereids een aantal Voorwerpen in gereedheid hebben. Naauwkeurigheid in afbeelding en beschrijving zullen, bij de verdere uitgave, steeds ons hoofddoel blijven, en wij bevelen ons dan ook in de voortdurende belangstelling der Liefhebbers, in het vriendelijk mededeelen hunner ontdekkingen, aan. Mogen wij hierop blijven rekenen, moge ons Werk deszelfs tegenwoordigen aftrek blijven genieten, en mogen wij zelve bij de noodige gezondheid en krachten gespaard blijven, dan hopen wij nog lange voort te gaan met het BESCHOUWEN VAN GODS WONDEREN IN DE MINSTGEACHTE ZIJNER SCHEPSELEN!

December 1836.

JAN SEPP.

I N H O U D

DER

VIJFTIG VERHANDELINGEN,

WAARUIT DIT

VIJFDE DEEL

BESTAAT.

* 5 N. 225.

INHOUD DER VIJFTIG VERHANDELINGEN.

(*) Aldus bij PANZER genoemd.

(†) Milhauseri bij OCHSENHEIMER

NAAM-

NAAMLIJST

DER

VLINDERS,

AFGEBEELD EN BESCHREVEN

IN DIT

VIJFDE DEEL,

GERANGSCHIKT NAAR DERZELVER GEZIN EN BENDE.

NAAMLIJST DER VLINDERS.

NACHT-VLINDERS,

VAN HET TWEEDE GEZIN

DER TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

EERSTE EN TWEEDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE GEVLAMDE VLINDER.

P. V: Tab. I. II.

§. 1.

Onder de reeds door mij op een getal van twee honderd Platen afgebeelde onderschillende soorten van Rupsen en Vlinders, welke te zamen de vier eerste Deelen van dit Werk uitmaken, bevinden zich verre de meeste van diegene, welke zich jaarlijks in grooter aantal dan andere vertoonen, en die men daarom met den naam van gemeene soorten gewoon is te bestempelen. Mijn voorraad hier-

door

door dikwijls niet zoo groot meer zijnde, als dezelve' voorheen wel was, want echter om dezelfde reden van den anderen kant veel aan, omdat hij, ofschoon zich tot een kleiner aantal voorwerpen bepalende, nu meerendeels bestaat uit 'zoodanige, welke minder algemeen voorkomen en dus onder de meer zeldzame dienen geteld te worden; de laatste verhandelingen van het vorige Deel hebben daarvan reeds voorbeelden opgeleverd, en die Vlinder, wiens afbeelding en beschrijving ik tot het onderwerp voor den aanvang van dit vijfde Deel gekozen heb, doet zulks niet minder; niet alleen komt deze zeer weinig in ons Vaderland voor, maar hij behoort tevens onder de fraaiste en grootste soorten uit het geslacht der Spinners. (*Bombijces.*) De Latijnsche naam *Bombijx Versicolora* onder welke de Vlinder, dien ik bedoel, bekend is, is ongetwijfeld zinspelende op het onderscheid in kleur dat er tusschen de Mannetjes- en Wijfjes-Vlinders bestaat, even als zulks met de *Bomb. Dispar*, op Plaat III van het derde Deel dezes werks afgebeeld, plaats heeft; ik heb mij eenigzins in verlegenheid bevonden in de keuze van eene geschikte Hollandsche benaming voor dit Insekt, want *Versicolora* laat zich in onze taal niet wel in een enkel woord overbrengen, ten ware men hetzelve door *Veelkleurig* wilde vertalen, hetgeen echter niet volkomen dezelfde beteekenis heeft, en althans op deze soort, wier kleuren zich slechts tot twee of drie bepalen, niet wel is toe te passen; ik heb dezelve dus liever van de teekeningen op de vleugels, die bij de Mannetjes en Wijfjes, hoe groot ook het onderscheid in bei-

beider grondkleur zij, echter steeds volkomen dezelfde zijn, ontleend, en noem ons voorwerp hierom *De Gevlamde Vlinder.*

§. 2.

Eenige jaren geleden met mijnen vriend, den Heer A. D'AILLIJ te Harderwijk zijnde, om met Z. ED. in de ommestreken dier stad Insekten te zoeken, ontdekten wij aan den top van een Elzentakje eenige Rupsen, die ten getalle van omgeveer vijf-en-twintig bij elkander, met den kop sterk achterwaarts gebogen, in eene trillende beweging zaten; hare grootte was toen zoo als bij de 3 fig. op Tab. I. Fig. 3.
Tab. I. te zien is, zijnde zij naar mijne gissing kort te voren voor de eerste maal verveld; ook vonden wij eenige ledige Eijerdoppen op hetzelfde takje waarop de Rupsen zaten, nevens elkander, als bij fig. 1 is afgebeeld, en bij Fig. 1 en 2.
fig. 2 ziet men eenen derzelve afzonderlijk; het vinden van deze Eijeren kort bij de Rupsen, deed ons vooronderstellen dat deze hieruit gekomen waren, en zich dus nog niet verre van de plaats harer geboorte verwijderd hadden, zijnde het eene niet onbekende zaak, dat die Rupsen-soorten welke, tot kort voor haren volkomenen wasdom, zich gezellig bij elkanderen houden, zelden naar eene andere plaats voedsel gaan zoeken voor dat zij eenen geheelen tak of gedeelte van eenen boom hebben kaal gevreten, hetgeen ik ook in het vervolg bij deze soort gedeeltelijk bewaarheid vond; zij onthielden zich

in de vlesch, waarin ik haar het noodige voedsel van tijd tot tijd versch toediende, steeds bij elkander, en verwijderden zich slechts zeer weinig van hare plaats, dan wanneer de honger hen drong, waarna zij zich ook spoedig weder bijeenvoegden.

§. 3.

De groei dezer Rupsen ging zeer traag voort; ongeveer acht dagen nadat wij dezelve gevonden hadden, vervelden zij bij mij voor het eerst, en bijna veertien dagen daarna wederom; gedurende dezen tijd had ik echter reeds het onaangename dat er eenige derzelve stierven; niettegenstaande ik haar voedsel dagelijks vernieuwde, en haar zoo veel mogelijk de vrije lucht deed genieten, werden sommige langzamerhand kleiner, en eindelijk hingen zij geheel slap bij de takjes neder of vielen daaraf, wanneer ik haar kort daarna dood vond. De overgeblevene groeiden nu redelijk, en waren bijna volwassen, maar de sterfte nam toen zoodanig toe, dat ik slechts eene derzelve haren vollen wasdom zag bereiken, hetgeen tegen het einde der maand Junij was, nagenoeg zes weken nadat ik ze gevonden had; hare grootte, gedaante en kleur was
Fig. 4. toen zoo als fig. 4 doet zien; de tijd harer verandering nu naderende, veranderde de kleur van groen in bruinachtig, even als dit bij de Rupsen der *Sphinx Tiliae* en meer andere plaats vindt; zij was toen minder rustig dan te voren, als het ware eene geschikte plaats zoekende om zich ter gedaante-verwisseling in Pop een verblijf te vervaardigen, het-

geen,

NACHT-VLINDERS *van 't* Tweede Gezin *der* EERSTE BENDE

P. V. *Tab. I.*

geen zij eindelijk boven op de aarde deed, bezigende daartoe droogе bladeren, aardkorrels, enz. die zij door middel van eenige draden te zamen spon; en hier tusschen veranderde zij in eene Pop.

§. 4.

Door de toegenomene sterfte onder mijne Rupsen vóór dezelve volwassen waren, had ik geene gelegenheid gehad, na te gaan, of zij zich tot aan hare verandering onophoudelijk bij elkander hielden, zoo als zij, jong zijnde, gedaan hadden; van mijn Vriend D'AILLY vernam ik dat zulks het geval niet was, Z. Ed. was met zijne Rupsen tot aan hare laatste vervelling gelukkiger geweest dan ik, en had er nog maar eene verloren, de overige verspreidden en bekommerden zich toen als het ware niet meer om elkander, maar nu begonnen zij bij mijnen Vriend ook slap en krachteloos te worden, zoodat slechts twee daarvan zijn ingesponnen; wij waren alzoo zeer ongelukkig met deze vangst, waarmede wij ons in den beginne zoo verheugd hadden, en niettegenstaande wij alle zorg voor het behouden onzer Rupsen hadden aangewend, was ons zulks niet mogelijk; de oorzaak hiervan laat zich niet met zekerheid bepalen, het is evenwel niet onwaarschijnlijk dat zulks toe te schrijven zij aan de brakheid van den grond om Amsterdam, die gewis aan de sappen der boomen en planten eene andere eigenschap-

mededeelt, nadeelig voor die soorten van Rupsen, welke zich in de vrije Natuur met bladeren wel van dezelfde soort, doch op een' zoeten grond gegroeid, voeden, en wel bijzonder, als de Rupsen in haar eerste leven reeds eenigen tijd van die soort van bladen van den zoeten grond gevreten hebben; dit is echter maar gissing, er zijn daar voor waarschijnlijk nog vele andere oorzaken.

§. 5.

Behalve met de Elzen bladeren, voeden zich deze Rupsen, volgens opgave van *Borkhausen* en *Ochsenheimer*, met Berken-, Haagbeuken- en Linden-bladeren, en het spijt mij ook deze niet aan mijne Rupsen gegeven te hebben, mogelijk ware ik dan beter geslaagd dezelve tot hare verandering te behouden, hoewel het aan den anderen kant toch vrij zeker is, dat zij in de vrije Natuur buiten noodzakelijkheid geene andere soort van voedsel zouden gezocht hebben, dan datgeen, hetwelk zij reeds van het Ei af tot aan hare eerste vervelling hadden gevreten en waarop de Eijeren door de moeder Vlinder gelegd waren.

§. 6.

Beschroomd zijnde mijn gering overschot geheel te verliezen, door hetzelve in deszelfs spinsel te vroegtijdig aan te roeren, liet

liet ik eenen geruimen tijd verloopen eer ik daar naar durfde om te zien, ik kan dus den tijd dien de Rups onveranderd tusschen de zaamgesponnene bladeren doorbrengt, niet naauwkeurig bepalen; toen ik na eenige weken mijn verlangen genoeg dacht gerekt te hebben, maakte ik het spinsel open, en vond de Rups in eene Pop veranderd, naar welke de afbeelding bij fig. 5 vervaardigd is. Fig. 5.

§. 7.

Mijne Pop bleef nu den Winter over onuitgekomen liggen; dan reeds vroeg in het volgende voorjaar en wel in de maand Maart kwam de Vlinder daaruit te voorschijn, zijnde een Wijfje, en eenige dagen later kwamen uit de twee Poppen bij mijnen Vriend, den Heer D'AILLY, twee Mannetjes Vlinders; van alle drie Vlinders ziet men de afbeelding op Tab. II.
Tab. II., en wel bij fig. 6 die van het Wijfje en bij fig 7 Fig. 6.
en 8 die van de Mannetjes; beide de geslachten, zijn op den 7 en 8.
kop en het lijf zeer ruighairig veel meer dan men zulks bij de meeste andere Vlinder-soorten ontwaart; de vleugels zijn echter dun en doorschijnende; het onderscheid der kunne is in meer dan één opzigt kennelijk; behalve dat de Mannetjes de sprieten meerder gevederd hebben dan de Wijfjes, zoo is de kleur ook aanmerkelijk onderscheiden, zijnde de laatste altijd veel lichter dan de eerste, loopende bij deze van witachtig tot aschgraauw, daarentegen bij de Mannetjes

van

van licht tot donkerbruin, terwijl de zwarte sierlijke vlammen op de vleugels, hoe onregelmatig die ook geteekend schijnen, bij beide de geslachten, zoo niet volkomen, echter toch genoegzaam dezelfde zijn; doorgaans zijn ook de Wijfjes vlinders van ons tegenwoordig voorwerp grooter dan de Mannetjes, gelijk zulks blijkt uit de afbeeldingen van HUBNER en andere schrijvers, en zoo als dit ook plaats vindt bij die Vlinders, die zoowel eenige mijner vrienden als ik zelf van elders nu en dan ontvangen heb, ofschoon, blijkens de afbeeldingen, het bij mij uitgekomene Wijfje, de Mannetjes in grootte niet overtreft.

Ten slotte kan ik hier nog bijvoegen, dat het Wijfje bij mij uitgekomen, ofschoon niet gepaard hebbende, eenige Eijeren legde, volkomen gelijk aan de door mij bovengemelde, hetgeen mij overtuigde, dat het wel de Eijeren geweest zijn waaruit de Rupsen gekomen waren, die door ons bij elkander op een en hetzelfde takje gevonden zijn.

176

Legio 2ª

Tribus Entromides

Genus Entromis

Cat. Versicolora L.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V Tab. II.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

DERDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS

van het Tweede Gezin *der* Eerste Bende.

DE STEEN-EIK VLINDER.

P. V: Tab. III.

§. 1.

Gaf ik op de beide eerste Platen van dit Deel de afbeelding van eene Vlindersoort, bij ons te lande onder de zeldzaamst voorkomende te rangschikken, ik bied thans den Liefhebberen de afbeelding en beschrijving aan van eene andere soort, niet minder zeldzaam voorkomende, bekend onder den Latijnschen naam van *Bomb. Chaönia.* De beteekenis dezer benaming is mij zeer twij-

fel-

felachtig, en laat zich naar mijn gevoelen niet wel in onze taal overbrengen; ik verkies dus liever mij tot dien naam te bepalen, onder welken ons Voorwerp in Duitschland bekend is, en in navolging daarvan noemen *Den Steen-Eik Vlinder*, komende mij deze eigenaardig voor, daar de Rupsen zich voeden met de bladen van den gemeenen Eik, *Quercus Robur*, die gewoonlijk in Duitschland *De Steen-Eik* genaamd wordt.

§ 2.

In de maand Julij des voorgaanden Jaars, ontving ik van den Heer D'AILLY alhier, drie Rupsen, door Zijn Ed. gevonden op eenen Eikenboom, nabij het Dorp ZEIST; deze Rupsen Zijn Ed. onbekend zijnde, deed hij veel moeite om nog meerdere daarvan te ontdekken, doch vruchteloos; alle drie deze
Tab. III. Rupsen waren bijna volwassen en vertoonden zich als Fig. 1.
Fig. 1. op Tab. III. voorstelt, zijnde groen van kleur, met twee lichte gele strepen over den rug en eene meer donkere aan elke zijde; na verloop van eenige dagen verloren zij het
Fig 2. heldere harer kleur en werden zoodanig als Fig. 2 er eene doet zien, waarop zij kort daarna ter verandering in de aarde kropen.

§ 3.

Bevreesd zijnde om mijne Rupsen in haar onderaardsch verblijf te storen, liet ik haar eenen geruimen tijd stil staan, alvorens de aarde te onderzoeken, en vond toen dat zij een dun

dun spinsel zich hadden vervaardigd, en daarin tot Pop veranderd waren; den juisten daartoe noodigen tijd is mij alzoo onbekend; bij Fig. 3. ziet men de afbeelding van eene dezer Fig. 3. Poppen.

§ 4.

Gedurende den geheelen Winter en een groot gedeelte van het volgende voorjaar, bleven deze Poppen onuitgekomen liggen, en het was niet voor in het begin der maand Mei, dat ik het genoegen had uit elk derzelven den Vlinder te zien geboren worden, twee daarvan waren Mannetjes en de derde een Wijfje, alle drie in grondkleur en teekening aan elkander gelijk, behalve dat de ondervleugels bij den eenen wel een weinigje donkerder waren dan bij den anderen; de geslachtskenmerken waren echter zeer onderscheiden, hebbende het Mannetje gepluimde sprieten, en een gepluimd achterlijf, het Wijfje daarentegen draadvormige sprieten, en het lijf dikker en spitser toeloopende; bij Fig. 4 ziet men de afbeelding van een Man- Fig. 4. netjes en bij Fig. 5 die van een Wijfjes - Vlinder. Fig. 5.

§ 5.

Alhoewel mijn Vriend, de Heer D'AILLY, het geluk had, drie Rupsen van deze soort op denzelfden boom te vinden, kan men echter dezelve geenszins onder de bij ons gemeenzaam voorkomende tellen, want behalve deze toevallige ontdekking, weet ik geen voorbeeld, dat eene Rups dezer soort, zoo min

als de Vlinder door eenig Liefhebber hier te lande gevangen is.

Offchoon volgens de opgave van *Borckhausen* en *Ochsenheimer* de grondkleur dezer Vlinders doorgaans zeer onderscheiden is, zoo dient echter hier nog als eene bijzonderheid te worden aangemerkt, dat de Vlinders, die zich bereids in het Kabinet van den Heer D'AILLY bevonden, en die ik zelve in mijne Verzameling bezat, en welke allen uit Oostenrijk zijn overgezonden, zeer donker van kleur, daarentegen diegenen, welke uit de bovengemelde drie Rupsen gekomen zijn zeer licht van kleur zijn, zoowel Mannetje als Wijfje, een bewijs dat hierin geen geslachtsonderscheid te vinden is, hetgeen de Afbeelding van *Hubner*, die een licht Mannetje en donker Wijfje op zijne tweede Plaat der Bombyces voorstelt, zoude kunnen doen vermoeden.

De lange tijd tot de wording van den Vlinder in het Popvlies noodig, laat geen twijfel over of dit ons Voorwerp vertoont zich slechts eenmaal in het jaar.

177
Ligie 2

Fam. Notodontidae
Gen. Notodonta
682 Chaonia

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab III.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIERDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE ROOKKLEURIGE VLINDER.

P. V. Tab. IV.

§. 1.

Het is ontegensprekelijk waar, dat bij eene oppervlakkige beschouwing van de onderschillende voorwerpen in de natuur, diegenen het meest onze aandacht tot zich trekken, welke voor ons oog met de schoonste kleuren prijken; hoe grooter verscheidenheid toch, en hoe meer bijzondere schakeringen wij in een voorwerp opmerken, hoe fraaijer en belangrijker het zich in den eersten aanblik aan ons zal voordoen; deze op de ondervinding gegronde waarheid, is in het bijzonder ook op de insekten toepasselijk, en een onkundige beschouwer eener verzameling van Vlinders zal de fraai en bont gekleurde zijne bijzondere aandacht schenken, terwijl hij de voor het oog minder schoone soorten onopgemerkt zal laten, en evenwel behooren tot deze laatsten dikwijls zoodanige soorten die, om hunne groote zeldzaamheid, voor den kenner de meeste waarde hebben. De Vlinder, die thans ten onder-

warp dienen zal, behoort wel niet onder deze zeldzaamheden, echter ook niet onder de gemeensten, en ofschoon dezelve zeker niet onder de fraaisten te noemen zij, ben ik echter daarom niet minder verpligt de afbeelding en beschrijving daarvan mede te deelen dan van andere reeds afgebeelde fraaijere soorten; ik bedoele de *Noct. Fumosa*, een naam met het uitwendig aanzien van den Vlinder bijzonder overeenkomende, waarom ik dien dan ook in onze taal overnemende denzelven noem: *de Rookkleurige Vlinder.*

§ 2.

Bij ons, zoo als ik zeide, niet bijzonder zeldzaam zijnde, was mij deze Vlinder-soort reeds lang bekend. Men vindt dezelve in het midden van den zomer meermalen in de hoeken en reten van schuttingen of muren, meermalen ook binnenshuis, vooral in buitenhuizen, nu en dan heb ik dezelve ook des avonds vliegende gevangen, nimmer evenwel had ik de Rupsen van dezelve bekomen, en deze, zoowel als derzelver voedsel waren mij geheel onbekend, en het is aan mijn'' vriend D'AILLY, dat ik de ontdekking en beschrijving der huishouding van deze soort te danken heb.

§ 3.

In de maand April des laatstvorigen jaars vond de Tuinman van genoemden mijnen vriend, bij het omspitten van den grond 3 of 4 Rupsen; de naast daarbij staande plant eener *Valeriana Pyrenaica*, kwam Zijn Ed. als het waarschijnlijkste voedsel dezer, hem geheel onbekende soort voor, hij deed daarom dezelven in eene flesch met eenige aarde, benevens de bladen dezer plant, in plaats echter daarvan te vreten kropen zij dadelijk onder de aarde en kwamen den geheelen dag niet weder te voorschijn, des anderendaags, weder onder dezelve verborgen, was het niettemin duidelijk, dat zij deze schuilplaats in den nacht verlaten en van de bladen gevreten hadden. Zij waren thans, zoo als naderhand bleek, nog niet half volwassen en van de genoemde plant

plant geene genoegzame hoeveelheid, om hen op den duur te voeden bij mijnen vriend voorhanden zijnde, beproefde hij daartoe andere soorten *Valeriana*, in het bijzonder de *Valeriana Phu*, en deze werd even gretig door de Rupsen gevreten; langzaam echter vorderden zij in haren groei, en het was eerst tegen de helft van de maand Junij, dat het voedsel onaangeroerd bleef, hetgene tot de gedachten aanleiding gaf, dat zij volwassen zijn, en zich tot verandering voorbereid hebben zouden.

§ 4.

De aarde daarop onderzocht zijnde, hadden ook werkelijk 3 Rupsen zich een zeer los spinsel uit eenige weinige draden en aardkorrels vervaardigd, de vierde echter was nog oningesponnen, werd nu dadelijk afgeteekend, en men vindt dezelve bij Fig. 1. Tab. IV. als kruipende, Fig. 1. Tab. IV.
terwijl de tweede figuur, ons die in eene kromme liggende houding, zoo als zij in de aarde werd gevonden, voorstelt.

§ 5.

Binnen weinige dagen had de verandering in eene Pop plaats, Fig. 3.
de derde figuur stelt ons eene zoodanige, uit haar spinsel genomen, vóór; vijf à zes weken bleven deze liggen; na dit tijdverloop, ontdekten ons de nu uitgekomene Vlinders, tot welke soort deze tot dus verre onbekende Rupsen behoorden; bij fig. 4 en 5 zien wij Fig. 4 en 5.
dezen Vlinder in vliegende gedaante, alléén de weinig meerdere dikte der sprieten van het Mannetje geeft ons tusschen deze en het Wijfje eenig onderscheidend kenmerk, de dikte en uitwendige gesteldheid van het lijf zijn bij beiden eveneens. De teekeningen op de bovenvleugels zijn bij onze afbeeldingen zoo duidelijk gemaakt, als wij die immer bij eenig voorwerp hebben gevonden; bij sommigen zijn dezelven echter minder duidelijk, en bij enkelen bijkans onzigtbaar; dit verschil, gevoegd bij dat in kleur, die van het donker asch-graauwe tot bijna in het zwarte loopt, heeft mij meermalen in twijfel gebragt,

of dezelve ééne soort uitmaakten, welke twijfel echter bij eene zeer naauwkeurige vergelijking merkelijk vermindert, en door de uitgekomene, die in kleur en teekening veel van elkander verschilden, genoegzaam geheel is opgeheven.

Of het Ei van deze soort den winter blijft overliggen, dan wel of de Rupsen nog in het najaar uitkomen, en als zoodanig dit jaargetijde overblijven, is mij niet bekend.

178
Legio 2ᵃ
Sect. Noctuites
Gen. Agrostes
146 Humosa.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. IV.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIJFDE EN ZESDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE TAU VLINDER.

P. V. Tab. V. VI.

§. 1.

Eene der grootste, fraaiste en in ons land minst voorkomende Vlindersoorten is die, welke ik voornemens ben in dit stuk af te beelden en te beschrijven. Zij behoort tot de afdeeling der Spinners (*Bombyces*) en is onder den naam van *Bombyx Tau*, bij de Insekten-liefhebbers bekend; deze benaming, ongetwijfeld ontleend van de teekening in het midden van al de vier Vleugels van dezen Vlinder, die eenigermate de gedaante van eene T (Tau) vormen, heb ik begrepen zeer goed te kunnen

D be-

behouden, zoo als ik zulks meermalen deed bij anderen, wier benaming van een zoodanig teeken, naar eene of andere letter gelijkende, genomen is. Ik noem denzelven daarom den *Tau-Vlinder*, ofschoon hij anders bij vele liefhebbers hier te lande, ook bij den naam van den *Leidekker* bekend is.

§. 2.

Het is de goedheid van den W. E. Heer C. J. VERHUELL, op den huize *Kemnade* bij *Doesburg* dank te wijten, dat ik met de Rupsen van ons tegenwoordig voorwerp en hare huishouding ben bekend geworden; ik ontving namelijk eenige derzelve van Z. W. E. in het midden der maand Julij van het jaar 1819, doch dezelve reeds verre in groei gevorderd en daarenboven veelal bij mij gestorven zijnde, zoo dat mij niet voldoende tot het leveren eener beschrijving hebben in staat gesteld; grooteren dienst werd mij dus door Z. W. E. nog bewezen, toen ik in het daaraanvolgend voorjaar een takje, waaraan een groot aantal bevruchte Eijeren, van Z. W. E. ontving, en waardoor ik dus hoopte weldra in de gelegenheid te komen deze merkwaardige soort van den eersten
Tab. V. oorsprong af in alle veranderingen te kunnen nagaan. De afbeelding
fig. 1. van dit Takje met Eijeren ziet men op Tab. V. fig. 1.

§. 3.

Weldra zag ik aan mijn verlangen naar de jonge Rupsjes voldaan; op den 24sten Mei kroop het eerste Rupsje uit zijn Eitje, en werd nog dien

dien dag door vele andere, en de beide volgende dagen, door al de overige, te zamen een groot aantal uitmakende, gevolgd. Ik gaf haar het mij reeds bekende voedsel, zijnde de bladen der Haag-Beuken, (*Carpinus Betulus*) waarvan zij met graagte vraten, en die haar tot den vollen wasdom toe ook als zoodanig gediend hebben. De Rupsjes waren zeer fraai, geheel groen van kleur, met een rooden zoom om den kop; op dezen en op den 3den ring stonden twee, en op den laatsten ring ééne borstelige, aan de punt gevorkte verhevenheid, elk bijkans ter lengte van het geheele Diertje; dezelve waren in het midden licht groen, en rood aan de uiteinden, terwijl voorts nog een klein puntje of staartje van deze kleur aan het einde van den laatsten ring van de Rupsjes zich vertoonde; men vindt eene naauwkeurige afbeelding van deze waarlijk sierlijke Diertjes bij de 2 fig. op onze Plaat. fig. 2.

Den vijftien Junij zette zich de eerste Rups ter vervelling, welke eerst 4 dagen later plaats had; de kleur, teekening en gedaante bleven dezelfde als voorheen, doch de borstels of hoorntjes waren de helft grooter, de roode zoom om den kop was verdwenen en de Rups nu geheel groen met een licht gele streep aan beide zijden even boven de pooten. Kosten tijd voor de tweede huidverwisseling heb ik weder eene doen afbeelden, zoo als die bij de 3 fig. te zien is; merkwaardig was het fig. 3. dat de Rupsen, stil zittende, de beide voorste borstels plat over den kop, en de beide volgende even zoo over den rug uitstrekten, zoo dat die met elkanderen de gedaante van eene lange X uitmaakten; ook schenen zij zich bij voorkeur aan de onderzijden der bladen op te houden, en ontweken zoo veel zij konden het daglicht.

§ 4.

Omstreeks de helft van Junij vervelden de Rupsen te tweeden male; de hoorntjes waren nu naar evenredigheid van het Dier kleiner dan voorheen, geheel groen en ongevorkt, loopende thans tot eene spitse punt uit; de gele streep liep achter over den kop in elkander, terwijl de Rups overigens groen bleef, doch met twee schuin loopende vuil witte strepen op elken ring, aan beide zijden geteekend; eene zoodanige Rups
fig. 4. ziet men bij fig. 4. afgebeeld, kort voor de derde huidverwisseling, welke in de eerste week van de volgende maand plaats vond; de afgestroopte huid werd nu bijkans geheel door de Rupsen verslonden, alvorens zij eenig ander voedsel namen, terwijl deze vervelling voorts eene aanmerkelijke verandering in het uitwendig aanzien ten gevolge had, zijnde al de uitstekende borstels geheel verdwenen, de kleur afgemeen groen, met de reeds bestaande gele en witte strepen, en het geheele lijf met kleine knobbeltjes of puntjes, die het Dier ruuw in het aanraken maken, als bezaaid; zij bleven nu nog 14 dagen in dezen staat, groeiden sterk, en sommige zelfs werden bijkans zoo groot als een Populier-Pijlstaart. Eene
fig. 5. volwassene Rups van middelmatige grootte stelt de 5 fig. voor. Bij de meest mogelijke zorg die ik voor mijne Rupsen droeg, konde ik echter niet voorkomen dat nu en dan eenige derzelve stierven; vooral vond dit plaats kort vóór of na dat zij voor de laatste maal waren verveld, ook de verandering in Pop deed velen omkomen, en ik bekwam van mijnen geheelen voorraad niet meer dan negen of tien goede Poppen. De Rups spint zich, ter verandering in Pop, eenige bladen op de oppervlakte der aarde te zamen, ondergaat hare gedaante-verwisseling daar tusschen binnen 4 à 5 dagen, en de Pop is naar evenredigheid klein, donker kas,

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

kastanje bruin van kleur, en aan het einde breed gepunt. Fig. 6. op Tab. VI.
Tab. VI. stelt er eene zoodanige voor, zijnde die van een Wijfje, fig. 6.
zeer goed van die der Mannetjes te onderkennen, door dat de laatste over het algemeen kleiner zijn en de sterk gepluimde sprieten des Vlinders bij dezelve merkelijk meer uitpuilen dan in de Wijfjes Poppen.

§ 5.

Omstreeks het einde der maand April van het volgende jaar ontwikkelden zich de schoone Vlinders, van welke men bij fig. 7, 8, 9 fig. 7, 8,
10 de afbeeldingen ontwaart, zijnde fig. 7 naar een Mannetje van gewone 9, 10.
grootte, fig. 8 naar een bijzonder klein Mannetje, fig. 9 naar hetzelfde, met opwaarts geslagene Vleugelen, en eindelijk fig. 10 naar een Wijfjes Vlinder vervaardigd. Het is bijzonder eigen aan deze soort, dat
zij, in rust zittende, de Vleugelen opgeslagen houdt als bij fig. 9, waardoor fig. 9.
men dan tevens de fraaije teekening aan de onderzijde, en het ook daar even duidelijk als op de bovensijde uitgedrukte teeken, van hetwelk deze soort den naam voert, ontwaren kan; het is er echter verre af dat dit teeken bij alle Vlinders even duidelijk eene ταυ (Grieksche T) zoude voorstellen, bij sommige zelfs ziet men slechts eene onregelmatige hoekige vlek, de kleur echter blijft bij alle immer dezelfde, zoo als men dit een en ander op onze Plaat duidelijk ontwaren kan. In de grondkleur des Vlinders bespeurt men ook weinig verschil, alléén is dezelve bij Mannetjes en Wijfjes steeds zeer onderscheiden, zijnde bij de laatsten ligt citroen geel, en bij de eersten naar het oranje hellende; behalve dit zekere kenmerk leveren ook de steeds meerdere grootte der Wijfjes, haar veel dikkere lijf en draadvormige sprieten, welke bij de Mannetjes

zeer sterk gevederd zijn; nog zoo vele duidelijke kenteekenen ter onderscheiding der geslachten op.

§ 6.

Eenige mijner Vlinders in eene ruime doos bij elkanderen gezet hebbende, ontdekte ik kort daarna dat twee derzelve zich gepaard hadden, en des anderen daags had het Wijfje een vrij groot aantal Eijeren in de doos gelegd, welke hier en daar verspreid, doch alle zeer vast aan dezelve gehecht waren; uit alle deze werden ook na eenigen tijd Rupsjes geboren, welke echter, ofschoon ik die met dezelfde zorgvuldigheid als te voren behandelde, en hetzelfde voedsel gaf, tot mijne smart en verwondering teveens allen, vóór zij volwassen waren, en de meesten nog zeer klein, stierven; onbegrijpelijk is mij de reden hiervan, zeker is daarop niet toepasselijk, de aanmerking door mij te voren, bij de beschrijving van een anderen Vlinder gemaakt, omdat toch in het vorige jaar een groot gedeelte mijner Rupsen op het voedsel van denzelfden grond volwassen geworden waren; of zoude welligt het geslacht, uit hetwelk deze Rupsjes hunnen oorsprong hadden, reeds door verkeerd voedsel verzwakt zijn?

Dat ons voorwerp zich maar eenmaal in het jaar vertoont lijdt geenen twijfel.

kastanje bruin van kleur; en aan het einde breed gepunt. Fig. 6. op Tab. VI. stelt er eene zoodanige voor, zijnde die van een Wijfje, zeer goed van die der Mannetjes te onderkennen, door dat de laatste over het algemeen kleiner zijn en de sterk gepluimde sprieten des Vlinders bij dezelve merkelijk meer uitpuilen dan in de Wijfjes Poppen. Tab. VI. fig. 6.

§ 5.

Omstreeks het einde der maand April van het volgende jaar ontwikkelden zich de schoone Vlinders, van welke men bij fig. 7, 8, 9 en 10 de afbeeldingen ontwaart, zijnde fig. 7 naar een Mannetje van gewone grootte, fig. 8 naar een bijzonder klein Mannetje, fig. 9 naar hetzelfde, met opwaarts geslagene Vleugelen, en eindelijk fig. 10 naar een Wijfjes Vlinder vervaardigd. Het is bijzonder eigen aan deze soort, dat zij, in rust zittende, de Vleugelen opgeslagen houdt als bij fig. 9, waardoor men dan tevens de fraaije teekening aan de onderzijde, en het ook daar even duidelijk als op de bovenzijde uitgedrukte teeken, van hetwelk deze soort den naam voert, ontwaren kan; het is er echter verre af dat dit teeken bij alle Vlinders even duidelijk eene *tau* (Grieksche T) zoude voorstellen; bij sommige zelfs ziet men slechts eene onregelmatige hoekige vlek, de kleur echter blijft bij alle immer dezelfde, zoo als men dit een en ander op onze Plaat duidelijk ontwaren kan. In de grondkleur des Vlinders bespeurt men ook weinig verschil, alléén is dezelve bij Mannetjes en Wijfjes steeds zeer onderscheiden, zijnde bij de laatsten ligt citroen geel, en bij de eersten naar het oranje hellende; behalve dit zekere kenmerk leveren ook de steeds meerdere grootte der Wijfjes, haar veel dikkere lijf en draadvormige sprieten, welke bij de Mannetjes fig. 7, 8, 9, 10. fig. 9.

 zeer

zeer sterk gevederd zijn, nog zoo vele duidelijke kenteekenen ter onderscheiding der geslachten op.

§ 6.

Eenige mijner Vlinders in eene ruime doos bij elkanderen gezet hebbende, ontdekte ik kort daarna dat twee derzelve zich gepaard hadden, en des anderen dags had het Wijfje een vrij groot aantal Eijeren in de doos gelegd, welke hier en daar verspreid, doch alle zeer vast aan dezelve gehecht waren; uit alle deze werden ook na eenigen tijd Rupsjes geboren, welke echter, ofschoon ik die met dezelfde zorgvuldigheid als te voren behandelde, en hetzelfde voedsel gaf, tot mijne smart en verwondering tevens allen, vóór zij volwassen waren, en de meesten nog zeer klein, stierven; onbegrijpelijk is mij de reden hiervan, zeker is daarop niet toepasselijk, de aanmerking door mij te voren, bij de beschrijving van een anderen Vlinder gemaakt, omdat toch in het vorige jaar een groot gedeelte mijner Rupsen op het voedsel van denzelfden grond volwassen geworden waren; of zoude welligt het geslacht, uit hetwelk deze Rupsjes hunnen oorsprong hadden, reeds door verkeerd voedsel verzwakt zijn?

Dat ons voorwerp zich maar eenmaal in het jaar vertoont lijdt geenen twijfel.

179
Lygae 2e
Tab. Entomites
Gen. Aglia
loc. Tau.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. VI.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ZEVENDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* TWEEDE BENDE.

DE AANVERWANT.

P. V. Tab. VII.

§. 1.

Zusters kind, Neef of Nicht, is de Hollandsche beteekenis van het Latijnsche woord *Consobrina*, en de Latijnsche naam van den Vlinder, die het onderwerp dezer verhandeling zijn zal, is *Consobrinaria*, zekerlijk van dat woord afgeleid, misschien dus genaamd, om dat dezelve veel gelijkt op de *Consortaria*, afgebeeld in het vierde deel dezes werks, *Tab. VI*, en op nog meer andere Vlinders, te kennen gevende tot eene familie als het ware te behooren; dan het zoude zeker wonderlijk voorkomen eenen Vlinder in het Hollandsch met dezen naam te noemen; echter zoo veel mogelijk daaraan willende gelijk blijven, noeme ik dan ons voorwerp DE AANVERWANT, zoo als hetzelve ook in het

Hoogduitsche werk, *Naturgeschichte der Europæischen Schmetterlingen nach systematischer ordnung von* BORKHAUSEN, *funfter theil*, der *Verwandte Spanner* genaamd wordt.

§. 2.

Het was op den 13 September nu drie jaren geleden, dat ik buiten Haarlem in den Aardenhout, op een' Berkenboom onze tegenwoordige
Tab. VII. Rups vond, afgebeeld op *Tab. VII. Fig.* 1 & 2; dezelve scheen mij
Fig. 1 & 2. toe reeds volwassen te zijn, ten minste reeds haar laatste vel te hebben; ik gaf haar nog eenige dagen Berkenbladen, die zij zich ook nog goed liet smaken; na verloop van acht of tien dagen kroop zij in de aarde, die ik haar, in het glas waarin zij geplaatst was, gegeven had.

§. 3.

De Rups nu in de aarde gekropen zijnde, had ik hoop dat zij daarin tot eene Pop zoude veranderen; ik zag alzoo met leedwezen dat zij vier dagen daarna, er weder uit te voorschijn kwam en aanmerkelijk kleiner was geworden, hetgeen mij deed vreezen dat haar dood nader bij, dan hare verandering in Pop, was; ook had zij geene kracht meer weder onder de aarde te kruipen, maar bleef stil op dezelve liggen; dan twee dagen daarna zag ik met genoegen dat zij in eene bruine Pop veranderd
Fig. 3. was, afgebeeld bij *Fig.* 3; of nu het kruipen uit de aarde toevallig gebeurd is, dan of dit eenige oorzaak had, is mij onbekend; genoeg, het heeft haar tot hare verandering in eenen Vlinder niet gehinderd.

§. 4.

§. 4.

Het was nu reeds in het begin der maand October, alzoo, veronderstelde ik, te laat in het jaar, dan dat de Vlinder nog voor den winter zoude te voorschijn komen, maar de Pop wel tot het voorjaar zoude blijven liggen; ondertusschen zag ik echter nu en dan naar dezelve, doch het was niet voor in de maand Mei des volgenden jaars dat de Vlinder zich vertoonde, en dus had, gedurende een tijdverloop van acht maanden, ons Insekt in den staat van Pop doorgebragt; het was een Wijfje, afgebeeld bij *Fig.* 4, en bij *Fig.* 5 ziet men de afbeelding *Fig.* 4 & 5. van een Mannetje, mij daartoe door eenen liefhebber ter leen gegeven; het onderscheid in kunne is duidelijk te onderkennen, zoo wel in de gedaante van het achterlijf, als in de sprieten, hebbende het Mannetje gekamde, het Wijfje daarentegen draadvormige.

Daar het te voren noch mij, noch, voor zoo veel ik weet, aan eenigen anderen liefhebber in ons vaderland ooit gebeurd is, eene Rups of Vlinder van deze soort te vangen, geeft mij dit eenige reden om ons voorwerp onder de zeldzamen te mogen tellen, en niet alleen in ons vaderland, maar ook in Duitschland; want ROSEL heeft onzen Vlinder niet afgebeeld, en voor zoo veel ik weet, ook geen anderen Auteur dan HUBNER, doch ook dezen schijnt de Rups onbekend te zijn; het komt mij echter uit de door mij gedane waarneming voor, dat ons Insekt zich tweemaal in het jaar zal vertoonen, aangezien er tusschen het uitkomen des Vlinders in Mei, en den tijd dat ik de Rups gevonden heb, in September, eene ruimte van vier maanden is, lang genoeg dat daarin nog een geslacht zoude kunnen voorttelen; ook schrijft BORKHAUSEN in zijn boven aangehaalde werk, dat hij nu en dan deze soort van Vlinders gevangen heeft in de maanden April en

 Julij,

Julij, zijnde dan zeker de eerst in het voorjaar verschenen Vlinders, uit Poppen die den winter te voren hebben overgelegen; hiervan zijn weder gedurende den zomer, Eijeren, Rupsen, vervolgens Poppen gekomen, waaruit dan weder de laatste gevangene Vlinders in Julij zijn geboren geworden.

§. 5.

Het verheugt mij, in de gelegenheid gekomen te zijn, om weder eenen twijfel op te heffen, die immer bij mij en gewis ook bij vele anderen bestond, t. w. of werkelijk de *Geom: Consobrinaria* en *Consortaria* twee van elkander onderscheidene soorten waren; ik was er zelfs meer toe geneigd te gelooven dat de eerste slechts eene verscheidenheid der andere was, tot dat de ontdekking der Rups mij van het tegendeel overtuigde; zoo bijzonder veel toch beide Vlindersoorten op elkander gelijken, zoo groot is het onderscheid tusschen beider Rupsen, voor zoo verre namelijk hare kleur en teekening betreft, gelijk men bij eene naauwkeurige vergelijking tusschen deze en die der *Consortaria*, zal kunnen ontwaren.

180.
Legio 2.
Geometrae
Gen. Boarmia
1551 Consortaria

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

P. V. Tab. VII.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL

ACHTSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het Tweede Gezin *der* Eerste Bende.

DE GETANDE.

P. V. Tab. VIII.

§. 1.

Ons tegenwoordig Voorwerp, bekend bij den Latijnschen naam van *Phal. Noctua Dentina*, behoord niet alleen onder de in ons Vaderland zeldzaam voorkomende geteld te worden, maar ook in Duitschland schijnt dezelve niet zeer gemeen te zijn. *Borkhausen* althans beschrijft slechts den Vlinder, maar de Rups was Hem onbekend, en *Rösel* heeft dit Insekt in het geheel niet, terwijl, voor zoo veel mij bekend is, ook in ons Vaderland de Rups nimmer, en de Vlinder zeer zelden gevangen is; men treft dan ook deze soort schaars in onze Inlandsche verzamelingen aan.

De naam *Dentina* is zekerlijk zijnen oorsprong verschuldigd aan de puntjes waarmede de Pop van ons Voorwerp voorzien is, want dezelve is op de Rups of Vlinder in het geheel niet toepasselijk; ik zal dien echter in het Hollandsche behouden, en noemen alzoo

ons Insekt, zonder het woord van Rups, Pop of Vlinder daar bij te voegen, *de Getande*.

§. 2.

In het midden van den Zomer, in de maand Julij, nu drie jaren geleden, ving de Heer D'AILLIJ, in het bosch tusschen Soestdijk en Baarn, een Wijfjes-Vlinder van ons tegenwoordig Voorwerp; in de hoop hierdoor de geheele huishouding van hetzelve te zullen leeren kennen, en voor zijne verzameling goede Vlinders te bekomen, plaatste zijn Ed. het gevangene Wijfje in eene doos, en zijne verwachting wierd niet teleur gesteld, daar hetzelve reeds den volgenden dag verscheidene Eitjes gelegd had, die al spoedig bleken ook bevrucht te zijn, komende veertien dagen daarna de jonge Rupsjes uit dezelve te voorschijn, die toen zeer ruig en licht grijs van kleur waren; daar nu mijn vriend den Vlinder laag bij den grond zittende gevangen had, kwam zijn Ed. dadelijk op de gedachte dat de Rupsjes een of ander nederig groeijend kruid zouden vreten, in deze veronderstelling nog versterkt wordende door dien zij zich bij de minste aanraking lieten vallen, het geen men bij de Rupsen die Boombladen tot voedsel gebruiken, slechts zelden opmerkt; na dus aan deze Rupsjes onderscheidene soorten van kruiden gegeven te hebben, verkozen zij de gewoone paardebloem, *Leontodon Taraxacum*, waarmede zij ook tot haren vollen wasdom gevoed zijn; voor de eerste vervelling groeiden zij langzaam, doch daarna ging zulks voorspoediger, zij wierden ook toen geheel glad en zonder hair; gedurende haar leven verscholen zij zich zoo veel mogelijk, nog jong zijnde onder en tusschen de bladen, terwijl zij grooter wordende zich in het hart van de plant invraten, zoo dat zij altijd zeer ongemakkelijk te vinden waren; omstreeks de helft van de maand Augustus, hadden zij reeds de grootte, gedaante en kleur, als bij *Fig. 1* en *2*
Tab.VIII op *Tab VIII* te zien is, terwijl *Fig. 3* de afbeelding levert van eene
Fig. 1&2, dezer Rupsen volwassen, zoo als zij in het laatste derzelfde maand
Fig. 3. waren.

§. 3.

§. 3.

De Rupsen nu hare volle grootte bereikt hebbende, waren vrij dik naar evenredigheid van hare langte, en naar het achtereinde dikker afloopende; zij sponnen zich een luchtig verblijf even onder de aarde, om daarin hare eerste gedaante-verwisseling te ondergaan, en tot Pop te veranderen, dat ook spoedig gebeurde; een zoodanige Pop is afgebeeld bij *Fig. 4.* *Fig. 4.*

§. 4.

Het was thans reeds in het begin der maand September, ik twijfelde daarom niet of deze Poppen zouden de volgende winter onuitgekomen blijven liggen, het geen dan ook het geval was; de Vlinder verscheen eerst in het laatst der maand April van het volgende jaar, van beide geslachten vind men eene afbeelding bij *Fig. 5* en *6*, de *Fig. 5 & 6.* eerste van een Mannetje, de tweede van een Wijfjes-Vlinder; het onderscheid is naar het uiterlijke zeer gering tusschen deze beiden, echter verschillen de Vlinders onder elkander nog al aanmerkelijk in meer of mindere duidelijkheid van teekening.

De tijd waarop deze Vlinders geboren wierden, en die waarop de Heer D'AILLIJ de Moeder-Vlinder gevangen heeft, schijnt mij toe genoegzaam uit een te loopen, om te veronderstellen dat deze soort twee malen in het jaar voortteeld, zijnde alzoo de eerste generatie van April tot Julij, de tweede weder van Julij tot April.

§. 5.

Bij *Fig. 4* bespeurd men dat de haken of tanden op de ringen der *Fig. 4.* Pop, over welken ik boven heb gesproken, zeer duidelijk en stevig zijn; dat zij het dier in dezen staat niet tot een of ander einde dienstig ja nodig zijn zouden, zal gewis niemand tegen-spreken, waarin echter deze nuttigheid bestaat hebben wij niet kunnen nagaan, en betuigen zulks niet te kunnen gissen. Wij weten dat de Poppen van meerdere soorten

met haakjes voorzien zijn, doch die zijn doorgaans geheel anders, en op de randen der ringen geplaatst, en dienen dan om het Popvlies bij het uitkomen des Vlinders te bevestigen; of wel zoo als onder anderen bij de *Bomb. Cossus*, zie Deel 3, Tab. XLIII en XLIV, om dezelven gelegenheid te geven zich voor een gedeelte uit het spinsel te werken; tot geen van deze beide oogmerken geloof ik echter dat zij hier nodig zijn, ook zijn dezelve zoodanig geplaatst, dat mij die daartoe ten eenenmaal ongeschikt voorkomen, tijd en ondervinding die ons gewis met nog veel onbekends en onzekers, ook in de huishouding der dieren zullen bekend maken, doen ons welligt ook nog hierin het oogmerk der schepping ontdekken.

181

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE

P. V. Tab. VIII

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

NEGENDE VERHANDELING.

OVER DE

DAG-VLINDERS,

van de TWEEDE BENDE.

DE GESTREEPTE PAGE.

P. V. Tab. IX.

§. 1.

Alhoewel ik, ingevolge mijn voornemen bij den aanvang van dit Insektenwerk en naar aanleiding van den Titel aan hetzelve gegeven, daarin eigenlijk geene andere soorten van Vlinders diende op te nemen, dan welke men meer of min algemeen bij ons in de Nederlanden in de vrije natuur vindt, zoo heb ik echter nu of dan in een enkel geval gemeend daarvan te mogen afwijken, daar ik oordeelde dat het belangrijke der zaak zulks veroorloofde; slechts zeer zelden evenwel, vond dit plaats, en de eenige voorbeelden daarvan zouden zich dan bepalen tot de *Pavonia Major* en *Media* of groote en

mid-

middelbare Nacht-Paauw-oog, beide Vlinders afgebeeld in het derde Deel dezes werks; daarbij komt het mij ook voor dat, zoo ergens, het althans daar geoorloofd zij, eene uitzondering op eenen algemeenen regel te maken, waar zulks ter uitbreiding eener wetenfchap, en alzoo ter vermeerdering onzer kennis ftrekken kan.

Ik oordeelde deze weinige woorden vooraf te moeten laten gaan, omdat het mijn voornemen is, in deze Verhandeling ten onderwerp te nemen eene Vlinderfoort, die, voor zoo veel ik weet, in ons Vaderland niet gevonden wordt, doch welker huishouding mij door de goedheid van mijnen vriend, den Wel-Edelen Heer A. M. LABOUCHÈRE te *Nantes*, is medegedeeld, en welke ik te gereeder in dit werk meen te mogen opnemen, omdat over dezelve bij geenen mij bekenden Auteur eene volledige befchrijving gevonden wordt; aan den eenen was de Rups, aan den anderen de Wijfjes- en weder aan een' derden de Mannetjes-Vlinder onbekend; zelfs fchijnt *Ochfenheimer*, de laatfte Schrijver over Europefche Vlinders, de Rups van ons voorwerp niet gekend te hebben, daar Hij flechts alleen haar voedfel opgeeft, zonder over hare kleur, gedaante of leefwijze een woord aan te halen.

§. 2.

Deze Vlinder is bekend onder den naam van *Papilio Boeticus*, door LINNÆUS het eerst aan denzelven gegeven; andere Schrijvers na Hem, geene betekenis hoegenaamd aan dit woord wetende te hechten, hebben daarin gemeend eene drukfout te vinden, en wilden daarvoor lezen *Baeticus*, als zijnde dezelve in Barbarije te huis; de Nederduitfche vertaling klinkt dan echter al te barbaarsch; ik laat het alzoo liever aan het oordeel van anderen over, wat er van het meer of min juiste van dezen naam zij, en daar onze Vlinder onder de Pages behoort, naar aanleiding der ftaartjes waarmede hij voorzien is, noeme ik denzelven, ter onderfcheiding van in dit Werk reeds meerder afgebeelde foorten van deze afdeeling der Dagvlinders, *De geftreepte Page.*

§. 3.

Bij eigene ervaring niets, ten aanzien der Rupfen of Poppen dezer foort,

foort kunnende opgeven, geloof ik niet beter te kunnen handelen, dan den Liefhebberen de befchrijving van een en ander te geven, zoo als ik die van den Wel-Edelen Heer LABOUCHÈRE zelven ontving, aan wien ik daardoor tevens mijne dankbaarheid voor zijne zoo volledige als nauwkeurige mededeeling betuige. Zijn Wel-Edele meldt mij dan het volgende:

„ De Rupfen dezer Vlinders vindt men gedurende de maanden „ September of October binnen in de doppen of blazen van het Hees- „ ter-gewas *Colutea Arborescens*, en zelden in grooter aantal, dan eene „ enkele Rups in iederen dop; zij voeden zich met de kleine erwten „ daarin vervat. Deze Rupfen, welke tot de zoogenaamde Schildpad- „ Rupfen behooren, zijn in hare eerste jeugd vuil bruinachtig van „ kleur met eene lichte gele ftreep op zijde en eene donkere „ ftreep in de lengte over den rug; deze kleur verandert daarna „ bij sommige in vuil licht groen; de kop is zeer klein naar even- „ redigheid van het lijf en kan door de Rupsen naar willekeur worden „ ingetrokken; dezelve is voorzien van een zeer fterk gebit, waarmede „ zij zelfs een kartonnen doosje kunnen doorvreten, zoo als de onder- „ vinding mij meermalen heeft getoond; zij zijn daarbij zeer vraat- „ zuchtig, en verflinden zelfs elkanders Poppen, zoodat men, om ze „ op te voeden, best doet, elk afzonderlijk te bewaren; volwasfen „ zijnde veranderen zij na verloop van weinige dagen in Popjes, welke „ overwinteren, terwijl de Vlinders vroeg in het voorjaar uitkomen, „ hetwelk mij doet denken dat het geen twijfel lijdt of dit Infekt vertoont „ zich tweemaal in het jaar." — Zoodanig luidt het berigt van den Wel-Edelen Heer LABOUCHÈRE, die daarenboven de goedheid had, de door zijn Wel-Edele vervaardigde teekeningen van dit Infekt daarbij te zenden, en mij hierdoor in ftaat te ftellen, de afbeeldingen daarvan aan de Liefhebberen te kunnen mededeelen, gelijk dan bij Fig. 1. 2 en 3 Fig. 1. 2 en 3.
op Tab. IX. de Rupfen zoo wel op zijde, als van boven op den rug Tab. IX.
te zien zijn, de beide eerste Fig. als kruipende, en de laatste in rust met den kop geheel ingetrokken en onzigtbaar; Fig. 4. is de afbeelding Fig. 4.
van een Popje, aan de fteng van het gewas, door eenen enkelen draad, die de Rups zich over den rug maakt en aan beide zijden vasthecht, bevestigd,

Fig.5,6en7 en de Fig. 5, 6 en 7 ſtellen ons de Vlinders zelve voor, zijnde de eerſte naar een Wijfje, de anderen naar een Mannetje vervaardigd; en de laatſte in den ruſtenden ſtand geplaatst, om de fraaije teekeningen aan de onderzijde der vleugelen duidelijk zigtbaar te doen zien; of het getal der oogen of ronde vlakjes op de bovenzijde der ondervleugels, een ſtandvastig kenmerk oplevert tusſchen beide geſlachten, kan ik niet zeker bepalen, doch het onderſcheid valt, behalve dat, dadelijk in het oog, door het heldere en lichtere blaauw van het Mannetje met eenen breeden zeer donkeren blaauwen rand omgeven, welke rand ontbreekt bij de Wijfjes, die genoegzaam geheel paarsachtig blaauw van kleur zijn, en over het algemeen grooter dan de Mannetjes. De kleur en teekeningen van beide de geſlachten, zoo als ik die van den Wel-Edelen Heer LABOUCHÈRE ontving, komen geheel over een met een paar opgezette Vlinders, die zijn Wel-Ed. de goedheid had nog daarbij te zenden, en met de Vlinders dezer ſoort, zoo als ik dezelve nu en dan in Inſekten-verzamelingen heb gezien; zij worden echter altijd voor eene zeldzaamheid bij de Liefhebberen gehouden; ik vond ze ook wel eens verward met de *Papilio Telicanus*, eene andere ſoort, naar onze tegenwoordige zeer veel gelijkende, doch die doorgaans de helft kleiner is.

N° 122
Legio 1a
Succinctae
Trib. Lycaenides
Gen. Lycaena
70. Boetica

DAG-VLINDERS *van de* TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

TIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE WOLDRAGER.

P. V. Tab. X.

§. 1.

Het ongemeen wollige achterlijf der Wijfjes van deze Vlindersoort, doet ons dezelve naar aanleiding van den Latijnschen naam *Bombyx Lanestris*, de Woldrager noemen, alweder ter onderscheiding van andere reeds beschrevene of nog te beschrijven soorten; want bekend is het, dat meerdere Wijfjes-Vlinders uit het geslacht der *Bombyces* het achterlijf meer of min met een wollig dons bezet hebben, dienende dit tot het dekken hunner eitjes, dadelijk nadat dezelve door hun gelegd zijn, zoo als wij bij de afbeelding van de Hebreeuwsche letter ר of Resch-Vlinder (*Dispar*) hebben doen zien, beschreven in het derde Deel dezes werks.

H §. 2.

§. 2.

Alhoewel OCHSENHEIMER in zijn werk over *Europaeische Schmetterlinge* opgeeft, dat de *Lanestris* overal in Europa gemeen is, zoo behoort deze Vlinder en Rups echter tot die soorten, waarvan wij zelven nog nooit de eene zoo min als de andere gevonden hebben, en ook tot nu toe door geen' anderen Liefhebber aan ons is medegedeeld, waaruit wij wel mogen opmaken, dat dezelven, althans hier te lande, zeldzaam voorkomt, en het is nu aan de goedheid van den Wel Edelen Heer C. J. VER HUELL, op den Huize *Kemnade* bij *Doesburg* te danken, dat wij de afbeelding en beschrijving aan de Liefhebberen kunnen mededeelen.

§. 3.

Omstreeks het midden der maand Julij ontvingen wij van genoemden Liefhebber der *Entomologie* eenige dezer Rupsen, die toen blijkens volwassen, en door Zijn Wel Ed. tot dus verre met bladeren der Haagdoorn (*Cratægus Oxyacantha*) gevoed waren; zij bereikten op dit zelfde voedsel binnen weinige dagen hunnen volkomenen wasdom, en waren
Tab. X. toen zoo als de 2de Fig. op Tab. X. dezelve op zijde doet zien; de
Fig. 2. gele banden op elken ring, in het midden door de in het lang over den rug loopende zwarte streep afgebroken, geven haar het aanzien, als ware zij uit zoo vele blokjes of stukjes samengehecht, gelijk de
Fig. 1. 1ste Fig., die de Rups van boven doet zien, zulks niet onduidelijk voorstelt. Aangaande de vroegere leefwijze dezer Rupsen, vinden wij bij BORCKHAUSEN aangeteekend, dat zij, tot aan hare laatste vervelling, gezellig en in een daartoe zeer kunstig, door haar vervaardigd spinsel leven, daarin den geheelen dag doorbrengen en alleen des nachts,

door

door eene slechts kleine gemaakte opening, te voorschijn komen, om haar voedsel te zoeken, hetwelk, behalve de reeds genoemde nog in meer andere soorten van boombladen bestaan zoude. RÖSEL heeft ook in zijn Werk deze Rups en Vlinder afgebeeld en beschreven, maar de Rups alleen volwassen gehad hebbende, zegt Zijn Ed. niets van haren vroegeren leeftijd.

§. 4.

Het spinsel door deze Rupsen te harer verandering gemaakt, verdient inderdaad onze opmerking; hetzelve is zeer klein, van volkomen elliptische gedaante, vast van weefsel en zeer hard; zoodra de Rups het gereed heeft, ontdekt men aan het einde, daar de Vlinder zal uitkomen, dat hetzelve als met een dekseltje gesloten is, welk dekseltje er afvalt, bij het uitkomen des Vlinders; daarbij is het voorzien met twee of drie gaatjes, zoo fijn alsof die met de punt eener zeer dunne speld gestoken waren, misschien dienende tot doorlating der buitenlucht, die het anders digte omkleedsel niet zoude kunnen doordringen. Deze gissing is welligt geheel van grond ontbloot, vooral, dewijl men dergelijke duidelijke gemeenschap met de buitenlucht, bij andere digte en zelfs nog hardere spinsels, niet opmerkt; doch daar ook bij zoodanige gewisselijk deze gemeenschap bestaan moet, en dezelve dus op eene mindere in het oog vallende wijze plaats heeft, zoo kunnen wij echter deze kleine openingen, die toch zonder twijfel onontbeerlijk zijn, daar elk spinsel er van voorzien is, tot het voormelde einde dienstig vooronderstellen.

Sommige dezer Rupsen hadden zich een blad zamengerold, ter vervaardiging van haar spinsel, andere begonnen met eenige draden en

aardkorrels, en vormden daarvan een luchtig omkleedsel, andere weder hechtten, zonder eenige de minste voorbereiding, haar spinsel tegen de oppervlakte van het glas, waarin zij zich bevonden, en hetgeen zonderling was, dewijl de Rupsen geenszins naauw opgesloten waren, twee derzelve vervaardigden zich te zamen één spinsel, hetwelk slechts weinig grooter dan de anderen, doch van eene misvormde gedaante was; beide deze Rupsen zijn tot Poppen geworden, die echter bij de verandering elkander te zeer gedrukt schijnen te hebben, daardoor aan de eene zijde plat waren, en alzoo onuitgekomen
Fig. 3 gestorven zijn. Bij Fig. 3 is de afbeelding van een spinsel, en bij
en 4. Fig. 4 van eene Pop.

§. 5.

Weinige dezer Poppen bleven den winter over onuitgekomen liggen, de meeste Vlinders kwamen in het najaar te voorschijn, zoodat alzoo de Eijeren alsdan overwinteren. De Mannetjes-Vlinders zijn veel kleiner dan de Wijfjes, en doorgaans donkerder van kleur, hun geheele achterlijf is zeer ruig, daar dat van het Wijfje gladder, doch aan het einde zeer wollig is; het onderscheid in de sprieten is minder
Fig. 5 duidelijk dan bij vele andere soorten, Fig. 5 op de plaat, is de af-
en 6. beelding naar een' Mannetjes-Vlinder, en Fig. 6 naar een Wijfjes-Vlinder vervaardigd, beide in vliegende gedaante.

118
Lage X
Bombycina
Bombyx
366 Lanestris

NACHT-VLINDERS *van 't* Tweede Gezin *der* EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ELFDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE ZURING-VLINDER.

P. V. Tab. XI.

§. 1.

Ofschoon de Rups en Vlinder, die het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken, niet onder de zeldzaamste behooren, hebben wij echter hare leefwijze eerst nu in haar geheel kunnen nagaan, daar wij dezelve van het Ei af bekomen hebbende den Liefhebberen thans onze waarnemingen zullen mededeelen. De Latijnsche naam van den Vlinder is: *Phal. Noct. Rumicis*, aldus reeds door LINNEUS genoemd, zekerlijk naar aanleiding, dat de Rups op het bekende gewas *Rumex* (Zuring) gevonden was, alhoewel dezelve niet alleen Zuring, maar nog zeer vele andere laag groeijende kruiden tot haar voedsel gebruikt; wij hebben dezelve ook veelmalen op de Abeelen-bladeren

ge-

gevonden en daarmede gevoed, echter zullen wij dit Insekt in navolging van den Latijnschen naam *De Zuring-Vlinder* noemen.

§. 2.

Twee jaren geleden ving de Heer D'AILLIJ eenen Wijfjes-Vlinder van deze soort, in het laatste der maand Junij; deze Vlinder legde in het doosje eenige Eijeren bij schooltjes, geelachtig van kleur, die, na weinige dagen paars en vervolgens loodkleurig werden, en waaruit toen de jonge Rupsjes te voorschijn kwamen, nagenoeg veertien dagen nadat de Eijeren door den Moeder-Vlinder gelegd waren.

§. 3.

De Rupsjes uitgekomen zijnde, vraten de Eijerdopjes op, waren reeds ruigharig, en zeer traag in het loopen, lieten zich aangeroerd wordende van het hun gegevene voedsel vallen; wij hebben dezelve gevoed met Paardenbloemen, (*Leontodon Taraxacum*) en gaven hen ook Populier en Abeelen-bladeren, waarop wij de volwassene Rupsen veelmalen gevonden hebben, en die zij zich nu ook wel lieten smaken. RÖSEL, die in zijn Insektenwerk, Eerste Deel Nacht-Vlinders, tweede Klasse, Tab. XXVII eene afbeelding van het tegenwoordig Insekt geeft, zegt in de daarbij gevoegde beschrijving, dat Zijn Ed. de Rupsen gevoed heeft met de *Rumex*, en *Sonchus*, en KLEEMAN in de aanteekeningen op dat werk, dat Zijn Ed. dezelve gevonden heeft op de Kool, en op *Olm* en andere boomen, en dat zij, in tijd van nood, zelfs het gras voor lief nemen.

§. 4.

In het verschil van voedsel waren alzoo de Rupsen niet keurig, en of-

ofschoon zij ook veel vraten, groeiden zij echter langzaam, tot aan hare eerste vervelling, hetgeen vijf of zes dagen na het uitkomen uit het Ei gebeurde; dan nu namen zij merkelijk in grootte toe, en na nog tweemaal van huid verwisseld te zijn, waren zij omstreeks half Augustus volwassen, en vertoonden zich toen als Fig 1 op Tab. XI in de loopende gedaante, daarentegen bij Fig. 2 is de Rups afgebeeld in eenen rustenden stand, hebbende zich dan aan het vooreinde zeer veel ingetrokken. Fig. 1. Tab. XI. Fig. 2.

§. 5.

De tijd nu gekomen zijnde, dat de Rupsen volwassen waren, en in Poppen veranderen zouden, vervaardigden zij zich hiertoe een spinsel, zamengesteld uit afknaagsel van hout, mengende deze onder haar spinsel, waardoor dat verblijf zeer hard wordt; hierin blijft de Rups maar weinige dagen liggen, en verandert dan in eene donker bruine Pop. Fig. 3 vertoont een stukje hout en spinsel, dat van boven open is, om de Pop in hetzelve te zien liggen. Fig. 3.

Het is opmerkenswaardig, dat deze Poppen, in haar spinsel liggende, het vermogen hebben zich, met eene gezwindheid zoo als wij nog niet bij andere Poppen hebben waargenomen, zoowel bij de eene als naar de andere zijde, in haar spinsel om te draaijen, en hetzelve zeer hard zijnde, veroorzaakt deze snelle beweging tegen deszelfs binnenkanten een zeer merkbaar geluid, hetwelk men zelfs op eenigen afstand hooren kan; zij doen dit ronddraaijen voornamelijk als men dezelve aanraakt, echter hebben wij het ook wel bespeurd zonder dat dit geschiedde; uit het spinsel genomen liggen zij stiller, en bewegen zich dan zelfs bijkans in het geheel niet. RÖSEL maakt ook melding van deze snelle beweging, en men vindt dezelve ook aangeteekend bij BORKHAUSEN *Europaeische Schmetterlinge.*

§. 6.

Het was nu in het laatste der maand Augustus, dat al onze Rupsen ingesponnen waren; wij hebben dezelve echter dikwijls in de vrijheid nog in September gevonden, die zich dan in het laatste dier maand insponnen; altoos bleven deze Poppen, zoo als ook nu, den Winter over liggen, komende in de maand Mei des volgenden jaars de Vlinders
Fig. 4. te voorschijn. Bij Fig. 4 ziet men de afbeelding van een' Mannetjes-,
Fig. 5. en bij Fig. 5 van een' Wijfjes-Vlinder, zijnde iets grooter dan het
Fig. 6. Mannetje, en Fig. 6 vertoont den loopenden stand. Deze Vlinders paarden spoedig weder, legde Eijeren, en weinige dagen daarna kwamen de Rupsjes te voorschijn, doch deze zijn alle gestorven. Wij twijfelen niet, of deze Vlinder vertoont zich tweemaal in het jaar, namelijk vroeg in Mei en weder in den Zomer, daar wij dikwijls in den Zomer en in den Herfst de volwassene Rupsen gevonden hebben, ook schijnt KLEEMAN, in het werk van RÖSEL dit door zijne aanmerking te bevestigen.

184
Page 2.
Fam Bombyciden
Gen Acronycta
Pl Rumicis

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

TWAALFDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het EERSTE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE GESTREEPTE PIJLSTAART.

P. V. Tab. XII.

§. 1.

Door het verbazend aantal van Insekten, is het niet vreemd, dat van tijd tot tijd bij het ontdekken van nieuwe voorwerpen, men daarvoor den naam ontleende van de plaats, waar zij, of het eerst ontdekt, of in groote menigte gevonden waren, ook wel van den vinder zelven, of van dezen of genen bekende verzamelaar van Insekten, of beoefenaar van dit gedeelte der Natuurlijke Historie. Wat het eerste betreft, de plaats der ontdekking namelijk, daarover spraken wij reeds bij de uitgave der Ringel-Rups (*Neustria*) in het Derde Deel van dit Werk, Plaat 30, en het laatste vinden wij althans onder de kleinere soorten van Vlinders menigvuldig bewaarheid; meermalen echter gebeurde het,

 dat

dat deze of gene, wanende eene geheele nieuwe soort te ontdekken, dezelve ook onder eenen nieuwen toebedeelden naam beschreef, terwijl het naderhand bleek, dat even dezelfde soort reeds vroeger onder geheel andere benaming was afgebeeld en beschreven; van dit een en ander vinden wij het bewijs in den Vlinder, die thans het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken.

Nadat ons tegenwoordig voorwerp vroeger reeds onder den naam van *Sphinx Livornica*, naar *Livorno*, de plaats waar hij gevangen was, te zijn afgebeeld, is dezelve naderhand beschreven door FUESSLI in zijn *Archiv der Insektengeschichte* als *Sphinx Koechlini*, naar den Heer KOECHLIN te *Mullhausen*, van wien hij dezelve ontvangen had, en daarna is dezelve weder door FABRITIUS genoemd *Sphinx Lineata*, welke naam door OCHSENHEIMER is gevolgd, en die wij dan ook zullen overnemen ter onzer benaming, noemende dus ons voorwerp: *De gestreepte Pijlstaart.*

§. 2.

Deze Vlindersoort behoort zonder tegenspraak onder de fraaiste en zeldzaamste van ons werelddeel, en het strekt ons alzoo tot genoegen de afbeelding van dezelve, als ook van de Rups en van de Pop aan de Liefhebberen te kunnen mededeelen; de goedheid van den Wel-Edelen Heer A. M. LABOUCHÈRE stelde ons daartoe in de gelegenheid, en het is van Zijn Wel-Ed. dat wij de beschrijving en de fraaije afbeelding ontvangen hebben, waarbij wij volgens eigene waarneming niets kunnen voegen, en daarom de door Zijn Wel-Ed. gemaakte en aan ons medegedeelde aanteekeningen in derzelver geheel alhier laten volgen: „ Hier nevens zend ik UE. de afteekening van de fraaije *Sphinx* „ *Livornica* of *Lineata*, onder beide deze namen is dezelve beschreven, „ benevens die van deszelfs niet minder fraaije Rups en Pop, zijnde „ op het naauwkeurigste door mij voor UE. Insektenwerk vervaardigd.

„ Wat

„ Wat de huishouding van dit Insekt betreft, moet ik UE. melden, „ dat, een paar jaren geleden, tegen het einde van Julij, mij op mijn „ Buitengoed bevindende, een Tuinier mij te gelijker tijd met eenige „ Wijngaard-Rupsen (*Sphinx Elpenor*) eene Rups van ons tegen„ woordig voorwerp bragt; ik nam dezelve in het begin voor eene „ Rups van de *Sphinx Euphorbiae*, maar tot mijne verwondering „ ziende, dat dezelve de wijngaardbladen gretig genoot, zoo bezag ik „ dezelve met meer opmerkzaamheid, wanneer ik tot mijne blijdschap „ ontdekte, dat zij eene voor mij geheel vreemde Rups was, en met „ die van de *Euphorbiae* nog al vrij wat verschilde, hoofdzakelijk „ hierin, dat de kop, het achterdeel, en de zes voorste pooten van „ deze rood, daarentegen die deelen in ons tegenwoordig voorwerp „ zwart zijn, ook is er in de vlakken en sieraden dezer Rupsen nog „ al aanmerkelijk onderscheid, zoo als UE. zal blijken; daarbij was „ het onderlijf van onze Rups wit met roode vlakken op de zijde, „ terwijl dat van de *Euphorbiae*, zoo als het geheele lijf, zwart met „ gele stippen is. Deze Rups veranderde weinig dagen daarna, onder „ eenige wijngaardbladen, in eene glanzende Pop, hoog geel van „ kleur, en zeer verschillend van die der *Sphinx Euphorbiae*. Mijn „ verlangen om den Vlinder te voorschijn te zien komen was groot, „ maar werd spoedig voldaan, daar dezelve reeds op den 26sten „ Augustus, en dus naauwelijks eene maand na de verandering van „ de Rups in eene Pop, te voorschijn kwam; het was een Wijfjes„ Vlinder, welken ik vliegende voorgesteld heb; op het takje zit „ een Mannetje, hetwelk ik uit eene andere Rups, die mij kort „ na de eerste gebragt werd, geteeld heb. Deze soort is gansch niet „ gemeen, en alhoewel ik sedert vele jaren Insekten verzameld „ heb, zoo is dezelve mij nooit te voren, nog tot heden weder, „ voorgekomen; ik vlei mij derhalve, dat dezelve een aangenaam „ en belangrijk voorwerp voor UE. zal zijn. Nog moet ik hier bij„ voegen, dat men mij verzekerd heeft, dat onze Rups zich ook

„ met de bladen van de *Galium verum* en *Sonchus arvensis* voedt, „ echter heb ik dit niet, zoo als het overige, bij eigen onder- „ vinding."

Tot dus verre de belangrijke mededeeling van den Wel-Edelen Heer LABOUCHÈRE, bij welke wij alleen dit te voegen hebben, dat de
Tab. XII. nevensgaande Plaat, zijnde P. V. Tab. XII, naar de fraaije aan
Fig. 1. ons gezondene Teekening is vervaardigd, en dat Fig. 1 de Rups,
Fig. 2. 3. Fig. 2 de Pop, Fig 3 den Wijfjes-Vlinder in de Vliegende
Fig. 4. gedaante, en eindelijk Fig. 4 het Mannetje in den loopenden stand voorstelt.

125
Legio 2.
12 Tribus Sphingides
3 Ge. Deilephila
384. Bis Lineata

NACHT-VLINDERS van 't Eerste Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XII.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

DERTIENDE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE VROEGE VLINDER.

P. V. Tab. XIII.

§. 1.

Het alles ontwikkelend vermogen der lente- en zomerwarmte moge haren invloed ook op het te voorschijn komen der Insekten uitoefenen, om het meerendeel der zoo oneindig verschillende soorten in het schoone jaargetijde te doen opmerken, zeker is het, dat ook in het gure herfst- en winterweder er vele andere soorten verschijnen, die wij in den zomer vruchteloos zoeken; zoo ontwikkelt zich in den herfst,

om van vele andere niet te gewagen, de Autumnus-Vlinder (*Viridana*), afgebeeld in dit Werk in het Tweede Deel; nog later in het jaar, bij het begin des Winters, de Winter-Vlinder, (*Brumata*) in het Derde Deel dezes Werks afgebeeld; en bij het eindigen des Winters, vroeg in het voorjaar, alvorens de lentewarmte nog haren invloed medegedeeld heeft, bij eenigzins gunstig weder somtijds reeds in de maand Februarij, verschijnt de Vlinder *Geom. Prodromaria* genaamd; ook deze ontleende zijnen naam van den tijd zijns te voorschijn komens, beteekenende zoo veel als Voorlooper of Voorbode. Van dezen Vlinder hebben wij nog geene afbeelding in dit Werk gegeven, dezelve zal dan nu het onderwerp wezen, en naar aanleiding van den Latijnschen naam zullen wij deze soort thans onder den naam van *de vroege Vlinder* beschrijven en afbeelden.

§. 2.

Ofschoon elders in *Europa* meer of min menigvuldig, behoort deze bij ons echter onder de zeldzaam voorkomende; in de maand Mei eenige jaren geleden, vonden wij buiten *Haarlem* eene Rups dezer soort op lindenbladen, dezelve was naar ons voorkwam toen slechts tweemalen verveld, en in het volgende jaar in de maand Junij vonden wij weder, ook slechts eene enkele Rups buiten *Arnhem*, deze was toen Tab.XIII. volwassen en voedde zich met eikenbladen. Bij Fig. 1. op Tab. XIII Fig. 1. 2. is de Afbeelding der Rups op zijde te zien, terwijl Fig. 2 dezelve van boven vertoont, om de niet onaardige teekening op den rug te doen zien.

§. 3.

§. 3.

De eerste Rups liet zich de linden- en daarna de tweede Rups de eikenbladen wel smaken tot hare volle grootte, en toen de tijd ter verandering naderde, kroop zij in de aarde, die wij haar, in het vermoeden, dat zij zich die ter verandering kiezen zouden, gegeven hadden; en eenigen tijd daarna dezelve onderzoekende, vonden wij in een zeer losjes aaneengehecht spinsel, de donkere bruine Pop, zoo als dezelve bij Fig. 3 is afgebeeld. Fig. 3.

§. 4.

Toen wij de eerste maal de Rups gevonden hadden, was de daaruit voortkomende Vlinder ons onbekend, en daar wij maar eene Pop hadden vreesden wij dat die welligt sterven, en wij dus den Vlinder niet zien zouden; te meer vreesden wij dit, omdat het zoo lang duurde eer de Vlinder te voorschijn kwam; het was den laatsten Junij, dat de Rups in de aarde kroop, en acht dagen daarna vonden wij, dezelve doorzoekende, reeds de Pop; het geen ons deed vooronderstellen dat misschien de Vlinder voor den Winter zoude uitkomen, en dan de Eijeren het gare jaargetijde over liggen; van tijd tot tijd naar de Pop ziende, verliep echter de eene week na de andere, ja de eene maand na de andere, en de Winter verscheen maar de Vlinder niet, tot dat dezelve eindelijk in de maand Maart des volgenden jaars zijn Popvlies verliet en onze verwachting voldeed. Naderhand de Rups wedervindende, en die ook in Pop veranderd zijnde, was ons de tijd, dat de Vlinder komen zoude, bekend; onze nieuwsgierigheid was

ook zoo groot niet, de Vlinder kwam weder in Maart te voorschijn, echter eenige dagen vroeger dan de vorige.

§. 5.

De Vlinder uit zijnen kerker komende was ons dezelve bekend, daar wij dien te voren wel gevangen hadden, en ook wisten, dat dezelve door andere Liefhebbers gevangen was; dan daar niet anders van heb-
Fig. 5. bende dan de Wijfjes, waarvan de Afbeelding is bij Fig. 5 op onze Plaat, zoo stond de Heer A. J. D'AILLY, uit zijne rijke Verzameling van Eu-
Fig. 4. ropesche Kapellen, ons goedgunstig een Mannetje af, waarna Fig. 4 is vervaardigd.

Daar de Vlinder ruim acht maanden in het Popvlies besloten blijft, zoo lijdt het geen twijfel of dezelve vertoont zich maar eenmaal in het jaar.

186.
Legio 2ª
Geometrae
Gen. Amphidasis
1544. Prodromaria.

NACHT VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V.

Tab. XIII.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VEERTIENDE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

HET KAMPERFOELIE-VLINDERTJE.

P. V. Tab. XIV.

§. 1.

Terwijl de bloemen van eenige soorten Kamperfoelie (*Lonicera*) door hunne aangename geur, en vooral door het menigvuldig honigachtig vocht dat zij bevatten, eene groote menigte Vlinders tot zich trekken en voedsel verschaffen, zoo strekken daarentegen de bladen van dit gewas, aan slechts zeer weinige Rupsensoorten ten spijze; nu en dan vonden wij wel eene enkele Rups op dezelve, die er bij

toeval opgekomen was, dan geene andere soorten zijn ons bekend die er zich bij uitsluiting mede voeden, dan de Rupsjes der *Tinea Mouffetella*, en der *Tinea Harpella*, welke laatste thans het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken. Deze soort is zoover wij weten alleen op de kamperfoeliebladen te vinden, en wij ontdekten er meermalen de Rupsjes van, op de *Lonicera nigra* en *Periclymenum*, zonder die ooit op eenig ander gewas te hebben aangetroffen, waarom wij dan ook de naam van *het Kamperfoelie-Vlindertje* niet ongeschikt geacht hebben.

§. 2.

De *Tinea Harpella*, is in alle hare gedaanteverwisselingen, gewis eene der mooiste soorten, onder het geslacht der zoogenaamde Motjes-Vlinders; de fraaije groene, met rozenrood en wit gestreepte Rupsjes, komen omstreeks de helft der maand Mei uit de Eitjes, onthouden zich bij voorkeur aan de toppen der takjes, tusschen de kleinste en jongst uitspruitende blaadjes, die zij te zamen spinnen, komende uit dit weefsel van tijd tot tijd, gedeeltelijk te voorschijn, om het onder haar bereik zijnde voedsel tot zich te nemen; zeer zelden en alleen dan wanneer zij gestoord worden, verwijderen zij zich

zich geheel uit hun te zamen gesponnen verblijf, daar zij bij eene geringe aanraking snellijk zich terug trekken, om het gevaar te ontwijken.

§. 3.

Volwassen zijnde, zoo als op Plaat XIV dezelve bij Fig. 1 van boven en bij Fig. 2 op zijde te zien, afgebeeld zijn, en de tijd harer verandering naderende, verlaten zij hunne schuilplaats, en vervaardigen zich om daarin tot Pop te veranderen, aan de takjes, een langwerpig, dun, doorgaans geheel wit en zijde glanzend spinsel als bij fig. 3, en ondergaan daarin hunne gedaanteverwisseling tot Pop, zoo als dezelve bij fig. 4 afgebeeld is. Tab. XIV. Fig. 1. Fig. 2. Fig. 3. Fig. 4.

§. 4.

De Rups in eene Pop veranderd zijnde, komt daaruit, omstreeks het einde van Augustus of begin van September, het fraaije Vlindertje te voorschijn, zoo als in de vliegende gedaante bij Fig. 5, afgebeeld is; zeer zonderling is de zittende of rustende stand van dit Vlindertje, zittende dan niet plat, maar geheel met den kop naar beneden, Fig. 5.

en

Fig. 6. en het achterlijf en de vleugels naar boven, zoo als Fig. 6. ons hetzelve voorstelt. Het onderscheid der kunne is aan het achterlijf alleen iets te onderkennen, in kleur of teekening verschillen zij zelden aanmerkelijk, slechts eenmaal ontdekten wij eene opmerkenswaardige afwijking, waar de breede gele streep, aan de binnenrand der bovenvleugelen, geheel wit was, en ons ligt eene andere soort zoude hebben doen vermoeden, zoo wij niet dit Vlindertje, met eenige anderen, uit het Rupsje hadden voortgeteeld.

187.
Microptera
Tinidea
Sect. 2. Tineacea
Gen. Harpipteryx
Harpella

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XIV.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIJFTIENDE EN ZESTIENDE VERHANDELING,

OVER DE

DAG-VLINDERS,

van de EERSTE BENDE.

DE JASIUS.

P. V. Tab. XV. XVI.

§. 1.

De Vlindersoort, die thans het onderwerp dezer Verhandelingen zal uitmaken, door LINNEUS *Jasius* genoemd, is in het werk van CRAMER en STOLL onder de Uitlandsche Vlinders bij den verkeerden naam van *Jason* afgebeeld. Dezelve was vroeger niet onder de Europesche soorten bekend, doch is naderhand in *Italië*, *Napels*, *Portugal* en het zuiden van *Frankrijk* meermalen ontdekt; hij kan dus, wel is waar, niet onder de Nederlandsche Insekten gerangschikt worden,

 even-

evenwel daar-van deszelfs huishouding nog weinig bekend is, en van de Rups nog geene, of maar slechts eene gebrekkige afbeelding bestaat, zoo strekt het ons tot genoegen in de gelegenheid te zijn gesteld het een en ander in dit werk aan de Liefhebbers te kunnen mededeelen; wij danken zulks aan wijlen den Wel-Edelen Heer C. L. VER HUELL VAN DE KEMNADE, welke Kenner en Beminnaar der Natuurlijke Historie, en vooral der Insekten, aan de zijnen en aan de wetenschappen door eenen vroegtijdigen dood ontrukt, op eene, niet zeer lang vóór zijnen dood ondernomene reis door het zuiden van *Frankrijk*, aldaar deze fraaije en zeldzame Rupsen ontdekte, en ons zijne waarnemingen deswegens met de uitmuntende, door Zijn-Ed. vervaardigde teekeningen, toezond, met verzoek daarvan voor ons werk gebruik te maken. Zeer gaarne daaraan voldoende, laten wij, hetgeen Zijn-Ed. ons deswegens belangrijks berigtte, hier volgen.

§. 2.

« In de jaren 1825 en 1826 de winter te *Hyeres* bij *Toulon* « doorbrengende, had ik het geluk de huishouding van de zeldzame « Rups en Vlinder *Jasius* genaamd, waar te kunnen nemen. In de « maand Januarij 1825 vond ik verscheiden van deze Rupsen in « allerlei grootte, waaruit in het begin van April de Vlinders te voor- « schijn

« schijn kwamen. Den 12den Maart 1826 vond ik weder twee dezer
« Rupsen op de bladen van de zoogenaamde *Arbousier*, of *faux*
« *Fraisier*, (*Arbutus Unedo*) en het is van deze twee dat ik UEd.
« thans de beschrijving zal mededeelen."

« De Rupsen waren van grootte als bij Fig. 1, de eene vervelde Fig. 1.
« reeds den volgenden dag voor de laatste maal, en de andere zette
« zich hiertoe den 14den, en verwisselde den 19den Maart van huid,
« die zij genoegzaam geheel verslond. De horens, waarmede de kop
« van deze Rups gewapend is, zijn dan zeer klein; deze is, na de ver-
« velling, somtijds geheel wanstaltig, doch binnen een uur tijds ver-
« krijgt dezelve, zoowel als de horens, hunne volle gedaante. De
« Rups is zeer traag en langzaam in hare bewegingen; Fig. 2 en 3 Fig. 2 en 3.
« vertoont haar eenigzins als voortkruipende, daarentegen Fig. 4 de Fig. 4.
« rustende stand voorstelt, bespinnende zij dan te voren het blad,
« met een zijdeachtig weefsel over de geheele oppervlakte; deze rust-
« plaats verlaat zij gewoonlijk des nachts, om zich met de haar om-
« ringende bladen te voeden, en herneemt die dan daarna weder;
« dit geschiedt echter niet altijd bij uitsluiting des nachts, want ik
« heb dezelve ook des middags in de zonneschijn om twaalf ure
« vretende gevonden, hetgene zij zeer gulzig doen, zittende altijd op
« de bovenzijde der bladen. De kleur dezer Rupsen is haar geheele
« leven donker groen, aan de onderzijde een weinig ligter, veran-
« derende in geelachtig-groen tegen hare gedaanteverwisseling; aan

N 2 « ie-

« iedere zijde onder de luchtgaten is eene smalle gele streep, midden
« op de rug hebben zij twee oogachtige, ronde vlakken, de eene op
« de zeide en de andere op de achtste ring, dezelve zijn in het
« midden groen, aan de rand geelachtig, en met een zwart randje
« omboord, verschillende hierin met de beschrijving in de *Encyclo-*
» *pedie methodique*, waar van vier vlakken gewaagd wordt; ook
« worden aldaar de pooten zwart opgegeven, terwijl die bij de mijne
« allen groen waren. De horens op de kop dezer Rups zijn vier in
« getal, de twee middelste staan regt op, en de buitenste, iets lager
« aan de kanten der kop geplaatst, steken zijwaarts uit, tusschen
« dezelven bevinden zich nog kleine groene dorentjes."

« Den 19den April hing de eene Rups zich; door middel van een
« weinig spinsel vast gemaakt hebbende, aan het achtereinde op, en
« veranderde den 22sten daaraanvolgende in eene Pop, van eene dikke
Fig. 5. « ineengedrongene gedaante, licht groen van kleur, afgebeeld bij Fig. 5,
« hebbende boven aan het achtereinde vier bruinachtige knobbeltjes;
« de andere Rups hing zich den 21sten op, en veranderde den 25sten
« in eene Pop; voor dat de Vlinder te voorschijn zal komen, be-
« ginnen de vleugels van denzelven min of meer door het Popvlies
Fig. 6. « heen te schijnen, zoo als eenigzins aan Fig. 6 te zien is, die
« daarom op zijde is afgebeeld, en de andere van voren zich ver-
« toond."

« Op

P. V. Tab. XV.

« Op den 17den Mei kwam de eerste Vlinder te voorschijn, en de
« tweede den 28sten van dien zelfden maand, hebbende dus de eerste
« vijf en twintig dagen, en de tweede drie en dertig dagen, in het
« Popvlies besloten gelegen; het onderscheid tusschen het mannelijke
« en vrouwelijke geslacht, bestaat alleen daarin dat de eerste sterker
« gekleurd en kleiner zijn, en de laatste grooter en dikker
« van lijf."

Bij Fig. 7 op Tab. XVI, is de Vlinder in de vliegende gedaante afgebeeld, en bij Fig. 8 in den loopenden stand, welke laatste Figuur tevens de fraaije onderzijde der vleugels doet zien. Fig. 7. Tab. XVI. Fig. 8.

Met het vorenstaande hopen wij geenen ondienst te bewijzen aan de bezitters van dit ons Insekten-werk; gingen wij het bestek daarvan weder een weinig te buiten, door daarin eenen Vlinder op te nemen die eigenlijk, zoo als wij bij den aanvang reeds zeiden, niet tot onze Nederlandsche behoort, deszelfs fraaiheid, en het weinige dat van haren vroegeren stand bekend was, mogen ons deswegens ontschuldigen; ook meenden wij daardoor eenige hulde toe te brengen aan de nagedachtenis van hem, die ons een ander zoo vriendschappelijk mededeelde. Daarenboven is het geenszins als onmogelijk te be-

 schou-

schouwen, dat ook te eeniger tijd deze Vlinder-soort tot ons zal overkomen, nu en dan toch ontdekten wij zelve of ontvingen wij van andere Liefhebbers Vlinders, die wij vroeger niet wisten in ons land te bestaan; zoo zagen wij bij voorbeeld onlangs eenen Vlinder buiten *Amersfoort* gevangen, zijnde de *Noctua Maura*, welke soort wij niet gelooven immer te voren alhier ontdekt te zijn. Eenige andere soorten, ofschoon als Vlinder genoegzaam in ons Vaderland voorhanden, doch welker vroegere gedaante als Rups minder bekend is, als de *Papilio Antiopa*, *Noctua Radicea*, *Bombyx Quercifolia*, *Processionea* enzv., hebben wij in de laatste tijden het geluk gehad nader te leeren kennen en hopen die in de eerstvolgende uitgaven mede te deelen.

Fig 188.
Regio 1
Pontolae
Fam. Apaturidae
Gen. Charaxes
180. Jasius

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ZEVENTIENDE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE GRASWORTEL VLINDER.

P. V. Tab. XVII.

§. 1.

De bladen van boomen en kruiden mogen voor verre de meeste Rupsen-soorten het gewone voedsel uitmaken, eenige niet te min voeden zich, gelijk bekend is, met andere deelen van het Plantenrijk, en terwijl sommige Rupsen bloemen, andere versche zaden, weder andere het merg van stengen enz. tot voedsel bezigen, zoo bepalen zich eenige tot het hardste hout of de wortelen van onderscheidene gewassen. Van een en ander hadden wij reeds gelegenheid voorbeelden in dit Werk aan te voeren, een enkel slechts van de laatstgenoemde,

 zijn-

zijnde de *Noctua Cypriaca* op Plaat XXXIX in het vierde Deel afgebeeld, terwijl wij bij dezen een tweede voorbeeld daarvan de Liefhebberen aanbieden in de *Noctua Radicea*, wier Rups zich alleen van de wortelen van sommige gewassen, en voornamelijk die der grassoorten bediend, waarom wij die dan ook met den naam van *Graswortel-Vlinder* bestempelen.

§. 2.

De levenswijs van deze Rupsen-soorten die zich altijd bij uitsluiting onder den grond ophouden, heeft van zelf ten gevolge dat zij ons niet dan zelden en als bij toeval in handen komen en alzoo weinig bekend zijn, ofschoon men van sommigen, zoo als bij voorbeeld onze tegenwoordige soort, de Vlinder dikwijls aantreft; deze vingen wij bijna jaarlijks, zonder er immer de Rups van te hebben gevonden, tot dat wij in den vorigen Zomer bij het uittrekken van eenig gras, tusschen de wortels daarvan, er eene bijna volwassen ontdekten.

§. 3.

De afbeelding van de Rups der *Noct. Radicea* bij RÖZEL ons bekend zijnde, zagen wij met genoegen dat deze de nu door ons gevonden soort was, als komende dezelve daarmede vrij wel overeen, alléén het schijnbaar onderscheid in voedsel bevreemde ons, daar RÖSEL zegt zijne Rups in een stuk vochtig en vermold hout gevonden te hebben.

§. 4

§. 4.

Eene naauwkeurige voorstelling onzer Rups levert de 2de Fig. op *Tab.* XVII, *Tab.* XVII; deze de eenige zijnde die ons onder de oogen kwam, kunnen Fig. 2. wij bij ervaring niet verzekeren, in hoeverre zij onderling in kleur of teekening verschillen; wij vermoeden echter dat dit nog al aanmerkelijk is, althans geeft tot dit gevoelen aanleiding de afbeelding die HUBNER van dezelve gegeven heeft, en van welke wij, om het kenlijk onderscheid te doen zien, eene zeer naauwkeurige afteekening hebben vervaardigd, op de Plaat bij Fig. 1 te vinden. Fig. 1.

§. 5.

Het was in den aanvang der maand Junij dat wij onze Rups vonden; nog ruim 8 dagen at zij met graagte de graswortelen, en was toen volwassen een weinig grooter dan onze afbeelding, doch kleiner dan die van HUBNER; binnen weinige dagen was zij in eene donkere bruine Pop veranderd, bij Fig. 3 voorgesteld, uit welke na ruim 14 dagen Fig. 3. de Vlinder te voorschijn kwam, zijnde omstreeks het begin van Julij, den tijd dat men deze Vlinders tegen oude schuttingen zittende, nu en dan aantreft.

§. 6.

Schijnt het onderscheid tusschen de Rupsen groot te zijn, zeker is zulks het geval met de Vlinders zelven die elkander zelden volkomen gelijken; dit geeft wel eenige aanleiding om hier te denken aan twee elkander zeer na verwante soorten, tot eene van welke dan welligt de Rups van HUBNER zoude behooren, waaromtrent wij echter voor het

te-

Fig. 4. tegenwoordige niets kunnen beslissen. Fig. 4 vertoond den Vlinder
Fig. 5. zoo als die uit onze Rups is voortgekomen, als vliegende, en Fig. 5 denzelfden als loopende. — De vergelijking van een aantal exemplaren dezer soort, in de verzameling van onzen vriend den Heer D'AILLY voorhanden, overtuigd ons dat verschil in kleur en teekening geene vaste kenteekenen ter onderscheiding der geslachten oplevert; even weinig de nog al uiteenloopende grootte der Vlinders of de dikte hunner sprieten, alleen de meerdere of mindere dikte van het lijf doet de Mannetjes uit de Wijfjes kennen.

De Eijeren van deze soort zijn ons nog onbekend, waarschijnelijk worden die door de Vlinders tusschen het gras gelegd, om de jonge Rupsjes daaruit komende gelegenheid te geven dadelijk hun voedsel op te zoeken, vermoedelijk geschied dit vóór den Winter, welke dit insekt dan in den staat van Rups doorbrengt.

189
Legio 2
Trib. Hadenides
Gen. Luperina
186 Polyodon L.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XVII.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ACHTTIENDE EN NEGENTIENDE VERHANDELING,

OVER DE

DAG-VLINDERS,

van de EERSTE BENDE.

DE KONINGS-MANTEL.

P. V. Tab. XVIII. XIX.

§. 1.

Een der fraaiste en grootste Dag-Vlinders van ons Vaderland is de *Papilio Antiopa*, en tevens onder de elkander aanverwante soorten *Polychloros*, *Urticæ*, *Atalanta*, *Io* enz., verre weg de zeldzaamste; wij verheugen ons daarom in de gelegenheid te zijn, om, gelijk wij in eene der laatst vorige Verhandelingen beloofd hebben, de afbeelding en

 huis-

huishouding van dit heerlijke sieraad der Natuur, aan derzelver beminnaars en beoefenaars te kunnen mededeelen. De schoone donkere purpere naar het zwarte hellende kleur der vleugelen, en derzelver sierlijke breede gele of witte zoom, gaven aanleiding tot de namen van *Bonte-*, *Rouw-* of *Konings-Mantel*, onder welke deze Vlinder algemeen bekend was; meestal echter gaf men aan den laatsten de voorkeur, waarom wij die dan ook behouden hebben.

§. 2.

De *Papilio Antiopa*, of zoo als die bij eenige Schrijvers genoemd is *Morio*, wordt jaarlijks doch nooit menigvuldig in *Gelderland* aangetroffen, zeer zelden zagen wij denzelven elders, slechts eene enkele keer hebben wij die tusschen *Soestdijk* en *Baarn*, en in de omstreken van *Haarlem* zien vliegen; deszelfs Rupsen, voor zoo verre ons bekend is, nog door geen ander Liefhebber in ons Vaderland gevonden, ontdekten wij nu, een paar jaar geleden, voor het eerst op een Berkenboom buiten *Arnhem*. Ofschoon deze Rupsen gezellig leven, vonden wij er echter maar twee, die toen halfwassen waren,

hier

hiervan stierf er een, en de tweede veranderde wel in eene Pop, doch deze stierf ook. Wij zouden 'dus welligt nog lang zijn verstoken gebleven, van het genoegen deze Vlindersoort in ons Werk op te nemen, indien wij niet zeer toevallig korten tijd daarna, daartoe in staat gesteld waren door de goedheid van onzen, bij vorige Verhandelingen, reeds meermalen genoemden Vriend, nu wijlen den Hoog Edelen Heer A. M. LABOUCHÈRE te *Nantes*.

§. 3.

Eene zeer uitvoerige en keurige teekening, die wij van dien Heer ontvingen, was begeleid van het volgende schrijven, dat wij als eene beknopte hoofdzakelijke opgave omtrent de huishouding van dezen Vlinder, hier invoegen.

« Deze gedoornde Rupsen, fluweel zwart van kleur met zeer fijne « witte stippen, en acht donkerroode vlekken op den rug, leven « gemeenschappelijk, en men vindt ze somtijds zeer menigvuldig, « (namelijk aldaar bij *Nantes*) in de maand Junij, op Palm-willigen,

 « maar

« maar vooral ook op Berkenboomen; de verandering in eene Pop,
« waartoe de Rups zich bij het achtereinde ophangt, geschied in Julij,
« en drie weken daarna verschijnt de uitmuntende fraaije Vlinder.

« Ten tweede maal verschijnen de Rupsen in Augustus, en veranderen
« nog in den loop van hetzelfde jaar tot Vlinders; deze laatste overwinteren
« en ontmoet men somtijds reeds zeer vroeg in het voorjaar; de gele rand
« van de vleugels valt alsdan gemeenlijk veel bleeker en bij sommigen
« omtrent geheel wit.

§. 4.

Tab. XVIII. Fig. 1, 2, 3. De XVIII Plaat stelt bij Fig. 1, 2 en 3 de Rupsen dezer soort voor; de 1ste en 3de naar de teekening die wij van onzen Vriend Fig. 2 en 4. ontvingen; de 2de naar eene te voren door ons gevangene Rups. Fig. 4 *Tab.* XIX. Fig. 5 en 6. vertoont de Pop, en Fig. 5 en 6 op Plaat XIX de Vlinders, de eerste in de vliegende gedaante, en de tweede in den loopenden stand, volgens de fraaije teekening door den Heer LABOUCHÈRE vervaardigt, Fig. 7. terwijl Fig. 7 de Vlinder voorstelt met eenen witten zoom, naar een in onze Verzameling voorhanden zijnde Exemplaar. Deze breede vleu-

P. V. Tab. XVIII.

vleugelboord is bij alle Vlinders dezer soort aan de onderzijde altijd wit, zeer zelden aan de bovenzijde, die bij verre de meeste die wij in onderscheidene Verzamelingen zagen geel was, zoodat eene zoodanige wit gezoomden Vlinder bij de Liefhebbers steeds als eene zeldzaamheid wordt aangemerkt; wij zouden daarom niet zoo geheel durven verzekeren, zonder de naauwkeurigheid van bovengemelde opgave iets te willen te kort doen, dat dit verschil in kleur een bijkans doorgaand onderscheid tusschen de Zomer- en Najaars- of Winter-Vlinders zouden opleveren.

Maakten wij nog zeer onlangs melding van den vroegen dood des Heeren C. J. VER HUELL *van de Kemnade*, wij hebben, helaas! sedert weder te betreuren het overlijden van den Hoog Edelen Heer A. M. LABOUCHÈRE, Consul der Nederlanden te *Nantes*, aan wien wij, behalven reeds meerdere bijdragen tot dit ons Werk, waarvan de eerste nu reeds 36 jaren geleden geplaatst is in het Tweede Deel Zesde Stuk, *Tab.* XII en XIII, ook de beschrijving en teekening der nu voor ons liggende Rups en Vlinder, zoo als boven gezegd is, te danken hebben. De beoefening der Natuurkundige Wetenschappen in het algemeen, en vooral die der Insektenkunde, was voor beiden

eene voorname uitspanning, en Hun Ed. vereenigden met een scherpziend oog, en eene nauwkeurige opmerking, eene zeer uitvoerige en keurige behandeling van het penceel, hoedanig men zulks bij vele Beoefenaars en Verzamelaars geenszins aantreft; wij voor ons hebben aan beide Heeren menige fraaije teekening te danken, en hadden alle reden om ook in het vervolg, van tijd tot tijd op hunne uitmuntende bijdragen voor dit ons Werk te kunnen staat maken, daarom mogen wij den vroegtijdigen dood dier verdienstelijke mannen, die als een gevoelig verlies voor de Wetenschappen mag aangemerkt worden, ook in ons bijzonder belang ten hoogsten betreuren. Wij voeden den wensch, dat andere en bijzonder jonge en beginnende Liefhebbers, door het voorbeeld dier waardige menschen aangespoord, zich meer en meer, op het beoefenen der Insektenkunde, daar de Natuur ons hierin zulke uitmuntende schoonheden vertoont, en op het nateekenen derzelve op papier, zullen toeleggen, en bevelen dit ons Werk nederig in Hun Ed. bereidvaardige medewerking en in die van alle Liefhebbers.

190
Loco 1
Pendulae
Trib. Nymphalis
Gen Vanessa
191 Antiope

P. V | Tab. XIX

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE VET-MOT.

P. V. Tab. XX.

§. 1.

De weinige regelen die wij aan het slot der vorige Verhandeling plaatsten wierden, spoediger dan wij durfden hopen, met een allergunstigst gevolg bekroond. Sedert derzelver uitgave namelijk, ontvingen wij van den Hoog Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. VER-HUELL te Rotterdam, een bloedverwant van den te vroeg overleden Liefhebber van dien naam, eenige uitmuntende teekeningen van door ons nog niet in dit werk opgenomene Vlinders met hunne Rupsen, benevens eene zeer uitvoerige beschrijving van ieder, welke wij dus, als zoo vele belangrijke bijdragen,

 met

met erkentelijkheid aan den vriendelijken zender, zeer gaarne, met bijvoeging van onze eigene waarnemingen, eene plaats in hetzelve zullen verleenen.

De hier bijgevoegde 20e Plaat stelt ons een' derzelven voor, en wel de *Pyralis Pinguinalis;* deze benaming, ongetwijfeld van het voedsel der Rupsen ontleend, behoudende, noemen wij dit Vlindertje *De Vet-Mot.* In Duitschland noemt men hetzelve *der Butterkneter*, en in het werk van LINNEUS door HOUTTUYN is ons voorwerp aangeteekend bij N. 252, en daarbij gemeld, dat het Rupsje dat deze Kapel uitlevert, in Boter en andere vettigheid, in Zweden dikwijls voorkomt, volgens de waarneming van ROLANDER die hetzelve omstandig heeft beschreven.

§. 2.

Veelmalen, (dus schrijft de Hoog Edele Heer VER-HUELL,) heb ik dezen Vlinder in woningen op duistere plaatsen gevonden; (*) ik wierd eindelijk begeerig om derzelver Rups te kennen, en ving er eenige van op, in de hoop bevruchte eijeren te zullen bekomen, en werkelijk lag eene der wijfjes een schooltje kleine grijze eitjes, welke door het Microscoop beschouwd, geene bijzondere gedaante hadden dan die van fijn gesagrineerd te zijn; ik bewaarde deze eitjes zorgvuldig, en na verloop van acht dagen kwamen de jonge Rupsjes die ik op Tab. XX.
Tab. XX. Fig. 1. in hare natuurlijke grootte vertoon, te voorschijn, dezelve waren
Fig. 1. licht grijs, zeer klein, tenger en doorschijnend, loopende zeer vlug zoo voor als achterwaards rond. Nu niet wetende welk voedsel hun voor te leggen, gaf ik hun vele soorten van bladeren en kruiden; zij liepen er over en onder heen, doch raakten geen derzelven aan; echter na verloop van een paar dagen, toen ik reeds aan hun behoud begon te twijfelen, vond ik de gave bladjes van de gewone kropsalade met zeer kleine gaatjes doorboord, en zij vervaardigden kleine spinseltjes, waarin zij zich voor mijne oogen verborgen, echter schenen zij niet van eenen gezelligen aard te zijn, daar zij ieder afzonderlijk verscheidene kleine loopgangetjes maakten. Bevreesd mijne kleine Rupsjes te storen, ging ik voort versche salade bladen in het glas te doen waarin ik dezelve geplaatst had; eindelijk na verloop van eenige dagen wierd ik

be-

(*) Ook wij vingen deze Vlinders meermalen in het midden van den zomer op dergelijke plaatsen; insgelijks nu en dan de volwassene Rupsen op muren binnenshuis.

benieuwd om derzelver toestand te onderzoeken, en vond van allen slechts twee in het leven overgebleven, die tamelijk in grootte toegenomen, en van eene vuile groene doorzigtige kleur waren.

§. 3.

De verborgene levenswijze van deze Rupsen liet mij niet toe om na te gaan hoe dikwijls zij van huid verwisselen, echter vond ik de verdroogde afgelegde huiden liggen in hare lange digt in een gesponnen gangen, waarin vuiligheid en gedroogde bladeren gemengd waren, zoo als Fig. 2. a. aantoont; zij bewogen zich snel heen en weêr, en waren Fig. 2.
nu half volwassen geworden. Zoolang er salade bladen te bekomen waren ging ik voort dezelve te geven, maar eindelijk ontbraken die geheel en mijne Rupsen waren nog niet volwassen, er schoot mij alzoo niets anders over, dan het glas waarin dezelve zich bevonden op eene droge plaats neder te zetten, en het schoone saisoen aftewachten.

§. 4.

Toen de alles verlevendigende voorjaar-zon met hare koesterende stralen het groen weder deed uitbotten, onderzocht ik mijne Rupsen en bevond dat zij nog in goeden staat waren; zij hadden dus den winter en den strengen vorst zonder voedsel te nuttigen doorgebragt, ik deed nu weder salade bladen in het glas, hopende dat hunne verandering tot Pop nu spoedig zoude volgen, toen mij gewigtige bezigheden naar elders riepen. Ik achtte toen mijne Insekten verloren, doordien ik vreesde dat hun voedsel te veel zoude verdroogen, dan na veertien dagen terug komende, vond ik dezelve, tot mijne groote vreugde, in den besten toestand en zoo het mij toescheen bijna volwassen (*)

Eene

(*) Het eigenlijke voedsel dezer Rupsen bestaat, zoo als wij reeds zeiden, volgens ROLANDER, en ook volgens andere schrijvers, wel is waar in verschillende vette zelfstandigheden, doch wij voor ons gelooven dat zij zich ook met rottende ligchamen voeden; wij vonden eenmaal eene half volwassene Rups op vogeldrek, in eene kooi die eenigen tijd vuil was blijven staan, welke Rups echter stierf; het zoude ons dus ook niet verwonderen, dat de jonge Rupsjes van den Heer VAN HUELL, bij gebrek van hun eigenlijk voedsel, de eenigzins vetachtige bladeren der salade daarom boven de andere verkozen, en dat zij zich naderhand van de verrotte bladen, en mogelijk ook wel van hunne eigene uitwerpselen, bediend hebben.

§. 5.

Fig. 2. Eene dusdanige Rups in haren volwassenen staat, heb ik bij Fig. 2. nageteekend, dezelve is glad, eenigzins rimpelig van huid, de zes voorpootjes zijn hoornachtig bruin, en op de bruine kop bevinden zich eenige kleine hairtjes; (*) het daglicht schuwende, tracht dezelve zoo spoedig mogelijk hare duistere woning weder te herstellen en zich te verbergen.

§. 6.

Op den 12den Mei onderzocht ik het spinsel, en vond eene mijner Rupsen in een licht bruin Popje veranderd, Fig. 3. naar het leven
Fig. 3. afgebeeld, hetwelk, in aanmerking nemende de levendigheid van de Rups, zich zeer traag bewoog.

§. 7.

Den 18den Junij kwam daaruit de Vlinder te voorschijn, die zeer
Fig. 4. levendig en vlug was; ik heb denzelven Fig. 4. in eene rustende houding nagebootst, dragende deszelfs hairvormige sprieten achter over de vlerken geslagen, die zeer dik met dons bedekt zijn, hetwelk zich ligt los laat, waardoor de Vlinder, eenen korten tijd gevlogen hebbende, deszelfs grootste sieraad verliest, namelijk de roodachtige gloed, die zich over zijne bovenvlerken verspreid. Het tweede Vlindertje kwam den 4den Julij uit, en was van het mannelijk geslacht, kennelijk aan het tengere
Fig. 6. lijf; ik heb dit Fig. 6. nageteekend, dit was met eenen okergeelen gloed overtoogen, (†) en veel kleiner dan het wijfje, de kleur der ondervleu-
Fig. 5. gels is in het vliegende Vlindertje Fig. 5 zigtbaar.

Uit de geschiedenis van dit Insekt blijkt, dat deszelfs gedaanteverwisseling slechts eenmaal in het jaar plaats heeft.

(*) De Rupsen die wij nu en dan vonden, waren doorgaans donkerder van kleur dan de afgebeelden.

(†) Dit onderscheid in kleur der bovenvleugels, die namelijk bij de Wijfjes roodachtig en bij de Mannetjes geelachtig bruin is, hebben wij steeds als een standvastig kenmerk tusschen de beide geslachten waargenomen.

191
Microptera
Pyraledea
Gen Pyralis
Pinguinalis

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

EEN EN TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE GEELBAND VLINDER.

P. V. Tab. XXI.

§. 1.

Aan ieder Liefhebber en Beoeffenaar der Insektenkunde is het gewis nu en dan gebleken, hoe ligtelijk men zich bij het vergelijken van sommige met elkanderen veel overeenkomst hebbende Vlinder-soorten, kan bedriegen, en den eenen voor den anderen nemen; ter voorkoming van vergissing daaromtrent is gewis het kennen der Rupsen van el-

elke soort het onfeilbaarst middel, doch bij gebrek daarvan komt ons een door vele jaren geoeffend oog dikwerf ook zeer te stade. Dergelijke vergissing heeft bij vele Schrijvers dikwijls plaats gehad met
Tab. XXI. den Vlinder welken wij op Tab. XXI den Liefhebberen aanbieden, de *Noctua Flavicincta* namelijk, (dien wij in onze taal *Geelband Vlinder* zullen noemen,) en het verheugd ons daarom te meer, door het ontdekken van derzelver Rups, den daaromtrent bestaanden twijfel te kunnen opheffen.

§. 2.

Weinige jaren geleden, vonden wij omstreeks het einde der maand Mei, te Harderwijk op de bladen van sommige laag groeijende kruiden, bepaaldelijk op de gewone Pieterselie en *Primula veris* eenige ons onbekende fraai- groene geheel gladde Rupsen met eenen helderen
Fig. 1. zijde-streep en oranje-kleurige luchtgaten, afgebeeld bij Fig. 1. Zij kwamen ons voor volwassen te zijn, en kropen dan ook na korten tijd ter verandering in de aarde, weinige dagen waren hiertoe voldoende, want reeds bij het einde van den vierden dag vonden wij ze
Fig 2. allen in bruine Poppen veranderd, gelijk Fig. 2. er een voorstelt.

§. 3.

Daar het jaar nog niet zeer verre verloopen was, vermoeden wij den Vlinder nog voor den winter te zullen bekomen, en dit bleek niet ongegrond te zijn, komende hij omstreeks de helft der maand September uit het popvlies te voorschijn. — Wij herkenden denzelven voor de *Flavicincta*, zoo wel door vergelijking met Exemplaren uit

uit onze eigene Verzameling en die van den Heer D'AILLY, als ook met de afbeelding door HUBNER daarvan gegeven.

§. 4.

Ofschoon wij de Vlinders bij elkanderen plaatsten, hebben dezelve zich echter niet gepaard, want eene der wijfjes legde wel eenige Eijeren, doch dezelve verdroogden spoedig, het geen ons te meer leed deed, daar wij nu onbekend bleven of de Eijeren van deze soort of wel de Rupsen den winter overblijven; wij vermoeden het laatste, omdat wij in de maand Mei, dus nog vroeg in het jaar, reeds de volwassene Rupsen gevonden hadden; ook schrijft RÖSEL, dat de door hem op Tab. LV, in het eerste deel van zijn werk afgebeelde Rups, nog voor den winter uit het Ei komt, en wij twijfelen niet of de daar afgebeelde Rups en Vlinder is dezelfde soort als de onze, want alhoewel er tusschen beiden wel eenig onderscheid is, komen de Vlinders elkander zoo wel in kleur als in teekening zeer nabij. Het onderscheid tusschen de mannetjes en wijfjes Vlinders is gering, en alleen maar zigtbaar, of kenmerkt zich althans hoofdzakelijk aan het meerder gepluimde achterlijf van het eerstgenoemde. Bij Fig. 3 op de plaat is de afbeelding van zoodanig mannetje, en bij Fig. 4, die van een wijfjes Vlinder. Fig. 3. Fig. 4.

§. 5.

Het is voornamelijk de Vlinder bij HUBNER *Polyodon* en bij OCHSENHEIMER *Serratilinea* genaamd, met welken ons tegenwoordig voorwerp dikwijls is verward; de Exemplaren echter die wij van dezen kennen zijn allen merkelijk grooter, en missen ook de geelachtige

kleur

kleur op de bovenvleugelen die onze Vlinder heeft, ook twijfelen wij of de *Serratilinea* wel in ons vaderland te vinden is, althans is dezelve nooit door ons waargenomen, en wij zijn dus niet in staat het onderscheid in de Rupsen op te geven. Grooter verschil bestaat er tusschen onzen Vlinder en de *Noctua Dysodea*, met welke hij niettemin ook is verward geworden, blijkens de opgegevene *Synonymen* in het werk van BORKHAUSEN, doch waaromtrent wij ook weldra door de afbeelding en beschrijving der *Dysodea* zelve, allen twijfel zullen kunnen opheffen. Meer echter dan een der beide genoemde soorten, komt met onze Vlinder overeen de door HUBNER afgebeelde *Noctua Xanthomista*, waarvan zich een fraai exemplaar bevind in de verzameling van onzen vriend den Heer D'AILLY, hetwelk zijn Ed. voor eenigen tijd, als eene groote zeldzaamheid uit *Weenen* werd toegezonden; bij vergelijking van die Vlinder, met de *Flavicincta*, ontstaat waarlijk weder de twijfel of dezelve inderdaad eene soort op zich zelve, dan wel eene aanmerkelijke verscheidenheid van deze zij; het grootste verschil bestaat in de ondervleugels, die bij de *Xanthomista* geheel wit zijn met een' zeer smallen zwarten zoom, terwijl de teekeningen op de bovenvleugels volmaakt dezelfde, doch in plaats van geelachtig rood, geheel zwavelgeel zijn.

192
Legio 2.
Sect. Nalentes
Gen. Polia
1023 Flavicincta

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin of EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XXI.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

TWEE EN TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE DONS VLINDER.

P. V. Tab. XXII.

§. 1.

Niet alleen in ons Vaderland, maar bijna door geheel *Europa*, onthouden zich twee Vlindersoorten die zeer veel overeenkomst met elkanderen hebben, zoowel in kleur en gedaante als in hunne geheele huishouding; de eene draagt den latijnschen naam van *Auriflua*, en de andere die van *Chrysorrhœa*, woorden van letterlijk dezelfde beteekenis; beide de Vlinders zijn ook wit van kleur, doch de eerste soort heeft het achterlijf geeler dan de andere; van de eerste overwinteren de Rupsen ieder in een afzonderlijk daartoe gemaakt spinseltje, van de tweede doen zij dit insgelijks, doch in een gemeenschappelijk spinsel.

De *Bombyx Auriflua*, waarvan wij de fraaie teekeningen ontvingen van den Hoog Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. VER-HUELL te Rotterdam, zal tot onderwerp van deze Verhandeling strekken, en wij behouden gaarne den door dien Liefhebber voorgestelden zeer eigenaardigen naam van *Dons-Vlinder*, terwijl wij tevens de naauwkeurige Beschrijving, die wij van Zijn Hoog Edelen ontvingen met dankbaarheid hier laten volgen.

§. 2.

Mijns bedunkens, (dus schrijft de Heer VER-HUELL) kan men dezen Vlinder gevoegelijk den naam van *Dons-Vlinder* geven, omdat dezelve als het ware, geheel met donsachtig hair bezet is; de Ridder LINNEUS, beschrijft eenen dergelijken onder den naam van *Chrysorrhaeo* (basterd Satijn kapel,) dewelke zeer veel op onzen tegenwoordigen Vlinder gelijkt, dien Zijn Ed. niet schijnt gekend te hebben; de Rups echter verschilt meer en is sierlijker geteekend.

§. 3.

Het was op den 3den Julij, dat ik eenige mannetjes en wijfjes Vlinders in een groot zuikerglas bij elkanderen plaatste, op hoop dat zij paren, en ik bevruchte Eieren bekomen zoude; zulks gebeurde weldra, hechtende de Wijfjes reeds des anderen daags hare Eitjes tegen den kant van het glas, dezelven met het gele dons van haar achterlijf be-
Tab. XXII. dekkende; zoodanig hoopje is op Tab. XXII. Fig. 1. afgebeeld. Fig. 2.
Fig. 2. 3. vertoont een Eitje van de wol ontbloot, zijnde geel van kleur, en Fig. 3. een door het microscoop beschouwd, hebbende eene platronde gedaante, van boven eenigzins ingedrukt.

§. 4.

Den 13den Julij de Eitjes met het Microscoop onderzoekende, was de holte van boven dieper geworden, en scheenen de jonge Rupsjes door de schaal heen, dewelken des anderen daags voor den dag kwa-
Fig. 4. men, zijnde grijs en hairig, zoo als Fig. 4. aantoond, en daar deze Rupsen alle soort van ooft en andere boombladen nuttigen, gaf ik hen de bladen van lindeboomen; echter bleven zij twee dagen op het dons zitten, en aten de ledige eierdopjes op, waarna zij, naar krach-

krachtiger voedsel omziende, bij schooltjes zich te grazen zetteden op
de jongste bladen. Na verloop van acht dagen vervelden zij voor de
eerste maal, en waren daarna geelachtig met twee gele knobbeltjes aan
weerzijde van de kop, en een zwart schildje op de rug. Fig. 5. Na acht Fig 5.
dagen zich gevoed te hebben wierd hare huid wederom te eng, die
zij voor de tweedemaal verwisselden, en den 8sten Julij voor de derde-
maal, de hairen waren toen langer, de ruggestreep hoogoranje, en de
witte zijde stippen duidelijk zigtbaar; de Rups had nu een zeer fraai
voorkomen gekregen, en onderging bij de volgende huidverwisselingen
weinig verandering in kleur en gedaante; den 16den vervelden zij
voor de vierde maal; wanneer zij zich hiertoe zetteden besponnen zij
de bladen met een ligt weefzel, denkelijk om zich vast te hou-
den wanneer eene hevige wind de boomen beweegt, waardoor zij weg
gevoerd konden worden, kort na de vervelling waren de hairtjes met
druppeltjes helder vocht voorzien. Den 25sten Julij, begonnen de Rups-
jes zeer onrustig heen en weder te loopen, en wilden niet meer vreten,
tot dat zij eindelijk twee dagen daarna, bij schooltjes ieder voor zich
een geel digt spinsel maakten, waarin zij zich opsloten, een zooda-
nig winterblijf heb ik in Fig. 6 aangetoond; hierin voor koude en vocht Fig. 6.
beschut, in de reten en holen der boomstammen, wachten zij, in eene
staat van sluimering, het schoone saisoen af.

§. 5.

In het laatste van April des volgenden jaars, toen de boomen be-
gonnen bladen te krijgen, boorden mijne Rupsjes uit hunne winter-
kwartieren en zagen gretig naar voedsel om, het jonge teedere groen
smaakte hun overheerlijk, en zij namen in grootte aan, vervellende nog
eenige keeren, en waren den 10den Junij volwassen. Fig. 7 en 8, Fig. 7. 8.
stellen zoodanige sierlijke Rupsen in haren volwassen staat voor. Op-
merkelijk zijn de twee roode uitwaschjes *a* en *b*. Fig. 8. ik onderzocht
dezelve met de Microscoop, zij waren wanneer de rups in rust was,
van boven met een dun vlies bijna gesloten, hetwelk eene krampachtige
beweging maakte, en dat, de Rups aangeroerd wordende, naar binnen
scheen te trekken, waardoor het eene aanmerkelijke diepte verkreeg,
bij het voortkruipen sluit zich dit vlies beurtelings, en opent zich even
gelijk; toen ik met de punt van eene naald in dit vliesje stak, kromde
de Rups zich geheel om, en ik voelde de scherpte van haar gebit op de
naald knarsen, zoodat die plaats ten uitersten gevoelig schijnt te zijn,
doch waartoe de Alwijze Schepper, dit diertje van deze werktuigen
heeft voorzien, blijft voor ons kortzigtige wezens eene verborgenheid.

Na

§. 6.

Na den 10den Junij, sponnen zich de Rupsen de een na de andere in, en verkozen daartoe de scheuren en gaten van eenig dood hout ten dien einde in de zuikerflesch gedaan; zij vervaardigden zich een langwerpig luchtig spinsel, waarin zij hare hairen mengden; tot een pop
Fig. 9. geworden, scheen deze duidelijk door het spinsel heen, zoo als Fig. 9.
Fig. 10. aantoond, deze Pop van haar omweefsel ontbloot is Fig. 10 nageteekend.

§ 7.

Na dat ongeveer drie weken deze Poppen in eenen staat van volkomen rust gelegen hadden, kwamen de fraaije sneeuwwitte bedonsde Vlinders
Fig. 11. te voorschijn; ik heb het mannetje, Fig. 11. in eene zittende houding afgebeeld, op een verdord blad om de witheid en lengte van het dons des te beter te doen uitkomen; hetzelve zit geheel in elkander gedoken, de sprieten en de kop verborgen, wanneer men echter dezen Vlinder in zijne rust stoort, ligt hij vooreerst de staartpunt naar boven, en vliegt zelfs over dag weg, doch weldra zoekt hij weder rust, en als ware hem het daglicht onverdraaglijk, duikt hij wederom in elkander. Het onderscheid der kunne van deze Vlinders bestaat, behalven in de meerdere
Fig. 12. gepluimdheid der sprieten, zooals Fig. 12. een mannetje voorstellende, aantoont, ook nog in eenen bruinen vlek aan de onderkant der bovenvlerken; dit is mede een kenteeken waaraan men dezelven van de *Basterd Satijn kapel* kan onderscheiden, daar dezen die zwartigheid ontbreekt; daarenboven hebben velen der mannetjes van onzen Vlinder eenige zwarte vlakjes aan de binnenkant der bovenvlerken, en beide de geslachten hebben donker okergele wol aan het achterlijf. Het wijfje dat ik vliegende, Fig. 13. heb afge-
Fig. 13. beeld is geheel zuiver wit, behalven het uiteinde van het lijf dat okergeel is, de sprieten zijn draadvormig. Eene eigenschap dezer Vlinders is opmerkenswaardig, wanneer men dezelven in de vlugt nederslaat, blijven zij eenen geruimen tijd in een' staat van gevoelloosheid liggen eer zij zich weder door op te vliegen zoeken te redden.

Dat deze Vlinders zich maar eens in het jaar vertoonen, is uit de gemelde historie van dezelven blijkbaar.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

DRIE EN TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE SALADE BLOEM-VLINDER.

P. V. Tab. XXIII.

§. 1.

Al spoedig willen wij de Bezitters van dit werk in de gelegenheid stellen, om na te gaan hetgeen wij onlangs bij de uitgave der *Noctua-Flavicincta*, Plaat XXI. aanmerkten omtrent het verschil tusschen deze en de *Noctua-Dysodea*, en men zal zich verwonderen dat deze twee Vlinder soorten, welker Rupsen, zoowel in uitwendig aanzien als levenswijze onderling zoo zeer verschillende, meermalen verward wierden. —

De afbeelding der *Dysodea*, zijn wij alweder aan de goedheid van den Hoog Edelen Gestrengen Heer VER-HUELL verschuldigd, en de beschrijving van dezelve, die ZHE. zoo vriendelijk was daarbij te voegen, is zoo omstandig en naauwkeurig, dat wij begrijpen niet beter te kunnen doen dan dezelve in haar geheel alhier te laten volgen.

§ 2.

Eenige Vlinders (dus zegt de Heer VER-HUELL,) heeft men genoemd naar de gedaante der vlakken en trekken op derzelver vlerken. Sommigen naar de houding der Rups, anderen wederom naar derzelver voedsel, en daar de Vlinder die het onderwerp van deze Verhandeling zal uitmaken, geene bepaalde vorm of gedaante op derzelver aardig geteekende vlerken heeft, waarvan men eenen naam zonde kunnen afleiden, heb ik denzelven mijns bedunkens geenen geschikteren kunnen geven, dan die van *Salade-Bloem-Vlinder*, naar het kruid op welks bloem de Rups gevonden wordt; in het Latijn draagt dezelve den naam van *Noctua Dysodea.*

§. 3.

Den 24 Augustus, eenige in bloem geschotene kropsalade-planten (*Lactuca Sativa Linn:*) naauwkeurig onderzoekende, vond ik op een
Tab.XXIII. der bloemknopjes een klein groepje van zes Eitjes, Tab. XXIII.
Fig. 1. Fig. 1. en naderhand nog een paar diergelijke schooltjes, doch nimmer meer dan van vijf, zes of zeven in getal. Ik bragt een dezer Eitjes onder het Microscoop, en wierd overtuigd dat weder hier de wonderen Gods in de minst geachtste schepselen heerlijk wierden ten toon gespreid; dit zeer kleine bijna onmerkbare voorwerp was regelmatig geribd, en ieder ribbetje weder van een groefje voorzien, en versierd met eene
Fig. 2. bruine band en een rood verheven knopje. Fig. 2.

Een

§. 4.

Een paar dagen later wierden de Eitjes blaauwachtig van kleur, en
den 28sten daaraanvolgende kwamen de Rupsjes uit, eetende een ge-
deelte der ledige Eijerdopjes op. Zij waren blaauwachtig grijs, met
zwarte kopjes. Fig. 3. en kregen later eene licht okergele kleur. Fig. 4. Fig. 3. 4.
zij boorden kleine gaatjes in de bloemknopjes, en vele zetteden zich den
4den September tot de eerste vervelling, waarmede zij drie dagen bezig
waren, en bekwamen toen een meer sierlijk voorkomen door eene geel-
achtige zijde streep. Fig. 5. vertoond een zoodanig Rupsje in de houding Fig. 5.
van vervelling zittende; na verloop van acht dagen verwisselden zij ten
tweeden maale van huid, en den 20 September voor den derden maal, zij
hadden toen gedaante en kleur als Fig. 6. aantoond. Zij groeiden nu spoedig, Fig. 6.
en volwassen zijnde waren de meesten van kleur als Fig. 7. sommigen Fig. 7.
waren echter eenigzins donkerder. Zooveel als ik heb kunnen nagaan
verwisseld deze Rupsensoort slechts drie malen van huid, gelijk de Rups
van de Agaat-Vlinder en meer anderen. Zij zijn traag in hunne bewe-
gingen en kruipen weinig heen en weer, houdende zich uitgestrekt langs
een bloemsteeltje in de rustende houding. Fig. 7.

§. 5.

Den 28 September begonnen mijne Rupsen onrustig heen en weer te loopen, zonder evenwel merkbaar van kleur te veranderen, dat doorgaans het geval is wanneer de tijd der verandering nadert, eenigen kropen in den grond, doch kwamen weldra weder voor den dag, en kropen weder aan de bloemstengen. Na den 3den October zag ik geene mijner Rupsen weder boven de aarde verschijnen, waaruit ik besloot haar niet eer dan in eene heerlijke gedaante als Vlinders terug te zullen zien. Eenige dagen naderhand de aarde zorgvuldig doorzoekende, vond ik

slechts

slechts één gezond Popje, de andere Rupsen waren allen omgekomen.
Fig. 8. Fig. 8. steld een zoodanig bruin roodachtig Popje voor, liggende in het spinsel van losse aarddeeltjes bij elkander geweven, hetwelk de Rups onder de aarde zamenstelt.

§. 6.

Niet voor de maand Junij komt de aardige Vlinder te voorschijn;
Fig. 9. Fig. 9. vertoond een wijfje in eene loopende of zittende houding, met
Fig. 10. gesloten vleugels, en Fig. 10. steld een vliegend mannetje voor, het onderscheid der kunne is alleen aan de meerdere of mindere dikte van het achterlijf kenbaar. De kleur dezer Vlinders is zoo als meermalen het geval is, van den eenen levendiger dan van den anderen, onder het groote aantal dat ik in onderscheiden jaren uitgekregen heb, munt het vliegende Vlindertje uit, doorgaans zijn derzelver teekeningen meer
Fig. 9. grijsachtig zoo als die in Fig. 9. van het rustende wijfje.

Dat deze Vlinder zich maar eens in het jaar vertoond, is uit hare geschiedenis genoeg gebleken.

194
Regio 2
Sect. Noctuides
Gen. Polia
1006. Dysodea

NACHT-VLINDERS *van 't* Tweede Gezin *der* EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIER EN TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE BRAND-NETEL BLADROLDER.

Tab. XXIV.

§. 1.

Aan de goedheid van den Wel-Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. VER-HUELL te Rotterdam, hebben wij al weder de mededeeling te danken van den Vlinder die het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken, afgebeeld op Tab. XXIV, alsmede van den volgenden afgebeeld op Tab. XXV, die wij, met de beschrijvingen door Zijn Wel-Ed. daarbij gevoegd, gaarne zoo als wij die ontvingen, aan den Liefhebberen aanbieden.

De Latijnschen naam, van onzen tegenwoordigen Vlinder is *Pyralis Verticalis*, vermoedelijk omdat de Rupsen zich meest altijd in de toppen der plant die hen tot voedsel dient ophouden; dit voedsel is bij uitsluiting de gewone groote Brandnetel, *Urtica Dioica*, waarom wij dan ook den naam van *Brand-Netel Bladrolder*, waaronder de Vlinder bij vele Liefhebbers alhier bekend is, niet ongeschikt vinden en alzoo behouden zullen; in Duitschland noemt men de Rups die *Nesselwurm*, ook al afgeleid van het voedsel, gelijk RÖSEL insgelijks gedaan heeft, die ons de Afbeelding medegedeeld in het eerste Deel van zijn Werk, in het vierde Stuk, Tab. IV.

Wij zullen nu de Beschrijving laten volgen, zoo als dezelve ons door den Wel-Edelen Heer VER-HUELL gezonden is, geheel overeenkomende met onze eigene waarnemingen, daar wij te voren meermalen de geheele Huishouding van dit Insekt hebben nagegaan; bij deze Beschrijving had Zijn Wel-Ed. weder de goedheid de fraaije afteekeningen der Voorwerpen bij te voegen.

§. 2.

Reeds vroeg in het voorjaar, (aldus schrijft de Wel-Edele Heer VER-HUELL,) ziet men eenige bladen van de groote Brandnetel te zamen gerold, waarin het jonge Rupsje huisvest; hetzelve is alsdan
Fig. 1. groenachtig geel van kleur en doorzigtig, afgebeeld Fig. 1. naarmate het in grootte toeneemt en van huid verwisseld, veranderd het van woning, en in het laatst van de maand Mei is het van gedaante,
Fig. 2. grootte en kleur als Fig. 2.

Om-

Omtrent het einde van de Maand Mei verkrijgt de Rups haren volwassen staat, bij Fig. 3 ziet men dezelve uit hare woning verdreven Fig. 3. aan eene fijne draad hangen, dewelke haar tevens als een middel om weder naar haar verblijf te klauteren dient; bij (*a*) is een blad afgebeeld, door de Rups met eenige sterke draden kunstig opgerold, in (*a*) het algemeen met de bovenzijde des blads buitenwaards gekeerd, meestal van onderen open, waardoor zij alle gevaar door eene spoedige vlugt ontwijken kan. In haare bewegingen is zij bijzonder vlug, loopt zeer gezwind, zoo voor- als achterwaards, en rold zich eindelijk voor eenige oogenblikken te zamen.

§. 3.

Den 29sten Mei begonnen eenige mijner Rupsen in de Brandnetelbladen zich digter op te sluiten, en veranderden den 1 Junij in eene langwerpige Pop, hebbende drie kleine dubbelde haakjes op de achterste ringen, en twee verhevenheden op het ruggeschild, afgebeeld Fig. 4; deze was ten uiterste gevoelig, en wentelde bij de minste Fig. 4. aanraking eenen geruimen tijd in de rondte.

§. 4.

Na verloop van dertig dagen kwam de eerste Vlinder te voorschijn, bij Fig. 5. in eene zittende houding afgebeeld, de haarvormige sprieten Fig. 5. achteruit gestrekt; wanneer echter deze Vlinder eenmaal gevlogen heeft

Fig. 6. heeft, neemt hij den stand van Fig. 6 aan, met de bovenvlerken eenigzins uitgebreid. Fig 7 stelt dit aardige Vlindertje in eene vliegende houding voor.

Het onderscheid tusschen de beide geslachten is moeijelijk te onderkennen, en zoude alleen aan de meer of mindere dikte van het achterlijf te merken zijn, ten ware niet sommige Mannetjes lichter van Fig. 6. kleur waren, zoo als uit Fig. 6, dat een rustend Mannetje en Fig. 7, Fig. 7. dat een vliegend Wijfje voorstelt, blijkt.

§. 5

Nadat deze Vlinders eenige dagen door eene ruime vlugt hadden heen en weder gevlogen, stierven zij allen, zonder Eijeren te hebben gelegd of te paren, zoodat ik de gedaante hunner Eijeren niet heb kunnen waarnemen. (*)

(*) Het is den Wel-Ed. Heer Ver-Huell hiermede gegaan even als ons; wij hebben meermalen tien en twaalf Vlinders bij elkander gehad, maar nimmer hebben zij willen paren noch Eijeren leggen.

195
Microptera
Pyralidea
Gn. Botys.
Verticalis
1

NACHT-VLINDERS *van't* Tweede Gezin *der* EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XXIV.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIJF EN TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

HET CARÊT VLINDERTJE.

Tab. XXV.

§. 1.

Veelmalen is de geringheid der Rupsensoort waartoe ons voorwerp behoord oorzaak dat men haar over het hoofd ziet, indien men echter het Instinct van dit Rupsje bij het vervaardigen van hare woning, en de sierlijkheid van het Vlindertje dat er uit voortkomt gadeslaat, verdient het voorzeker met meer nauwkeurigheid beschouwd te worden. Ook hebben de grootste Geleerden het niet beneden zich geacht om de kleinste

 Mot-

Motjes te beschrijven, en namen te geven; zij behooren immers ook tot het groote heirleger van Insekten, waarmede de Schepper de wouden en velden verlevendigt en onze oogen verlustigd, door de oneindige verscheidenheden van gedaante en kleurschakeringen waarmede zij pronken. Ons Vlindertje behaagt het oog, wanneer het op een groen blad gezeten, met de vlerken zamengevoegd hare sieraden ten toon spreidt; deszelfs bruine vlakken, op eenen geelachtigen grond, hebben veel overeenkomst met het *Carét* of *Schildpad*, en daarvan heb ik den naam van het *Carét-Vlindertje* ontleend. Bij de Liefhebbers is het vrij algemeen onder den Latijnschen naam van *Phal. Tortrix Pyrastrana* bekend.

§. 2.

Het is in de maand Mei dat vele der blaadjes van de Elsestruiken aan
een hoekje in een gerold gevonden worden, waarin een klein vaal- groen
Tab. XXV. grijsachtig Rupsje huisvest, met een bruin kopje en halskraag. Tab. XXV.
Fig. 1. Fig 1. Naarmate het in grootte toeneemt, kiest het grootere bladen, die het zeer kunstig, met de bovenzijde des blads naar buiten gekeerd, door middel van een aantal witte draden weet op te rollen; aan het Elsentakje op de Plaat is een zoodanig blad afgebeeld. Bij het ontwikkelen van sommigen dezer woningen, vond ik de jonge verwelkte blaadjes, waarin het Rupsje voorheen gewoond had, en de uitwerpsels van het Insekt, in dezelve besloten; zoodra men eenigzins het blad ontrold heeft, dat zich niet zonder moeite uithoofde van de hechtheid der draden laat doen, vlugt het Rupsje en laat zich aan eene zeer fijne draad zakken.

§. 3.

In het midden van de maand Junij zijn de Rupsen volwassen, van grootte en gedaante als Fig. 2. Behalven de zwarte halskraag zijn zij met Fig. 2. eene ronde vlak van dezelfde kleur op het staarteinde versierd, welke zij in hare eerste jeugd missen, daarenboven zijn zij van zeer fijne grijze haartjes voorzien.

§. 4.

In het laatste van Junij spinnen zich de Rupsen in hunne woningen in, in acht nemende dezelve beter te sluiten, om des te geruster in den weerloozen staat van Pop hare verrijzenis af te wachten. Fig. 3. is Fig. 3. een Popje met het spinsel afgebeeld; na verloop van een paar dagen veranderd zij in een zoodanig Popje, als Fig. 4. vertoond, op de rug van Fig. 4. baskjes voorzien, hoedanigen men bij meest alle de Poppen van Rupsen tot dit geslacht behoorende vindt.

§. 5

Na verloop van hoogstens veertien dagen kwam de eerste Vlinder te voorschijn, latende nadat hij zijne vlerken gesloten had, een droppel helder zuiverings vocht vallen. Fig. 5. steld een wijfjes Vlinder in eene Fig. 5. zit-

zittende houding voor; buitengemeen sierlijk is dit diertje geteekend, de bruine vlakken zijn met zilverglanzige boorden omzoomd. De mannetjes zijn
Fig. 5. ongelijk donkerder genuanceerd, zoals bij Fig. 5. dat een rustend man-
Fig. 7. netje voorsteld, blijkt. Fig. 7. vertoond een vliegend wijfje, dat met uitgebreide vlerken de kleur der onderste doet zien, die van eene grijs zilverachtige gloed, met twee bruine vlakjes versierd zijn.

§. 6.

Ik liet deze Vlindertjes lang bij elkander, op hoop van de Eijeren en pas uitgekomen Rupsjes te kunnen gadeslaan, doch dit heeft mij niet mogen gelukken, allen zijn zonder te paren gestorven. -

196
Microptera
Tortricidea
Gen. Tortrix
Xylosteana

P. V. Tab. XXV.

zittende houding voor; buitengemeen sierlijk is dit diertje geteekend, de bruine vlakken zijn met zilverglanzige boorden omzoomd. De mannetjes zijn
Fig. 5. ongelijk donkerder genuanceerd, zoo als bij Fig. 5. dat een rustend man-
Fig. 7. netje voorsteld, blijkt. Fig. 7. vertoond een vliegend wijfje, dat met uitgebreide vlerken de kleur der onderste doet zien, die van eene grijs zilveragtige gloed, met twee bruine vlakjes versierd zijn.

§. 6.

Ik liet deze Vlindertjes lang bij elkander, op hoop van de Eijeren en pas uitgekomen Rupsjes te kunnen gadeslaan, doch dit heeft mij niet mogen gelukken, allen zijn zonder te paren gestorven.

196.
4. Legio.
Trib.
Ge..

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XXV.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ZES-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE GEGOLFDE METER.

P. V. Tab. XXVI.

§. 1.

De Latijnsche benaming van den thans te beschrijven Vlinder *Geometra Undulata*, zonder twijfel ontleend van de golfswijze teekening op de vleugels, komt ons zoo doelmatig voor, dat wij, zonder naar eene andere om te zien, begrepen denzelven in onzen taal niet beter te kunnen noemen dan *de Gegolfde Meter*.

Naar

§. 2.

Naar mate wij met de Rupsen en met de huishouding van meerdere Vlindersoorten bekend worden, naar die mate klimt ook het genoegen dat wij bij het ontdekken van voor ons nog nieuwe voorwerpen ontwaren; wij ondervonden daarvan een nieuw bewijs toen wij, in de maand September des voorleden jaars, met onzen Vriend den Heer D'AILLY in Zijn Ed. Tuin op een der bolwerken dezer Stad wandelende, aldaar op een vreemd soort van Wilgen Boom, naar het vermoeden van den Heer D'AILLY de *Salix Babylonica*, twee ons geheel onbekende Span-Rupsen van middelmatige grootte ontdekten, waarop wij zeer naauwkeurig het geheele boompje nazoekende het geluk hadden er nog vijf à zes stuks van te vinden.

§. 3.

Het reeds zoo ver gevorderde jaargetijde en vooral de verdorde staat der bladeren op welke wij deze Rupsen vingen, gaven ons genoegzame zekerheid dat dezelve of volwassen waren, of in den *Fig.* 1. staat van Rups den winter moesten doorbrengen; bij Fig. 1. op *Tab.* XXVI Tab. XXVI is dezelve als lopende, bij Fig. 2. op een blaadje zittende *Fig.* 2. voorgesteld. Wij verzamelden eenige van de weinige nog groene bladeren, waarmede wij de Rupsen in een glas plaatsten, hetgeen wij te vooren met eenige aarde op den bodem voorzien hadden; nadat zij nu nog drie a vier dagen gevreten hadden, wierden wij in ons vermoeden dat zij volwassen waren versterkt, daar ze toen in de aarde kropen, hetgeen ons bijzonder aangenaam was, dewijl wij indien de Rupsen hadden moeten overwinteren, veel minder waarschijnlijkheid gehad zouden hebben, die volwassen te zien en er den Vlinder van te leeren kennen.

Een

§. 4.

Een geruimen tijd lieten wij nu het glas onaangeroerd staan, en toen de aarde doorzoekende vonden wij alle de Rupsen in een zeer los en luchtig spinseltje tot Popje veranderd, waarvan er bij Fig. 3. *Fig.* 3. een afgebeeld is.

§. 5.

Ons verlangen naar de Vlinders wierd tot op de helft der maand Junij dezes jaars gaande gehouden, toen ze achtereenvolgende uit de Popjes zich ontwikkelden, en wij zagen toen met een waar genoegen dat wij inderdaad een fraaije en belangrijke ontdekking hadden gedaan, want hoewel de *Geometra Undulata* ons als Vlinder geenszins onbekend was, behoord dezelve toch niettemin tot de in ons Vaderland weinig voorkomende soorten, wij voor ons althans vingen denzelven nog nimmer, en wij herinneren ons slechts eene keer dat die door een onzer vrienden tegen een schutting buiten de stad *Zwolle* gevangen is. In Duitschland schijnt deze soort minder onder de zeldzamen te behooren, doch deszelfs Rups weinig bekend te zijn, althans wij vinden er geene afbeelding van bij HUBNER noch bij anderen, ook BORCKHAUSEN zegt dezelve niet te kennen, alleen de Weener Entomologen maken er met een woord gewag van met bijvoeging men ze op de *Salix Capraea* aantreft.

§. 6.

De minder door schitterende kleuren dan wel door keurige teekening fraaije Vlinders zijn bij Fig. 4 en 5 afgebeeld, de eerste *Fig.* 4, 5. stelt een Mannetje en de tweede een Wijfje voor, deze zijn over het algemeen iets grooter dan de Mannetjes, doch bij nadere beschouwing ontdekten wij een zeer onderscheidend kenteken tusschen beide de geslachten, bestaande in een bundeltje zwarte hairtjes onder aan de

de buitenzijde der ondervleugels bij de Mannetjes, van welk sieraad bij de Wijfjes geen spoor te ontdekken is, zijnde het Mannetje op *Fig. 4.* de plaat bij *Fig. 4* zoodanig geplaatst dat deze hairtjes duidelijk zigtbaar zijn.

§. 7.

Ofschoon wij de Vlinders bij elkander zetteden om dezelve te doen paren, en daardoor bevruchte Eijeren te bekomen, mislukte ons deze poging, ook leide geen der Wijfjes eenige Eijeren, die ons dus onbekend bleven, zeker echter is het dat men deze soort maar eenmaal in het jaar kan aantreffen.

197.
Legio 2
Geometrae
Gen. Larentia
1693. Undulacea

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

P. V. Tab. XXVI.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ZEVEN-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

HET ZILVER STREEPJE.

P. V. Tab. XXVII.

§. I.

Het Vlindertje welks afbeelding en beschrijving wij alweder aan den Hoog Edelen Gestrengen Heer VER-HUELL te danken hebben, en zoo als wij dien van zijn Hoog Ed. ontvingen hier volgen laten, behoord zonder twijfel tot de afdeeling der Motten, (*Tineae;*) welligt

is hetzelve de *Tinea Vitella* door HUBNER afgebeeld waarmede het althans zeer vele overeenkomst heeft.

§. 2.

Naar de Zilverglanzige Streepjes, (zegt de Heer VER-HUELL,) waarmede het Vlindertje dat het onderwerp dezer verhandeling zal zijn, versierd is, heb ik den naam van *Zilverstreepje* afgeleid, als mij het geschikste voorkomende.

§. 3.

Wanneer men in het begin der maand Mei het eerste groen van de Ypenboomen naauwkeurig gadeslaat, ziet men menigmaal aan het uiteinde der takjes de jonge bladeren eenigzins ineengerold, en ontdekt daarin het zeer fraai geteekende Rupsje op de wijze zoo als bij

Tab. XXVII Fig. 1. Fig. I. op Tab. XXVII. afgebeeld is; uit deszelfs verblijf gedreven laat het Rupsje zich aan eene draad zakken, en is, zoo als alle Rupsen van deze afdeeling zeer vlug, springende en loopende zoo wel achter als voorwaarts. De meeste dezer aardige Rupsjes zijn van kleur als

Fig. 2. Fig. 2. afgebeeld is; hoewel er onder gevonden worden die donkerder zijn en naar het olijfverwige trekken.

§ 4.

§. 4.

Omtrent de helft van Mei zijn deze Rupsjes volwassen, en schikken zich ter verandering in Pop, kruipende eenigen tijd onrustig rond, tot dat zij voor hare aanstaande gedaanteverwisseling eene geschikte plaats gevonden hebben, hetzij tusschen de bladeren of in de reten der boomstammen; eenige hadden zich op den bodem van het suikerglas waarin ik ze bewaarde ingesponnen, en het spinselije met eenige losse aardkorrels vermengd. Een zoodanig langwerpig dun wit spinseltje is Fig. 3. afgebeeld waarin men het Popje ziet doorschijnen. Fig. 3.

§. 5.

Nadat het Rupsje in eene ineengekrompene houding drie dagen gelegen heeft, verandert het in een fraai bruin geelachtig Popje als Fig. 4., dat bij de minste aanraking door eene vlugge beweging deszelfs gevoeligheid aan den dag legt. Fig. 4.

§. 6.

Na verloop van ruim twee weken kwam het eerste Vlindertje te voorschijn, dat bij Fig. 5. in eene lopende houding is afgebeeld. De Fig. 5.
Zilverglanzende vlakjes, en de andere sieraden waarmede dit diertje pronkt,

pronkt, maken het, in weerwil van deszelfs kleinheid voor den beschouwer zeer bevallig; de kop is van kleine vooruitstekende baardjes Fig. 6. voorzien. Fig. 6. stelt dit Vlindertje als vliegende voor, het is in alle deszelfs bewegingen bijzonder rad en vlug.

§. 7.

Daar deze Vlindersoort zich reeds zoo vroeg in het Saisoen vertoond, is het zeer waarschijnlijk dat dezelve twee malen in het jaar voorkomt. (*)

(*) Wij kunnen dit ook met geene zekerheid bepalen; zijnde het zeer wel mogelijk dat het zich tweemaal laat zien, echter vonden wij dit Rupsje meer malen doch altijd vroeg in het voorjaar; hetgeen ons bijna zoude doen vermoeden dat het zich slechts maar eenmaal vertoonde.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XXVII.

193
Regio 2
Tab Lepidotes
Gen Liparis
545 Auriflua

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ACHT-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE BASTERD SATIJN-VLINDER.

P. V. Tab. XXVIII.

§. 1.

Korten tijd nadat wij van den Hoog Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. Ver-Huell, te Rotterdam, de teekening en beschrijving ontvingen van den Donsvlinder, (*Auriflua*), hier voor op Tab. XXII afgebeeld, had zijn H. E. weder de goedheid ons werk te verrijken met eene zoo keurige als uitvoerige teekening en beschrijving van

de *Bombyx Chrysorrhœa*, die wij met dankbaarheid aan den geëerden zender den liefhebberen mededeelen. Aangaande de overeenkomst dezer beide Vlinder-soorten, hebben wij bij de uitgave van den Donsvlinder reeds eenige melding gemaakt.

§. 2.

Voor dezen Vlinder, zegt de Heer VER-HUELL, heb ik den eigenaardigen naam van *Basterd Satijn-Vlinder*, waar onder dezelve algemeen bekend is, behouden, alhoewel hij voor den zilvergloed van den *Satijn-Vlinder* (*) moet wijken, zijnde op verre na niet zoo glanzend wit als deze.

§. 3.

In het najaar tegen het afvallen van de bladeren der boomen, ontdekt men aan de dunne takken menigmaal spinsels van deze om derzelver schadelijkheid zoo zeer nadeelige Rupsensoort; bij eene aandachtige beschouwing van zoodanig spinsel bespeurd men met hoe groote zorgvuldigheid deze tedere diertjes, door een hun ingeschapen eigenschap hetzelve vervaardigen, om zich hierin tegen de winterkoude te beschutten. Zij beginnen met het takje en de stelen der bladeren zeer digt te bespinnen, waar door deze hecht
Tab. XXVIII. en sterk en als aan elkander geweven worden; bij Fig. 1 op
Fig. 1. Tab. XXVIII is zoodanig nest afgebeeld, hetgeen men met moeite uit elkander kan krijgen, maar dit met voorzigtigheid doende, ontdekt men dat de woning in kleine vakjes verdeeld is, als zoo vele kleine vertrekjes waarin ieder Rupsje huisvest; de afgestroopte huiden die men er doorgaans bij in vindt bewijzen dat zij in dit hun winterverblijf somtijds van huid verwisselen.

§. 4.

(*) *Bombyx Salicis*, afgebeeld in het tweede deel dezes werks.

§. 4.

Als de alles opwekkende lente het eerste groen doet uitbotten, verlaten zij hun somber verblijf, beginnen omstreeks het begin van April heen en weer te kruipen, en naar voedsel te zoeken; nu te voorschijn komende vertoonen zij zich als Fig. 2. Daar zij zich met *Fig.* 2.
allerhande boombladen voeden, gaf ik hun het eerste groen der wilgen boomen; zij voegden zich te zamen in een dun weefsel en begonnen te vreten. Den 24sten April zetteden zich eenige ter vervelling, en twee dagen daarna waren zij van huid verwisseld, als bij Fig. 3 afgebeeld. Den 1sten Mei vervelden zij weder, *Fig.* 3.
waarmede zij twee a drie dagen doorbragten, in het spinsel bij elkander zittende. Zij namen nu in grootte aanmerkelijk toe, en verkregen een meer sierlijk voorkomen, met witte hairbosjes op de zijden en bruine ruggestreepen, zie Fig 4. Het ging met den groei *Fig.* 4.
der Rupsen zeer ongelijk, velen vervelden eerst acht of tien dagen na de anderen. Den 16den Mei waren velen der voorspoedigsten weder van huid verwisseld, en waren in het laatste der maand volwassen, gelijk er eene die hare volle grootte bereikt heeft bij Fig 5. afgebeeld is. De dubbele ruggestreep was bij sommigen *Fig.* 5.
geel en ontbrak bij anderen geheel en al. Deze Rupsen hebben ook zoodanige uitwaschjes, als bij de *Auriflua* onder § 5 zijn beschreven.

§. 5.

Zij sponnen zich in het begin van Junij gezellig bij elkander in; wevende eenige losse draden door een, waarna zij zich een afzonderlijk luchtig spinsel met hunne hairen vermengd vervaardigden als Fig. 6; de ingekrompene houding der Rups schijnt door hetzelve *Fig.* 6.
heen.

§. 6.

Na verloop van drie of vier dagen, veranderde de Rups in zoo-
Fig. 7. danige Pop als bij Fig 7 is afgebeeld, voorzien van een staartpuntje
aan welkers einde men een klein geel uitwasje bespeurd, hetgeen
met het bloote oog beschouwd, niets bijzonders opleverd, doch
het Microscoop toonde mij deszelfs verwonderlijk maaksel, zoodat
ik het wel der moeite waardig keurde er eene afbeelding van te
Fig 8. maken bij Fig. 8; ik zag toen dat het gele puntje bestond uit een
aantal spiraalvormige haakjes, uit even zoo vele tepelvormige bul-
tjes voortkomende, sommige waren geheel omgekruld, zoo als het
b. enkelde haakje bij *b* doet zien, anderen waren los gewonden; deze
haakjes dienen ongetwijfeld om de weerloze Pop in het spinsel te
bevestigen, want dezelve in het spinsel beschouwende, zijn deze
haakjes in de draden vast, en springen door derzelver veerkracht
weder in een wanneer men de Pop uit het spinsel rukt.

§. 7.

Den 10den Julij kwam de eerste Vlinder uit het Pophulsel te
voorschijn, latende eenige droppelen bruin geel zuiveringsvocht
vallen; dezelve gelijkt op het eerste gezicht veel op den Donsvlinder,
Auriflua, doch bij eene naauwkeurige vergelijking vindt men de
grondkleur niet zoo zuiver wit maar iets grijzer, ook is dezelve
niet zoo ruig met dons bedekt, dit dons is bruin, en bij de
Auriflua geel; de eigenschappen der Vlinders zijn overigens vrij
gelijk, wanneer men hun verontrust laten zij zich vallen en schijnen
levenloos, vliegen daarna haastig weg, en eene rustplaats weder
gevonden hebbende, sluiten zij de vlerken dadelijk weder tegen
Fig. 9. elkander, met de sprieten en de kop geheel verborgen, als Fig. 9.
Rösel zegt dat het onderscheid tusschen dezen en den Donsvlinder
bestaat, dat het Mannetje geene zulke zwarte strepen aan de onder-
kant heeft, en beide daarentegen zwarte stippen op de bovenzijde
der

der vlerken hebben; Fig. 11 en 16 beide naar Mannetjes-Vlinders vervaardigd toonen duidelijk aan dat die groote Natuurkenner daarin gedwaald heeft, daarenboven is ook ons tegenwoordig voorwerp kleinder dan de Donsvlinder. Van het groot aantal Mannetjes dat ik uitgekregen heb, was geen een van de zwarte streep aan de onderzijde beroofd, zoo als Fig. 11 vertoond, en geen een had zwarte stippen van boven, zoo als die ook aan Fig 16 ontbreken. Een vliegend Wijfje stelt Fig. 10 voor, waarvan de sprieten kleiner zijn dan die van het Mannetje. *Fig.* 11 en 16. *Fig.* 11. *Fig.* 16. *Fig.* 10.

§ 8.

Op eenen avond doodde ik een Wijfjes-Vlinder op de gewone wijze, van voornemen zijnde om die in mijne verzameling te plaatsen; den anderen morgen de vleugels willende uitspreiden, zag ik, in weerwil dat het geheele bovenlijf, waarin de edelen deelen tot het leven en de beweging moeten huisvesten, dood was, het onderlijf zeer ijverig bezig met zich van de wol, waarmede het voorzien is te ontdoen; hier over verwonderd, plaatste ik den Vlinder onder het Microscoop, om te onderzoeken hoedanig het werktuig geschapen was, dat alleen met levenskrachten bedeeld scheen, maar kon daarin niet naar genoegen slagen; ik zag wel den Eijerlegger in en uitgaan, en ontdekte een paar hoornachtige halfronde werktuigen, die zich even als eenen schaar open en toeknepen, en door den Vlinder naar welgevallen als eene slurp of tromp naar alle kanten bewogen wierden, en de wol als het ware lossneden, doch het was mij niet duidelijk genoeg; ik deelde den Vlinder midden door, om vervolgens met een tangetje den Eijerlegger uit te halen; dan hoe groot was mijne verbazing, toen ik dit achter-einde onder het Microscoop bragt, en zag dat alleen dit gedeelte des verscheurden Vlinders door het gevoel der zenuwen als vol leven bleef, en zich ijverig van de voortplanting van haar geslacht bleef kwijten; zeer naauwkeurig toeziende, zag ik na verloop van eenen korten tijd den Eijerlegger, afgebeeld Fig 12, *b*, zich uitzetten, en een Eitje *c* naar buiten werken, terwijl de twee knijpers *a. a.* van stijve hairtjes voorzien, de wol met het Ei gelijkelijk voortschoven, waarna dit deel uitrustte makende eene trillende beweging; na verloop *Fig.* 12, *b. c.* *a a.*

 van

van eene minuut, nam het wol snijden en het naar buiten schuiven van dezelve, weder een' aanvang, en er kwam ook weder een Eitje te voorschijn; dit wonder hield volle zes uren aan, en eene menigte Eijeren wierden geboren, het deed nog pogingen om voort te gaan, doch verzwakte allengskens, en verstijfde eindelijk geheel en al; toen het onderlijf geopend hebbende, vond ik hetzelve nog vervuld met een groot aantal Eijeren. — Welk gevoelig mensch verstomd niet bij de beschouwing van deze met regt verwondering barende verschijning; de sterke ingeschapene aandrang, om aan de bestemming die den Schepper in ieder dier gelegt heeft, te voldoen, namenlijk de voortplanting van zijn geslacht, kan dunkt mij alleen oorzaak zijn van de prikkeling der zenuwen in ieder deel afzonderlijk, waardoor wij dit als werktuiglijk zoeden kunnen beschouwen.

§. 9.

Om de Eitjes behoorlijk te beschutten tegen het guure weder, bedekt de Vlinder op de hier boven beschrevene wijze dezelve, met
Fig. 13. de wol; Fig. 13, vertoond een zoodanig schootje Eijeren, het welk de Vlinder om het even tegen welken soort van Boom legt,
Fig. 14. daar alle groen van de gading van haar kroost is; bij Fig. 14 ziet men een enkel Eitje afgebeeld, en onder het Microscoop ontdekt men daarop geene teekeningen of verheevenheden, het is alleen glad
Fig. 15. en geel van kleur, zoo als Fig. 15 er een voorstelt.

§. 10.

Tot dusverre de beschrijving van den Heere VER-HUELL; wij zullen ten slotte hier nog eenige weinige aanmerkingen bijvoegen. Beide de Rupsensoorten zoowel de *Auriflua* als de *Chrysorrhœa* behoren onder de schadelijke, vooral omdat zij alle soorten van boombladen tot voedsel gebruiken. In de vrije Natuur verwijderen de *Auriflua* Rupsen zich kort nadat zij uit de Eijeren gekomen zijn van elkander, en vervaardigen ieder een afzonderlijk winterverblijf; de *Chrysorrhœa* Rupsen daarentegen leven uit de Eijeren komende ge-

gezellig, en maken een gemeenschappelijk winterverblijf, maar zoodra het voorjaar begint verlaten zij dit, tegelijk neemt ook hun gezellige leven een einde en zij gaan uit een. Beiden, maar vooral de *Chrijsorrhæa* Rupsen dienen met omzigtigheid behandeld te worden, uit hoofde de zware jeuking die hunne haren veroorzaken. Op zekere tijd hadden wij door een jongen een menigte Rupsen laten opzoeken; hij had terwijl met zijn vingers aan zijn aangezigt en hals geweest, waarop hij spoedig jeukte en branding gevoelde, hetgeen zoodanig toenam dat hij te huis komende vuurrood uitzag, en verlegen met zich zelven was; doch toen wij de Rupsen door hem opgezameld gezien hadden, ontdekten wij spoedig de oorzaak, lieten hem eerst eenige malen zijn handen en vervolgens zijn gezigt en hals met koud water goed wasschen, waarop hij weldra bedaarde. Deze eigenschap blijft ook het spinsel nog bij, maar aan de Vlinders hebben wij die nooit waargenomen, dezelve is dus toe te schrijven aan het hair der Rups het geen ook in het spinsel gemengd is.

Het Eijerleggen des dooden Vlinders van deze soort, zoo omstandig door den Heere VER-HUELL beschreven en zoo fraai afgebeeld, hebben wij ook meermalen met verwondering waargenomen, niet alleen van de *Chrysorrhæa*, maar ook van andere soorten, vooral bij die, waarvan de Wijfjes zulk dik achterlijf hebben, als bij voorbeeld de *Dispar*, *Cossus* enz.; wij merken dit ook aan als een overblijving van levenskracht in dat deel, die met de dood der Moeder-Vlinder niet dadelijk geheel is uitgedoofd; zoo lang dat plantselijk leven duurt gaat ook de werking voort, die echter langzaam afneemt en eindelijk geheel ophoudt. Zoo legt ook menigmaal een onbevrucht Wijfje wel Eijeren, maar bevrucht zijnde legt het er veel meer, door dat de levenskiem in bevruchte Eijeren veel sterker is, deze willen als het ware geboren worden, daar de onbevruchte integendeel er geen aandrang toe hebben. Dan hoe dit ook zij, men moet altijd met verbazing het wonder aanschouwen, dat eenen dooden Vlinder Eijeren legt, en dat nog wel eenige uren lang nadat het bovenlijf waarin de edele deelen, zoo als de Heer VER-HUELL te regt aanmerkt, tot het leven en de beweging zich moeten bevinden, van het achter einde af was, en wij twijfelen niet of elke Vlinder heeft zeker levenspunt, ofschoon wij dit

on-

onder de menigte van Vlinders door ons opgezet, maar eens getroffen hebben, bij gelegenheid dat wij een *Sphinx Tiliae* wilden opzetten, die oogenbliklijk stierf nadat wij de speld er ingestoken hadden, daar zij anders dikwijls nog een en somtijds nog wel twee dagen leven.

Het schijnt intusschen altijd nog raadselachtig, waar en in welk deel het eerste levensbeginsel te vinden, en hoe het mogelijk zij, dat een van het ligchaam afgescheiden klein gedeelte nog uren daarna de levenskracht behoudt; is dit bewonderingwaardig met betrekking tot het aangehaalde wegens het Eijerleggen, niet minder is het zulks ten opzigte van de Rupsen; in het eerste deel dezes werks bij de afbeelding der *Crataegi*, hebben wij reeds gezegd dat een afgesneden kop der Rups nog eenige uren leefde; doch wat meer is, het vel en de kop der Rups, nadat men alle de ingewanden om de Rups op te zetten er uitgedrukt heeft, kan dikwijls nog eenige uren als levende blijven; en hoe vele Rupsen leven er, vreten en veranderen in Pop, ofschoon gedurende een gedeelte van hun leven van binnen door de Wormen der Wespen verteerd wordende en de Wesp komt, in plaats van den Vlinder, uit de Pop te voorschijn. Dan hoe het ook met het leven dezer gering geachte schepselen zij, de Rups moet van binnen gezond en ongekwetst zijn, zal er een goede Vlinder uit voortkomen; de Pop moet ook onbeschadigd blijven, wordt dezelve gekwetst zoo dat er eenig vocht uitloopt, dan verdroogt ze, of ten minsten komt de Vlinder kreupel te voorschijn, en gebeurt dit, dan leeft hij veel korter, dan hij een volmaakten Vlinder geworden zijnde geleefd zoude hebben.

199.
Legio 2.
Fab. Liparides
Gen. Liparis
546 Chrysorrhaea.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XXVIII.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

NEGEN-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het EERSTE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE ONAGRA PIJLSTAART.

P. V. Tab. XXIX.

§. 1.

Tot de fraaiste en nergens menigvuldig voorkomende Pijlstaartsoorten behoort ongetwijfeld de *Sphinx Oenotheræ*, van welke wij eene uitmuntende teekening met bijgevoegde beschrijving aan de goedheid van een' onzer vrienden, een geacht beoefenaar der Insekten-

tenkunde, te danken hebben, en waaraan wij volgaarne eene plaats in ons werk verleenen. De geëerde Inzender geenen Hollandschen naam voor dezen Vlinder voorgesteld hebbende, ontleenen wij die van het voedsel der Rups waaraan dezelve zijnen latijnschen naam verschuldigd is, dien alzoo noemende de ONAGRA PIJLSTAART.

§. 2.

Daar wij zelven nimmer gelukkig genoeg waren dezen schoonen Vlinder, noch deszelfs Rups in de vrijheid te vinden, geloven wij niet beter te kunnen doen, dan de aanteekeningen van onzen vriend deswege alhier te laten volgen, te weten: « Bij mijn laatste schrij- « ven aan UE., beloofde ik in den loop van dezen zomer de door « mij waargenomen huishouding van de *Sphinx Oenotheræ* aan UE. « te zullen mededeelen, thans zal ik aan die belofte voldoen, met « UE. hier nevens te zenden de naauwkeurige door mij vervaardigde « afbeelding dezer soort, en van deszelfs Rups en Pop, alsmede « van de plant waarop de Rups door mij gevonden is, zijnde de « *Epilobium* in het Hollandsch genaamd Wederik. De latijnsche « benaming dezer Pijlstaart soort, deed mij verscheidene jaren ach- « ter elkander op de *Oenothera Biennis* in plaatsen daar dezelve « weelig groeit, naar de Rupsen zoeken, doch ik heb die nooit « daarop kunnen ontdekken, daarentegen heb ik er drie a vier « stuks gehad, die allen op de struiken van de *Epilobium* gevonden « waren. Deze Rups is niet alleen zeer zeldzaam, maar ook zeer « moeijelijk om op te voeden, zijnde mij dit maar met een enkele « gelukt, en de andere tot mijn groot verdriet de offers der sluip- « Wespen geworden, hetgeen met deze soort Rupsen vrij algemeen « het geval is; ik ben van gedachten dat men dit hoofdzakelijk « daaraan moet toeschrijven, dat zij zeer traag in hare bewegingen zijn,

« zijn, en op eene plant azen, welke maar van zeer weinige en
« daarbij kleine blaadjes voorzien zijnde, niet in staat is de Rups
« tegen de aanvallen harer vijanden te beschutten.

« De Rups is onaanzienlijk, doorgaans van eene vuile aardkleur, *Tab.* XXIX.
« zoo als bij Fig. 1. op Tab. XXIX. afgebeeld is, echter vindt *Fig.* 1.
« men er gelijk die op het takje bij Fig. 2. die eenigzins wat de *Fig.* 2.
« kleur aangaat, naar de Rups van de *Sphinx Convolvuli* gelijken,
« zijnde overigens veel kleinder, en niet veel grooter dan de Rups.
« van de *Sphinx Porcellus*.

« Een merkwaardig kenteeken van deze Sphinxen zeer bestaat
« daarin, dat de Rupsen in plaats van den Hoorn- of Pijlstaart, (die
« ook bij de *Sphinx Porcellus* geheel ontbreekt,) eene ronde bruin-
« achtige glanzige plek op het laatste lid hebben.

« Deze Rupsen vond ik tegen het einde van de maand Julij; de
« eenigste die ik overhield, veranderde zich den 17 Augustus in
« eene Pop, zie Fig. 3, en bleef aldus tot in het voorjaar liggen, *Fig.* 3.
« komende toen de fraaije Vlinder, zoo als bij Fig. 4. afgebeeld, *Fig.* 4.
« daar uit te voorschijn, dewelke ik vermeene een Wijfje te zijn."

§. 3.

Ten einde ons in de gelegenheid te stellen ook de afbeelding van een Mannetje te geven, had de Heer A. J. D'AILLY de goedheid ons daartoe een' Vlinder uit zijne uitmuntende verzameling te leenen, zijnde Fig. 5. daarnaar vervaardigd. De onderlinge ver- *Fig.* 5. gelijking van verschillende Exemplaren dezer soort, in zijn Ed: kabinet voorhanden, heeft ons doen zien dat, ofschoon de kleur en teekening der Vlinders niet bij allen volkomen dezelfde is, daarin

ech-

echter geen standvastig onderscheid tusschen de geslachten is te vinden, die zich alleen daardoor van elkander onderscheiden, dat bij de Mannetjes de sprieten een weinig dikker, het achterlijf daarentegen dunner is, en spits uitloopt, terwijl hetzelve bij de Wijfjes iets zwaarder en ronder is, en in twee hairbosjes die eene stompe gaffel vormen, eindigt.

§. 4.

Hetgeen wij elders omtrent de verandering der kleuren van sommige Vlinders, vooral van het groen gezegd hebben, is bijzonder op deze soort toepasselijk; hoe zorgvuldig ook tegen den invloed van het daglicht en vochtigheid bewaard, veranderd dezelve al spoedig, en gaat, na verloop van eenige jaren, bijna geheel in het gele over.

200.
Regio 2?
Fal Sphingites
Gen. Pteregon.
372 Oenotherae

NACHT-VLINDERS van 't Eerste Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE WIT- EN GRIJSBAND-VLINDER.

P. V. T. XXX.

§. 1.

De fraaije teekening en naauwkeurige beschrijving dezer Rups en Vlinder, hebben wij alweder te danken aan de goedheid van den Hoog-Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. VER-HUELL te *Rotterdam*, en deelen de eene en de andere aan de Liefhebbers mede zoo als wij die van ZWE. ontvingen, te meer dewijl de beschrijving nagenoeg overeenstemt met

 onze

onze eigene waarnemingen, zoo als wij die reeds voor vele jaren hadden aangetekend, en vooraf in weinige woorden hier bijvoegen, zijnde de uitgave door toevallige omstandigheden sedert vertraagd geworden.

Het was den 8 Julij 1809 dat wij buiten *Haarlem* een Wijfje van deze Vlindersoort vingen, hetgeen des avonds eenige Eijtjes legde, groen van kleur, niet bij schooltjes maar enkeld; den 24 Julij kwamen de Rupsjes reeds te voorschijn, zijnde bleekgroen, met eene donkere streep over den rug; na hunne eerste vervelling hadden dezelve ook op de zijde een donkere streep, waren in het begin van September volwassen en van kleur en gedaante als de teekening van den Heer VER-HUELL, veranderden toen in Popjes waaruit op den 28 Junij des volgenden jaars de eerste Vlinder zich vertoonde.

§. 2.

De grijze banden op eenen witten grond, (schrijft ons de Heer VER-HUELL) waarmede het Vlindertje prijkt, welker geschiedenis het onderwerp van deze Verhandeling zal uitmaken, hebben mij hetzelve den naam van WIT- en GRIJSBAND-VLINDER doen geven, in navolging van meer anderen, welke gelijke naamsoorsprong hebben; in het Latijn draagt het den naam van *Geometra Pusaria* of het *Kleintje*, doch daar er onder de Spanrups-Kapellen veel kleinder dan het onderhavige gevonden worden, vond ik deze naam oneigenaardig.

§ 3

§. 3.

Den 16 Augustus vond ik ons fraaije Rupsje, op eenen elsen struik, aan de onderkant der bladeren in een uitgestrekte houding; wanneer het gestoord wordt laat het zich aan een draadje zakken, eene eigenschap welke zeer vele Spanrupsen gemeen hebben; bij Fig. 1 op Tab. XXX. is deze Rups in een volwassen staat afgebeeld. *Tab. XXX.* Fig. 1.

§. 4.

Nadat zich mijne Rups tot den 23 Augustus gevoed had, begaf zij zich in den grond, om eene plaats te bereiden voor het lange tijdsverloop dat zij in dit stille graf zoude door te brengen hebben, alvorens in eene verheerlijkte gedaante te verrijzen.

Eenige dagen daarna de aarde onderzoekende, vond ik haar in een groen en bruin Popje veranderd, Fig. 2 afgebeeld. Fig. 2.

§. 5

Niet voor den 6 Junij van het volgende jaar begonnen de banden van de vlerken des Vlinders door de Poppehuid heen te schijnen, bij Fig. 3. afgebeeld, en den 8sten daar aan volgende kwam het aardige Vlindertje te voorschijn, dus had het gedurende 290 dagen in eene staat van bijna schijndood gelegen, en al dien tijd zonder voedsel den kiem des levens behouden. Ik bezat dit Vlindertje reeds in mijne Fig. 3.

Ver-

Verzameling en had het onderscheiden malen in de bosschen gevangen, doch deszelfs Rups was mij nog niet bekend, waarom ik niet weinig verheugd was deze nu ook ontdekt te hebben.

Fig. 4. Fig. 4. stelt eene Wijfjes-Vlinder in eene rustende houding voor; wanneer dezelve op een Blad zit, komen de wit gebandeerde Vlerken sterk uit tegen het donkere groen, reden waarom ik het in zoodanige stand heb afgebeeld.

Behalve het onderscheid der kunne van deze Vlindersoort aan de meerdere dikte des lijfs van het Wijfje, zijn de sprieten van beide Fig. 5. geslachten verschillende, daar die der Mannetjes, Fig. 5, in eene vliegende staat afgebeeld, gebaard, en die der Wijfjes draadvormig zijn.

§. 5.

Tot mijn leedwezen, kon ik uit gebrek aan eene levendige mannelijke Vlinder, geene beproevingen in het werk stellen om bevruchte Eijeren van deze soort te verkrijgen, ten einde derzelver geheele huishouding na te gaan.

De afbeelding van het Mannetje is naar een Exemplaar uit mijne Verzameling vervaardigd.

Uit de Geschiedenis van deze Vlindersoort blijkt genoegzaam dat zij zich slechts eenmaal in het jaar vertoond.

201
Legio 2.
Geometrae
Gen Cabera
1809 Pusaria

NACHT-VLINDERS van't Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

EEN-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE,

DE VIERBAND-VLINDER.

P. V. T. XXXI.

§. 1.

Wat de benaming aanbelangt van het fraaije Insekt, zoo in den staat van Rups als in dien van Vlinder, dat het onderwerp van deze Verhandeling zal uitmaken, ik heb die afgeleid van den Latijnschen naam van den Vlinder, *Quadrifasciata*, dat *Vierbandig* beteekend, en denzelven derhalve DEN VIERBAND-VLINDER genoemd; de afwisselende bruine en lichte banden, waarmede ons Vlindertje versierd

is,

is, en die vier in getal zijn, hebben zeker aanleiding tot deze naam gegeven.

§. 2.

Den 16 Junij ving ik het aardige Vlindertje, dat aan eene speld gestoken, zich van een aantal eitjes ontdeed, die ik zorgvuldig bewaarde op hoop dat dezelve bevrucht zouden zijn; zij waren eerst witachtig, doch wierden na verloop van een paar dagen okergeel en verdroogden niet, zoodat ik ze nu afbeeldde in de natuurlijke grootte
Tab.XXXI. op *Tab. XXXI*, bij Fig. 1. terwijl Fig. 2 een zoodanig eitje door de
Fig. 1 en 2. Microscoop beschouwd voorstelt, zijnde in het midden eenigzins ingedrukt. Deze aardig gefigureerde eitjes wierden blaauwachtig, en den 26 Julij kwamen de Rupsjes uit, alle namen bij de minste stoornis eene gekromde houding aan. Bij *a*. Fig. 3. zijn eenige pas geboren
Fig. 3. Rupsjes zoodanig zittende afgebeeld, andere zaten uitgestrekt; zij lieten de ledige eierdopjes onaangeroerd en liepen vlug rond om voedsel. Van al de kruiden die ik deze teedere schepseltjes voorslag verkozen zij de *Kropsalade* en de *Glechoma hederacea*; met dit laatstgenoemde kruid heb ik dezelven groot gebragt, en op een sprankje daarvan afgebeeld.

§. 3.

Den 26 Julij vervelden mijne Rupsjes voor de eerste maal, daar zij twee dagen mede bezig waren, en kregen daarna een vuil groene
Fig. 4. kleur met donkerder kopjes, Fig. 4. Den 1 Augustus verwisselden zij voor de tweede maal van huid, en bekwamen toen een meer
Fig. 5. sierlijk voorkomen, zoo als Fig. 5 aantoont; zij namen nu, gestoord wordende, die in eengekromde houding minder aan, en bleven meest ge-

gestrekt zitten. Den 5 Augustus vervelden zij voor de derde maal, waarna zij er bijzonder aardig geteekend uitzagen, blijkbaar bij Fig. 6. Fig. 6.
Na verloop van 5 of 6 dagen waren reeds eenige Rupsen ter verandering verdwenen, waarom ik besloot een derzelve in den volwassen staat af te beelden, Fig. 7. Zij verschilden onderling in kleur, sommige waren met donkerder, andere met lichtere ruitjes en vlakjes versierd, doch allen hadden onder het lijf bij de achterpooten de zwarte streepjes aan weerszijden gemeen; bij *a*. Fig. 7. Wanneer deze Rupsen zich laten vallen spinnen zij geene draad, zoo als anders veele Spanrupsen gewoon zijn te doen, eene eigenschap, die bij de meeste Rupsen die zich met laag groeijende kruiden en gewassen voeden, gevonden wordt. Fig. 7

§ 4.

Omtrent den 9 Augustus verschoolen zich mijne Rupsen de eene na de andere onder de gedroogde bladeren, op de oppervlakte der aarde, en vervaardigden zich een weefsel met aardkleeltjes gemengd, zoo als bij Fig. 8 afgebeeld is, waarin zij na verloop van drie dagen in zoodanige Popjes veranderden als bij Fig. 9, voorzien van vorkvormige staartspitsen. Fig. 8. en 9.

§. 5.

Den 23 Augustus kwam het eerste Vlindertje uit het Pophulsel te voorschijn, dragende de vlerken in eene rustende houding als Fig. 10 aantoont; wanneer men het in zijne rust stoort, loopt het met toegeklapte wieken snel voort, doch gaat spoedig weder rusten, en klapwiekt eenige reizen alvorens het de vlerken nederslaat. Fig. 10.

Behalve de meerdere dikte van het achterlijf der Wijfjes, zijn deze van

van de Mannetjes te onderkennen, doordien die kamvormige sprieten hebben, daar die der Wijfjes hairvormig zijn; ook verschilt de Fig. 11, eene Vlinder met den anderen in kleurschakering, zoo als Fig. 11, Fig. 12, dat een vliegend Mannetje voorstelt, en Fig. 12, dat een Wijfje verbeeld, aantoont.

§. 6.

Daar dit Vlindertje in 39 dagen, van het ei af aan, zijne geheele gedaanteverwisseling volbrengt, veronderstel ik met eenige grond, dat hetzelve meermalen in het jaar voortkomt, in welken staat het echter den Winter doorbrengd is mij niet gebleken, aangezien mijne Vlinders opgesloten zijnde met paren wilden.

Voor het bovenstaande en de keurige daarbij behoorende teekening, brengen wij weder gaarne den verschuldigden dank aan onzen meergenoemden Vriend den Hoog Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. VER-HUELL te *Rotterdam*, wiens onvermoeide nasporingen ons reeds zoo menigen bijdragen verschaften; de tegenwoordige is ons te aangenamer, dewijl de Rupsen der *Quadrifasciata* ons tot hiertoe geheel onbekend bleven. Daar wij echter de Vlinders meermalen, bij een warm voorjaar, reeds vroeg in de maand Mei vingen, veronderstellen wij, dat de Rupsen van het tweede geslacht nog vóór den winter in Pop veranderen, en het Insekt in dezen staat den winter doorbrengt.

202
Geometrae
Gen. Eubolia
1829 Quadrifasciaria

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

TWEE-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE STIPPEL-MOT.

P. V. T. XXXII.

§. 1.

Onder de afdeeling *Tineae*, (Motten) bevinden zich eenige ontegenzeggelijk van elkander verschillende, doch zeer na aan elkander verwandten Vlindersoorten, die, zoowel door hunne overeenkomst in levenswijze, als door gelijkheid van gedaante, kleur en teekening der Vlinders vooral, maar veelal ook van de Rupsen, te allen tijde aanleiding tot verwarring met elkander bij de Natuur-Onderzoekers ge-

geven hebben; wij bedoelen de *Tineae Euonymella*, *Padella* en eenige anderen tot welken ook ons tegenwoordig Vlindertje behoord; dit is echter, hoe veel overeenkomst het ook met beide genoemde soorten mogen hebben, wezenlijk van dezelven onderscheiden, deszelfs Rupsjes komen wel is waar, zeer veel met die der *Euonymella* overeen, doch de wijze van inspinnen is, zoo als straks blijken zal, geenszins dezelfden. De onderhavige soort is dus buiten twijfel voor een derde te houden, doch wij durven niet bepalen welke de Latijnsche naam zij waaronder die bij andere Schrijvers bekend is. De geheele Huishouding en Afbeelding, zoo als wij die hier mededeelen, zijn wij aan de goedheid van den Hoog Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. VER-HUELL te *Rotterdam* verschuldigt, en behouden dus ook den naam van *Stippel-Mot*, door zijn Wel-Ed. daaraan gegeven.

§. 2.

In de maand Junij 1829, (schrijft de Heer VER-HUELL) waren de wilgeboomen in den omtrek van de stad *Rotterdam* met eene
Tab. XXXII grootte menigte spinzels als Fig. 1, op *Tab. XXXII* vervuld. Ik
Fig. 1. zag de Rupsjes die in dezelve gezellig woonden, voor de *Euonymella* of de *Padella* van LINN. aan; om de Exemplaren die zich van deze Vlindertjes in mijn kabinet bevonden te vernieuwen, nam ik een geheel spinzel mede; de Rupsjes waren in het begin van Julij vol-
Fig. 2. wassen, en van grootte en gedaante als Fig. 2.

Zij leven gezellig in ongelijke Benden, in een groot weefsel, soms met honderden bij elkander; wanneer men hun stoort en het spinzel verbreekt, gaan zij gezamenlijk met ijver aan het werk om de scha-

schade te herstellen; door middel van eene fijne draad begeven zij zich, gevallen zijnde, weder in haar verblijf.

§. 3.

Bij het inspinnen ontdekte ik een merkelijk onderscheid tusschen dezelven en de beide door RÖSEL beschreven soorten, daarin bestaande dat, alhoewel zij zich in gezelschap in hun groot weefsel ter verandering schikten, zij geen spoelvormig spinzel ieder afzonderlijk maakten. Nadat zij een paar dagen in eene ineêngedrongen houding gelegen hadden, veranderden zij in een fraai gekleurd Popje, Fig. 3, hetwelk Fig. 3. weder merkelijk met de Popjes door RÖSEL afgebeeld, zoo in gedaante als kleur verschilt, zoo als uit de afbeelding genoegzaam blijkt.

§. 4.

Ik begon nu zeer nieuwsgierig te worden naar den Vlinder die uit deze aardige Popjes zouden geboren worden. Den 23 Julij had ik het genoegen den eenen na den anderen te zien verschijnen; zij lieten een helder dropje zuiveringsvocht vallen, dragen de vleugels dakswijze en strekken de hairvormige sprieten langs het lijf, Fig. 4. Fig. 5 stelt een Fig. 4 en 5. Vliegend Wijfje voor; op het eerste gezigt schijnt er geen onderscheid tusschen de geslachten te bestaan, doch wanneer men het Vliegende Mannetje Fig. 6, nauwkeurig met het Wijfje vergelijkt, ontdekt Fig. 6. men

men een grooter aantal stippels dan op het eerstgenoemde; ook is het achterlijf ranker dan dat van het Wijfje.

§. 5.

Ik wenschte nu gaarne de Eijeren van dit Vlindertje te kennen, en plaatste daarom een groot aantal bij elkander in een ruim suikerglas met versche wilgen bladeren. Al spoedig waren velen gepaard, doch ik kon, hoe naauwkeurig ik ook alles met een vergrootglas onderzocht, geene Eijeren ontdekken; ik hield echter nog steeds hopende te zullen slagen deze diertjes met water, waarin suiker opgelost was, verscheiden dagen in het leven, doch alle mijne zorgen waren vruchteloos, zij stierven de eene na de andere. Wanneer dit Vlindertje zich voedt steekt het eene gevorkte gele tromp uit die het in de drop water dompelt, na alvorens denzelven ginds en herwaarts bewogen te hebben.

203
Tinidea
Sect 2 Seneacea
Gen Hyponomeuta
Rorellus tab

NACHT-VLINDERS van't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. | Tab. XXXII.

men een grooter aantal stippels dan op het eerstgenoemde; ook is het achterlijf ranker dan dat van het Wijfje.

§. 5.

Ik wenschte nu gaarne de Eijeren van dit Vlindertje te kennen, en plaatste daarom een groot aantal bij elkander in een ruim suikerglas met versche wilgen bladeren. Al spoedig waren velen gepaard, doch ik kon, hoe naauwkeurig ik ook alles met een vergrootglas onderzocht, geene Eijeren ontdekken; ik hield echter nog steeds hopende te zullen slagen deze diertjes met water, waarin suiker opgelost was, verscheiden dagen in het leven, doch alle mijne zorgen waren vruchteloos, zij stierven de eene na de andere. Wanneer dit Vlindertje zich voedt steekt het eene gevorkte gele tromp uit die het in de drop water dompelt, na alvorens denzelven ginds en herwaarts bewogen te hebben.

121
Legio 2
Trib. Noctuides
Gen. Noctua
4947 — C Nigrum

P. V. Tab. XXXII.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

DRIE- EN VIER-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

HET EIKENBLAD.

P. V. Tab. XXXIII. XXXIV.

§. 1.

De menigvuldige bijdragen die wij in de laatste tijd voor dit ons Werk het genoegen hadden te ontvangen, hebben de reeds zoo lang door ons aangekondigde uitgave der *Bombyx Quercifolia* tot hiertoe vertraagd, dan ongaarne stellen wij langer uit ook aan dit zoo fraaije In-

Insekt eene plaats in te ruimen, zullende hetzelve dan nu het onderwerp dezer Verhandeling uitmaken.

Onder de zeer eigenaartige Fransche benaming *Pacquet de feuilles sèches* is deze Vlindersoort alom in *Europa* bij de Liefhebbers bekend; ofschoon verschillende Schrijvers er weder andere benamingen aan gegeven hebben; zoo beschrijft b. v. KLEEMANN de Rups onder den naam van *de Wonder-Rups*, zeggende zoodanig bij de meeste Duitsche Liefhebbers bekend te zijn; anderen weder noemen den Vlinder *Das Eichenblatt*, welke naam ook in onze taal is overgenomen, en hierdoor de Latijnsche naam *Quercifolia* naauwkeurig uitgedrukt wordende, zullen wij dezen behouden, en alzoo onzen Vlinder HET EIKENBLAD blijven noemen.

§. 2.

Meermalen waren wij in het bezit der fraaije Rupsen van dezen niet minder schoonen Vlinder, doch nimmer waren wij gelukkig genoeg die tot hare geheele verandering te zien komen, tot wij, nu eenige jaren geleden, van onzen Vriend den Heer D'AILLY alhier, er verscheidene, meestal volwassen ten geschenke kregen, door Zijn Ed gevonden, allen in eene uitgestrekte houding aan de takken der Wegedoorn, (*Rhamnus frangula*). Dat zij deze heester ook tot hun voedsel gebruiken, was

was ons nog onbekend, want de Rupsen die wij te voren of zelve gevonden, of van andere Liefhebbers bekomen hadden, waren steeds op Pruimen- of Perenbomen, en eenmaal op een Lijsterbessenboom, (*Sorbus Aucuparia*) gevangen.

§. 3.

Onder de door den Heer D'AILLY gevondene Rupsen, waren geen twee elkander in kleur gelijk niet alleen, maar zelfs was het verschil in gedaante zeer groot, zijnde sommige lang en gestrekt, andere kort en ineengedrongen; het onderscheid tusschen de Rupsen, daar Mannetjes- of Wijfjes-Vlinders uit zouden komen, was evenwel zeer kennelijk, daar de laatste de eerste, toen zij volwassen waren, bij hun inspinnen wel de helft in grootte overtroffen. Onder beide de geslachten echter, bevonden zich gedrongene zoowel als gestrekte Rupsen, zoodat hierin geen geslachts-onderscheid was op te merken, evenmin als in de kleur, die, zoowel bij de grootere als kleinere, zeer uiteënloopende was; om dit een en ander zoo duidelijk mogelijk voor te stellen, geven wij op Tab. XXXIII, bij Fig. 3, 4 en 5 afbeeldingen van drie Rupsen, allen volwassen, Fig 3 en 5 van Wijfjes en Fig. 4 die van een Mannetjes-Vlinder, zijnde Fig 3 onder alle de Rupsen de fraaiste en schoonste van kleur en teekening. *Tab.*XXXIII Fig. 3, 4 en 5.

 §. 4

§. 4.

Het was omstreeks het midden van Mei, dat de Heer D'AILLY de Rupsen gevonden had; nog eenigen tijd bleven zij zich met de bladen der *Rhamnus Frangula* voeden, en vervaardigden zich toen aan de takken een zeer ruim en langwerpig Spinsel, waar zij hare hairen bij inmengden; hetzelve was eerst dun en week op het aanvoelen, maar werd, geheel droog zijnde, tamelijk hard; hierin veranderden zij in Pop, die bruin van kleur was, maar bijna geheel met eene blaauwachtig poeder als overtogen, doch zeer los, even als men zulks bij de Poppen van de meeste zoogenaamde Weeskinderen opmerkt, Fig. 6,
Tab. XXXIV Fig. 6. op Tab. XXXIV stelt eene zoodanige Pop voor, zijnde die van een Wijfjes-Vlinder.

§. 5.

Niet zeer lang blijft de Vlinder in het Popvlies besloten, komende drie of vier weken na het inspinnen der Rups reeds te voorschijn, bij
Fig. 7, 8 en 9. Fig. 7 is de afbeelding van een Mannetje, en bij Fig 8 van een Wijfje voorgesteld, beide in vliegende gedaante, terwijl Fig. 9 de rustende of loopende stand aantoont, tevens die eigenaartige vleugeldragt doende zien, die slechts aan weinige soorten eigen is, dragende zij,

P. V. Tab. XXXIII.

zij, in rust zijnde, de vleugels dakvormig, doch de ondervleugels, die dan bij anderen soorten geheel onzigtbaar zijn, steken bij onzen tegenwoordigen Vlinder voor een aanzienlijk gedeelte beneden de bovenvleugels uit, waardoor zich deze schijnbaar als zoo veel breeder voordoen, en tot op den grond afhangen; deze houding, gevoegd bij de kleur en teekening des Vlinders, heeft ongetwijfeld tot zijne hierboven aangehaalde benaming *Pacquet de feuilles séches* aanleiding gegeven. Zij zijn, vooral de Wijfjes, van wege haar bijzonder zwaar lijf, zeer traag en laten zich, aangeroerd wordende, dadelijk vallen, ook de Mannetjes zijn merkelijk minder vlug dan die van vele aanverwandte soorten; het geslachtsonderscheid is zoowel in de grootte des geheelen Vlinders als in het rankere lijf der Mannetjes en in derzelver meer geplnimde sprieten zeer kennelijk; de speling in kleur, die zeer aanmerkelijk is, levert geen onderscheidend kenmerk op, zijnde deze bij beide de geslachten nog al verschillende.

§ 6.

De Vlinders te voorschijn gekomen zijnde paarden zeer spoedig, en het Wijfje legde ook weldra hare Eijeren, die langwerpig van gedaante en ovaalrond gestreept waren; bij Fig. 1, op Tab. XXXIII, is de afbeelding in de natuurlijke grootte en vergroot, van kleur zoo als *Tab. XXXIII. Fig. 1.*

 de-

Fig. 2. dezelven door den Vlinder gelegd zijn; bij Fig. 2 zijn ze van eene andere zijde te zien en van kleur veranderd, een zeker kenmerk dat zij bevrucht waren, zoo als dan ook, en wel binnen een tijdsverloop van alechts drie weken, de jonge rupsjes daaruit te voorschijn kwamen; hoewel zij van het voedsel waarop wij hun plaatsten gretig gebruik maakten, groeiden zij echter zeer langzaam, en nog vóór den Winter stierven ze tot ons leedwezen allen, alvorens nog zelfs de voordeeligste een vierde gedeelte van hunnen wasdom bereikt hadden.

204.
Legio 2.
Sect. Bombycini
Gen. Lasiocampa
587 Quercifolia

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P.V. Tab. XXXIV

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIJF-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE SPLINTER-STREEP.

P. V. Tab. XXXV.

§. 1.

Het gebeurt zeer dikwijls, dat men eenen vrij geschikten naam voor een' Vlinder kan vinden, naar de eene of andere hoedanigheid, vorm, kleur of voedsel der Rups, of naar de kleur of eigenschap des Vlinders; zoo is dan ook de Vlinder, wiens Natuurlijke Historie ons thans zal bezig houden, alhoewel niet met schitterende kleuren pronkende, echter zoo uitnemend met handen en strepen voorzien, dat daaruit zijn naam afgeleid is; men ontdekt namelijk bij eene nadere

beschouwing van deze sieraden, dat de dwarsloopende uitgekapte banden door de over langs loopende lichtere aderen afgebroken en als het ware gesplinterd worden, waarvan de naam van *Splinter-Streep*, onder welken onze Vlinder bij meerdere Autheurs voorkomt; wij achten het derhalve verkieslijk dezen naam te behouden. De Latijnsche naam van ons Voorwerp is *Noctua Typica*.

§. 2.

Meermalen vonden wij, tegen het einde van de maand April of in het begin van Mei, op de bladen der Waterzuring, (*Rumex Aquaticus*) en op die der gewone Klissen, (*Arctium Loppa*) de volwassene Rup-
Tab.XXXV sen dezer soort, zoo als dezelve op Tab. XXXV, bij Fig. 5 in den
Fig. 5, 6. rustenden, en bij Fig. 6 in den loopenden stand afgebeeld zijn. Behalve aan de donkere zijvlammen en de vuil witte streep, zijn dezelve bijzonder kennelijk aan de twee paar witte stippen, die op de ringen achter den kop geplaatst zijn; ook zijn zij van voren merkelijk dunner dan van achteren.

Zeer zeldzaam vindt men deze Rupsen-soort aan de bovenzijden der bladen, maar altijd van onderen, of wel verborgen onder nabijzijnde mos-planten, droogе bladen of dergelijken, waar zij niet dan tegen den avond te voorschijn komen om hun voedsel te nemen; gestoord wordende, blijven zij op den rug of ineengekronkeld een poosje liggen, en zoeken zich daarna weder eene verborgene schuilplaats op.

§. 3.

Volwassen enzijnde, zoeken de Rupsen eene geschikte plaats, om hare nabijzijnde gedaanteverwisseling af te wachten; sommigen spinnen zich
Fig. 7. aan een stukje boomschors in, als bij Fig. 7.; anderen vervaardigen een weefsel met aarde doormengd, op de oppervlakte van den grond, en er verloopen nagenoeg acht dagen eer de ingesponnene Rupsen in
Fig. 8. Poppen veranderen, die roodachtig bruin zijn, Fig. 8, en zich bij de min-

minste aanraking sterk bewegen. Het staartpuntje van deze Pop met het microscoop beschouwende, vindt men het zoo aardig met haakjes en doornpuntjes voorzien, dat het wel der moeite waardig is hetzelve vergroot af te beelden, zie Fig. 9. Denkelijk heeft de groote Schep- Fig. 9.
per dit geheel weerlooze wezen van die middelen voorzien, om zich in het spinsel te keeren en te wenden, ten einde daardoor den eenen of anderen vijand, die in hare duistere woning wilde indringen, af te keeren.

§. 4.

Omstreeks het midden van de maand Junij komen de Vlinders uit het Popvlies te voorschijn, bij Fig. 10 in eene rustende houding afge- Fig. 10.
beeld met de sprieten achteruitgeslagen. Vooraan den kop heeft deze Vlinder twee kleine hoorntjes, waar de zuiger of slurp tusschen in opgerold is, en die hij bij wijlen oprigt en uitstrekt, en mogelijk dienen, om bij het azen in de kelken der bloemen den zuiger te besturen. Bij Fig. 11 is de afbeelding van een vliegend Wijfje, Fig. 11.
zijnde het onderscheid der kunne kennelijk aan het achterlijf; hebbende de Mannetjes ook veeltijds eene donkerder grondkleur.

§. 5.

De Vlinders het Popvlies verlaten hebbende, en gepaard zijnde, leggen de Wijfjes spoedig een groot aantal Eitjes, Fig. 1, in derzelver Fig. 1.
grootte afgebeeld, terwijl eene vergroote afbeelding daarvan bij Fig. 2 Fig. 2.
aantoont, hoe sierlijk dezelve gekleurd en geribd zijn; tegen het einde der maand Julij komen de jonge Rupsjes te voorschijn, de ledige eijerdopjes tot hun eerste voedsel nemende; zij beginnen hun leven gezellig aan de onderzijden der bladen, loopen eenigzins spannende en laten zich, aangeraakt wordende, bij eenen draad zakken. Na vijf of zes dagen vervellen zij voor de eerste maal, vertoonen zich dan als Fig. 3 en eren zoo veel dagen daarna ten tweeden male; Fig. 3.
on-

ongeveer acht dagen daarna verwisselen de Rupsjes weder van huid, Fig. 4 en vertoonen zich dan als bij Fig. 4, zijnde nu donkerder van kleur dan te voren; na deze huidverwisseling groeijen de Rupsen nog eenigen tijd, doch langzaam voort, en bereiken gewoonlijk iets meer of minder dan de helft hunner grootte voor den winter, dien zij als vele andere soorten schijnbaar gevoel- en levenloos doorbrengen, en gedurende welken tijd dan ook verre het grootste gedeelte wegsterft; de overblijvenden wachten slechts op de eerste Voorjaars-warmte en het jonge groen, om hun leven op nieuw te beginnen.

Dat deze Vlindersoort slechts éénmaal in het jaar gevonden wordt, blijkt alzoo ten duidelijkste uit derzelver hier medegedeelde geschiedenis, opgemaakt, én uit onze eigene waarnemingen, én uit de bijdragen daartoe ontvangen, zoo van onze meergenoemde Vrienden de Wel-Edele Heeren Ver-Huell en d'Ailly, als van eenen jongen Liefhebber te *Utrecht*, den Heer Verloren, brengende wij gaarne aan elk hunner onzen vriendelijken dank, vooral aan den Wel-Edelen Heer Ver-Huell, naar wiens keurige teekeningen de geheele hiertoe behoorende Plaat vervaardigd is.

205
Legio 2a
Trib Amphipyrides
Gen Mania
751 Typica

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ZES-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE NABESTAANDE.

P. V. Tab. XXXVI.

§. 1.

Onder het aantal Vlinders van de afdeeling, waarbij ons tegenwoordig Voorwerp behoort, treft men er velen aan, die in kleur-schakering en gedaante zoo weinig verschillen, dat het eene naauwkeurige onderlinge vergelijking vordert, om dezelve van elkander te onderscheiden, waarvan de Vlinders *Consortaria*, in het Vierde Deel dezes Werks, Tab. VI voorkomende, en de *Consobrinaria* in dit Deel, Tab. VII afgebeeld, benevens een aantal anderen, onder welke onze tegenwoordige

Vlinder mede behoort, sprekende bewijzen opleveren; men heeft om deze reden alle die Vlinders als tot één huisgezin behoorende beschouwd, en daarvan veelal hunne benamingen afgeleid; (*) dit voorbeeld volgende, heb ik het niet oneigenaardig gevonden, onzen Vlinder met den naam van de *Nabestaande* te bestempelen.

§. 2.

Den 8sten Junij vond ik op een' elzenstruik, in de omstreken van *Rotterdam*, de Rups, aan een takje afgebeeld, in eene rustende houding zitten, op Tab. XXXVI, Fig. 1. Het is opmerkelijk, dat deze
Tab.XXXVI Fig. 1. Rupsensoort, in dezen stand, de voorste ringen van het ligchaam zoodanig in elkander trekt, dat ze zich als ware het opgeblazen vertoonen; zaan het kruipen zich begevende, verdwijnen deze gezwellen geheel, zoo
Fig. 2. als bij Fig. 2 afgebeeld is; ook verschillen zij onderling in kleur, daar sommigen meer bruinachtig en anderen meer rosachtig geschakeerd waren, doch allen hebben zij de witte zijde vlakken gemeen. Hare leefwijze komt voor het overige met die der andere Meters overeen, latende zij zich, gestoord wordende, aan een draadje zakken, en verkiezen, verzadigd zijnde, het uiteinde van een takje tot rustplaats, alsof zij wisten, dat zij dáár voor een' aanval harer vijanden het veiligst waren, daar hare kleur en gedaante zóó zeer met de verlenging van dat takje overeenkomen, dat het bezwaarlijk is haar daarvan te onderscheiden.

§. 3.

Nadat mijne Rupsen zich nog eenige dagen gevoed hadden, begaven zij zich den 16den Junij en volgende dagen in den grond, om hare toekom-

(*) Den grootsten Vlinder van deze afdeeling, bij den Latijnschen naam van *Geom. Roboraria* bekend, vingen wij eens hier te *Amsterdam* in eenen tuin tegen den muur zittende; de Rups is ons echter onbekend.

komstige gedaanteverwisseling te ondergaan; eenigen tijd daarna de aarde doorzoekende, vond ik ze in zoodanige bruine Popjes veranderd, als bij Fig. 3 afgebeeld is. Fig. 3.

§. 4.

Den 17den Julij daaraanvolgende kwam de eerste Vlinder uit het Popvlies te voorschijn, zijnde een Wijfje, afgebeeld bij Fig. 4; eenige Fig. 4. dagen daarna kwam de tweede Vlinder uit, zijnde een Mannetje, bij Fig. 5. Het onderscheid der kunne van deze Vlinders valt niet moei- Fig. 5. jelijk te onderkennen, hebbende de Wijfjes draadvormige en de Mannetjes gepluimde sprieten; ook verschillen de beide geslachten eenigzins onderling in kleur, zijnde de Mannetjes iets donkerder, en de zwarte sprenkels op de vlerken grooter dan op die der Wijfjes.

§. 5.

Ik heb getracht van deze Vlinders bevruchte Eijeren te bekomen, om derzelver huishouding geheel te kunnen nagaan; doch het eerste en éénigste Wijfje was bij het geboren worden van het Mannetje reeds zoodanig magteloos, dat alle hoop op paring verdwenen was; het is derhalve niet stellig bewezen, of deze Vlindersoort niet wel tweemaal in het jaar voortteelt, daar bij het uitkomen der Vlinders, in het midden van den zomer, er dus nog een groot gedeelte van het schoone saizoen overblijft, om de tweede teelt tot den volwassenen staat te brengen.

Het is alweder aan de nasporingen en de teekenpen van den Hoog Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. VER-HUELL te *Rotterdam*, dat wij bovenstaande Beschrijving en bijgevoegde Afbeelding te danken hebben, ons des te aangenamer, dewijl Rups en Vlinder beiden ons sedert jaren be-

bekend zijnde, wij echter niet wisten, dat dezelve bij elkander behoorden. Reeds vóór eenige jaren vonden wij deze Rupsen buiten *Haarlem* in den Aardenhout, en hadden daarvan ook eene teekening, volkomen met die van den Heere VER-HUELL overeenkomende, doch waren toen evenmin als naderhand gelukkig genoeg er de Vlinders uit te zien geboren worden, even gelijk zulks het geval is met nog een aantal teekeningen van Rupsen, van tijd tot tijd vervaardigd, doch wier Vlinders ons nog onbekend bleven; intusschen vonden wij deze tegenwoordige soort Rupsen niet slechts omtrent denzelfden tijd als door onzen Vriend den Heere VER-HUELL is opgegeven, maar ook wel in de eerste helft van September, waardoor zich het gevoelen van Zijn Wel Edele zoude bevestigen, daar, zoo wij ons niet bedriegen, de poppen overwinteren en de Vlinder zich dus ook in het voorjaar vertoont. Den Hollandschen naam door onzen Vriend voorgesteld gaarne behoudende, voegen wij hier nog bij. dat deze Vlindersoort in de *Sammlung Europaeische Schmetterlingen* van J. HUBNER, onder den naam van *Geom Crepuscularia*, vrij naauwkeurig in plaat gebragt is.

206
Copie 2
Geometrae
Lin. Zephosia
1541 Crepuscularia

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

P. V. Tab. XXXVI.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ZEVEN-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

HET GETANDE BRANDNETEL-MOTJE.

P. V. Tab. XXXVII.

§. 1.

De huishouding van het Vlindertje, waarvan wij de afbeelding op Tab. XXXVII hiernevens voegen, was ons sedert lang gedeeltelijk, doch niet genoegzaam ter mededeeling, bekend, tot wij nu onlangs den geheelen levensloop van dit Insekt, met bijgevoegde teekening, ontvingen, van den Hoog-Edelen Gestrengen Heer Q. M. R. Ver-Huell te *Rotterdam*, dien wij daarvoor vriendelijk danken; te meer was ons deze aange-

naam,

naam, daar wij nu ook de afbeelding van het fraaije Eitje aan de Liefhebbers kunnen doen zien.

De Aanteekeningen, ons door den Heere VER-HUELL medegedeeld, laten wij hier volgen, alleen met die bijvoeging, dat de Latijnsche naam *Tortrix Dentana* zijnde, wij dit Vlindertje, in navolging daarvan, noemen, *het getande Brandnetel-Motje.*

§. 2.

Omtrent het einde van de maand April zijn de bladeren in de toppen der groote Brandnetels, (*Urtica Dioica*) door middel van een digt wit
Fig. 1. weefsel, bij elkander gesponnen, waarin zich ons Rupsje ophoudt. Fig. 1,
Tab.XXXVII. op Tab. XXXVII, stelt een zoodanig blad voor; bij het uit elkander halen van hetzelve tracht het Rupsje het dreigend gevaar te ontvlugten,
Fig. 2. en laat zich aan een draadje zakken; bij Fig. 2 is hetzelve in eenen volwassen' staat afgebeeld; het heeft dezelfde eigenschappen alle deze soorten eigen, van zeer vlug vóór- en achterwaarts te loopen.

§. 3.

In het laatste van de maand Mei sluiten zich de Rupsjes naauwer in
Fig. 3. de bladeren op, vervaardigen een zeer fijn spoelvormig spinsel, bij Fig. 3 voorgesteld, en veranderen daarin na een kort tijdsverloop in een
Fig. 4. zoodanig licht bruin Popje, als bij Fig. 4 is afgebeeld, en dat, bij de minste aanraking, met het staarteinde eene kronkelende beweging maakt.

Den

§. 4.

Den 28sten Mei kwamen de Vlindertjes de eene na den anderen te voorschijn. Zij zijn bij uitstek vlug en levendig, en bij de minste stoornis loopen zij snel voort en redden zich vervolgens door eene snelle vlugt; in eene rustende houding zitten zij met het voorlijf naar beneden gedoken, de sprieten achterwaarts, en de bovenvlerken eenigzins van elkander, zoo dat de ondervleugels een weinig zigtbaar worden; zij steken nu en dan een klein geel sturpje uit. Fig. 5. Fig. 5.

Fig. 6 is de afbeelding van een vliegend Vlindertje, waardoor de zwarte met eene witte vlak versierde ondervleugels zigtbaar worden. Fig. 6.

Het onderscheid der kunne is aan de mindere dikte van het achterlijf der Mannetjes zigtbaar; ook zijn deze meer levendig gekleurd, en de witte vlakken op de ondervleugels zijn sterker geteekend.

De vijfde Figuur verbeeldt een rustend Wijfje en de zesde een vliegend Mannetje.

§. 5.

Onder een aantal dezer Vlindertjes, met opzet bij elkander geplaatst, waren er twee gepaard, die ik in eene afzonderlijke suikerflesch plaatste, waarin ik eenige brandnetelbladeren deed, vooraf naauwkeurig met het microskoop onderzocht, of er zich ook soms reeds Eitjes op bevonden; des anderen daags vlogen mijne Vlindertjes rond, ik nam er de bladeren uit en bemerkte hier en daar een zeer klein geel stipje, bij Fig. 7 natuurlijk groot afgebeeld, die mij door het microskoop bleken Eitjes van dit Insekt te zijn. Doch mijne verwondering steeg ten top, toen Fig. 7.

ik

ik mijne onderzoekingen vervolgde, en dit bijna onmerkbaar voorwerp met eene sterke vergrooting beschouwde; tusschen eene menigte stekels, waarmede het blaadje bezet was, verhief zich, in de gedaante van een aardig gevlochten korfje met een getand dekseltje gesloten, dit hij uit-
Fig. 8. stek fraaije Eitje, zoo als Fig. 8, zoo naauwkeurig mogelijk afgebeeld, voorstelt. — Hoe onbegrijpelijk groot moet het Wezen niet zijn, die zulk een oogenschijnlijk nietig puntje zoo uitnemend sierlijk schiep! hoe oneindig fijn zijn deze ribbetjes en tandjes! Ziedaar wederom een sprekend bewijs van de wonderen Gods in de minstgeachte schepselen, hetgeen door de leefwijze van het hierop volgende nietige, maar buitengewoon fraaije Vlindertje nog meer zal bevestigd worden.

~~198~~ 207
Microptera
Pyralidea
Gen. Choreutes
Alternalis.

NACHT-VLINDERS zwit Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ACHT-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

HET PAAUW-VEERTJE.

P. V. Tab. XXXVIII.

§. 1.

Het Vlindertje, dat het onderwerp van deze Verhandeling zal uitmaken, is zoo klein, dat het doorgaans het oog van den Liefhebber ontsnapt, wanneer het in de vrije Natuur rondzwerft; het levert echter bij eene aandachtige beschouwing weder een sprekend bewijs op, zoo als ik in de vorige Verhandeling aanmerkte, van de wonderen Gods in de minstgeachte schepselen, hetgeen uit derzelver geschiedenis blijken zal.

Ik heb dit uitnemend fraaije Mot-Kapelletje den naam van *Paauw-Veêrtje* gegeven, omdat het met eenen schitterenden gloed overtogen is, en de zwarte in goud gevatte, met zilver fraai omzoomde vlak op het einde der bovenvlerken eenige gelijkheid heeft met eene Paauwveêr uit den staart van dezen prachtigen Vogel.

§. 2.

Het Vlindertje legt naar alle waarschijnlijkheid zijne Eitjes op de bladeren der elzenboomen, en het pas geboren Rupsje boort dadelijk door het vliesje heen, en begint hare woning naarmate het groeit al vretende te vergrooten, als in een gesloten vertrek, zonder hetzelve immer te verlaten, en beschut voor alle onheil van buiten.

Wanneer men in de maand Augustus de bladeren der elzen van onderen naziet, vindt men op sommige derzelve een klein licht groen
Fig. 3. plekje, bij Fig. 3 afgebeeld, van boven met een verheven naadje voorzien, waaronder het Rupsje zich ophoudt en uitrust, nadat het zich met het merg van het blad gevoed heeft; dit vliesje voorzigtig opligtende, wordt men den bewoner van dit doorschijnend verblijf gewaar, bij
Fig. 1. Fig. 1., in zijne natuurlijke grootte afgebeeld. Het teedere diertje nu, aan den invloed der vrije lucht blootgesteld, tracht zich weder onder het gebroken bladvlies te verbergen, doch sterft kort daarop. Wanneer men dit zeer kleine Rupsje met de Microskoop beschouwt, heeft het
Fig. 2. de gedaante als bij Fig. 2 is afgebeeld; de twaalf ringen zijn met fijne hairtjes bezet, en de bruine vlakjes op de achterste ringen gaan bij het kruipen op en neder; het zijn anders niet dan hare drekstoffen, die zich aldaar vergaderd hebben, en door de dunne huid heen schijnen.

Even

§. 3.

Even als bij andere Rupsensoorten, nadert, wanneer het diertje zijne vol-
komen grootte verkregen heeft, de tijd harer gedaanteverwisseling. In
dezelfde gesloten woning, waarin het zijn geheele leven gesleten heeft,
bereidt het zich onder den naad, als onder een dak, en in een dotje van
het bovenste bladvlies, een klein langwerpig wit spinseltje, bij Fig. 4 Fig. 4.
vergroot afgebeeld, en waarbij de drekstoffen van het Rupsje nog te zien zijn.

Dit spinseltje voorzigtig open makende, vond ik er een langwerpig
bruin Popje in, bij Fig. 5 in deszelfs natuurlijke grootte afgebeeld; het- Fig. 5.
zelve heeft, met een gewapend oog beschouwd, een zeer aardig voor-
komen; de diep ingekerfde ringen zijn met eenige fijne hairtjes bezet,
terwijl de kokertjes, waarin de lange sprieten van het Vlindertje be-
sloten liggen, zich naar beneden uitstrekken als bij Fig. 6 vergroot afgebeeld Fig. 6.
is; bij de minste aanraking maakt het vele en snelle bewegingen.

§. 4.

Wanneer de tijd gekomen is, dat dit diertje, zoo lang in het ver-
borgen geweest, in eene verheerlijkte gedaante de lucht zal doorzweven,
dat nog in de maand Augustus plaats heeft, boort het Popje, zeker
door middel van het spitse boveneind en de scherpe kanten van der-
zelver ringen, door het onderste en dunste bladvliesje heen, waarna
het Vlindertje het Poppenhulsel verlaat; een zoodanig ledig Popje is bij
Fig. 7 in natuurlijke grootte, en bij Fig. 8 vergroot vertoond. Fig. 7. Fig. 8.

§. 5.

In eene rustende houding, is dit kleine Vlindertje bij Fig. 9 afgebeeld, Fig. 9.
en om des te beter al de pracht van dit Insekt te bewonderen, is het
door

Fig. 10. door de Microskoop beschouwd in dezelfde houding bij Fig. 10 afgebeeld; het draagt de vlerken dakswijze, de sprieten langs het lijf naar achteren geslagen, en het achterlijf veeltijds opgeheven.

Fig. 11. Hetzelfde Vlindertje, vliegende bij Fig. 11 afgebeeld, spreidt, door de Microskroop beschouwd, alle sieraden ten toon; de vlerken zijn met goudgeel bedekt, waarover zilverwitte dwarsbanden liggen in bruin gevat; op het uiteinde ziet men twee zeer donkere vlakjes, met goud omgeven; de benedenkant dezer uitmuntend versierde wieken is met zilverwitte franje omzet, die, naarmate van het vallen der lichtstralen,

Fig. 12. in het grijze getint wordt, Fig. 12. De ondervleugels bestaan uit twee hoornachtige zenuwen, met lange blinkende franje omzet; op den kop prijkt het met eene kuif van fijne hairtjes, en het steekt nu en dan eene korte dubbele zuigtromp uit.

§. 9.

De verborgen leefwijze van dit fraaije Insekt in den staat van Rups, en de spoedige dood, die op de storing van deszelfs kluizenaarsleven volgt, belet ons hetzelve in alle opzigten na te gaan. Een aantal dezer Vlindertjes heb ik bij elkander bewaard, en met alle mogelijke aandacht het verblijf onderzocht, waarin zij besloten waren, of ik geene Eitjes konde ontdekken, doch ben daarin niet naar wensch geslaagd; denkelijk paart dit Vlindertje niet dan in de vrije Natuur, zoo als bij vele soorten plaats heeft.

208.
Tinidea
Sect 2 Tineacea
Gen Lithocolletis
Pomonella

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

Fig. 10. door de Microskoop beschouwd in dezelfde houding bij Fig. 10 afgebeeld; het draagt de vlerken daksgewijze, de sprieten langs het lijf naar achteren geslagen, en het achterlijf veeltijds opgeheven.

Fig 11. Hetzelfde Vlindertje, vliegende bij Fig. 11 afgebeeld, spreidt, door de Microskroop beschouwd, alle sieraden ten toon; de vlerken zijn met goudgeel bedekt, waarover zilverwitte dwarsbanden liggen in bruin gevat; op het uiteinde ziet men twee zeer donkere vlakjes, met goud omgeven; de benedenkant dezer uitmuntend versierde wieken is met zilverwitte franje omzet, die, naarmate van het vallen der lichtstralen,

Fig. 12. in het grijze getint wordt, Fig. 12. De ondervleugels bestaan uit twee hoornachtige zenuwen, met lange blinkende franje omzet; op den kop prijkt het met eene kuif van fijne hairtjes, en het steekt nu en dan eene korte dubbele zuigtromp uit.

§. 9.

De verborgen leefwijze van dit fraaije Insekt in den staat van Rups, en de spoedige dood, die op de storing van deszelfs kluizenaarsleven volgt, belet ons hetzelve in alle opzigten na te gaan. Een aantal dezer Vlindertjes heb ik bij elkander bewaard, en met alle mogelijke aandacht het verblijf onderzocht, waarin zij besloten waren, of ik geene Eitjes konde ontdekken, doch ben daarin niet naar wensch geslaagd; denkelijk paart dit Vlindertje niet dan in de vrije Natuur, zoo als bij vele soorten plaats heeft.

208.

Ligio

Gen.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XXXVIII.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

NEGEN-EN-DERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE DRAAK.

P. V. Tab. XXXIX.

§. 1.

De Vlindersoort, welke het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken, behoort ongetwijfeld tot de vreemdste en zeldzaamste dezer gewesten; dezelve is door HUBNER onder den naam van *Bombyx Terrifica* afgebeeld, en door OCHSENHEIMER onder dien van *Milhauseri* beschreven, komende bij meer andere Schrijvers onder dezen naam voor, naar gedachten, omdat dezelve het eerst zal beschreven zijn in MILLHAUSER's *Abhandl:*. In het Werk *Papillons de l'Europe* van

ERNST en ENGRAMELLE wordt dezelve genoemd *Le Dragon*, waarschijnlijk afgeleid van de dreigende en vreemde houding, die de Rups aanneemt, wanneer zij verstoord wordt, krommende zich dan van voren en van achteren in de hoogte, en door hare doorns, haken, zonderbaar achterlijf, uitgestrekte voorpoten, grooten bruinen kop, blaauwe, groene grondkleur met groote gele en witte vlekken, heeft zij alsdan wel eenige overeenkomst met de afbeeldingen van het ingebeelde Monster *Draak*, genaamd; wij hebben het daarom niet zoo onvoegelijk geacht haar met dezen naam te bestempelen.

§. 2.

Sedert verscheidene jaren vonden wij, in het laatst van Julij of begin van Augustus, enkele Rupsen dezer soort in *Gelderland* en *Overijssel*, doch altijd zonder het geluk te hebben die in Pop te zien veranderen. Het was ons dus een groot genoegen, van onzen meermalen genoemden Vriend, den Wel-Edelen Gestrengen Heer VER-HUELL, te *Rotterdam*, in het verleden jaar eene uitmuntende teekening van deze fraaije Rups en derzelver Spinsel en Pop te ontvangen, met het navolgende zoo belangrijk als vriendschappelijk bijschrift: » De Rups, op de hierbij gaande teekening » voorgesteld, werd door mij den 17den Augustus, tegen een eiken stam » te *Sonsbeek*, bij *Arnhem*, gevonden; zij was reeds volwassen; dan » tot mijn leedwezen ontdekte ik dat zij met Sluipwespen-eijeren » bezet was, waaraan deze soort in het bijzonder schijnt blootgesteld te » zijn; want vele Liefhebbers, die het geluk hadden van haar nu of dan » te vinden, zijn daardoor van het vermaak den Vlinder te zien ver- » stoken gebleven, en dit kan mogelijk als eene reden beschouwd » worden van hare zeldsaamheid. Eenige jaren geleden mogt het mij » nog éénmaal gelukken eene Rups dezer soort te vinden, doch de Wes- » pen hadden haar gebroedsel ook op deze gelegd, en zij stierf wel- » dra. Met veel omzigtigheid kneep ik door middel van een tangetje

» de

» de Wespen - eijeren, die boven op het vel der Rups gehecht waren,
» aan stukken, en had het genorgen van mijne Rups na deeze operatie
» gretig te zien vreten; ik voedde daarom eenige hoop, haar tot de ver-
» andering in eenen Vlinder te brengen."

§. 3.

» In eene rustende houding stelt Fig. 1. op Tab. XXXIX. deze Tab. XXXIX.
» Rups voor, met het van boven bijna vierkante platte staarteinde en Fig. 1.
» het voorlijf opgeheven; van onderen tegen het achterlijf is zij met
» twee van boven met eene bogt in elkander loopende gele strepen
» versierd; wanneer zij verontrust wordt, komt de schoone paarsche
» plooi onder den kop bij *a* Fig. 2, die onze Rups in eenen kruipen- Fig. 2. *a.*
» den stand voorstelt, te voorschijn, en puilt geheel uit. Den volgen-
» den dag nadat ik haar gevonden had, begon zij reeds onrustig heen
» en weder te loopen, en werd doffer groen van kleur, als een bewijs,
» dat de staat harer gedaanteverandering gekomen was; zij vond hiertoe
» ook eene geschikte plaats tusschen eenige verdorde bladeren, om bo-
» gen zich in te spinnen."

§. 4.

» Het Spinsel heb ik bij Fig. 3. afgebeeld; het is van eene hoorn- Fig. 3.
» achtige vaste zelfstandigheid, uit verscheidene lagen op elkander za-
» mengesteld, en van binnen geheel glad als gepolijst; na verloop van
» eenige dagen werd ik verlangend om te zien hoe het met de ver-
» andering der Rups gelegen was, knipte het Spinsel zeer voorzigtig
» open, en vond tot mijne smart eene eenigzins wanstaltige levenlooze Pop;
» ik kon echter derzelver gedaante nog genoeg zien, om er eene afte-
» kening van te maken, zie bij Fig. 4. Zij was zwart van kleur, en
» van boven met een doorntje tusschen twee verhevenheden voorzien.

§. 5.

§. 5.

Alhoewel wij nu, door het mislukken van de Pop dezer Rups, die, geleefd hebbende, zonder twijfel bruin van kleur geweest zou zijn, even als die der *Fagi*, afgebeeld in het vierde deel, verstoken bleven van het genoegen den Vlinder te zien, zoo zijn wij echter, door de vriendelijkheid van den Heer D'AILLY, die ons uit Zijn Ed. aanzienlijke Verzameling een' Mannetjes en Wijfjes Vlinder van deze soort daartoe afstond, in staat gesteld geworden, den Liefhebberen de afbeelding van dezen zeldzamen Vlinder te geven, naar eene teekening, even als die der Rupsen, door den Heere VER-HUELL vervaardigd. De Pop blijft den winter over liggen, en het is niet vóór in Mei of Junij des volgenden jaars, dat de Vlinder te voorschijn komt. Het is alzoo maar éénmaal in het jaar, dat dezelve zich vertoont en haar geslacht voortplant; zij behoort doór geheel *Europa* onder de zeldzaamste.

§. 6.

Fig. 5. Fig. 6. Fig. 5 stelt een' Mannetjes- en Fig. 6. een' Wijfjes Vlinder voor. Het onderscheid der kunne is niet alleen aan de meerdere of mindere dikte van het achterlijf te onderkennen, maar ook aan de sprieten, die, ofschoon bij beide geslachten gepluimd zijnde, echter van het Mannetje grooter zijn dan die van het Wijfje.

209
Legio 2ᵈ
Fam. Notodontides
Gen. Harpyia
660. Milhauseri

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VEERTIGSTE EN EEN-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

DAG-VLINDERS,

van de TWEEDE BENDE.

DE BRILKRUID VLINDER.

P. V. Tab. XL. XLI.

§. 1.

Oneindig veel ligt er voor een werk als het onze gelegen, aan de hulpvaardigheid der Kenners en Liefhebbers der Entomologie, en van hoe veel belang derzelver bereidwillige mededeelingen zijn, daarvan kan althans dit deel ten bewijze strekken. Hoe zeer nu anderen

dikwerf even min als wij, gelukkig genoeg zijn, de nog onbekende huishouding van eenen Vlinder in derzelver geheel te kunnen nagaan, zoo doet zich ligt nu en dan de gelegenheid voor tot eene of andere bijzondere ontdekking, en ook van de zoodanigen is ons de mededeeling altoos aangenaam, om dat dezelve ter gelegener tijd dikwijls te passe komen, ja van wezenlijk belang worden kan. Ons voorstellende hierop nader en omstandiger, bij het uitgeven der Titelplaat voor dit Deel, terug te komen, bepalen wij ons thans tot eene verzekering, ons, voor eenige jaren geleden, door nu wijlen onzen Vriend den Heer P. VEEN gegeven, daarin bestaande, dat hij een' bij ons te lande geheel vreemden, Dag-Vlinder, de *Papilio Eupheno*, buiten Haarlem had zien vliegen, en op het punt was geweest dien te vangen. De Heer VEEN, aan wien wij zoo vele aanmerkelijke bijdragen tot onzen arbeid verschuldigd zijn, was een te groot Kenner, dan dat wij, schoon zelven dien Vlinder nimmer levend aanschouwd, noch door iemand anders van zijn bestaan bij ons te lande immer iets vernomen hebbende, eenigen twijfel aan zijn verhaal zouden kunnen hechten, en hetzelve alzoo voor eene waarheid aannemende, aarzelen wij geen oogenblik de huis-

huishouding van dien fraaijen Vlinder, zoo als wij die in het voorleden jaar van den Wel Edelen Heer W. A. BROMSFIELD, uit het Zuiden van Frankrijk, ontvingen, in ons werk op te nemen, zullende ons een ieder gereedelijk toestemmen, dat wij op het getuigenis van een als deskundigen algemeen bekenden Liefhebber, deze Vlindersoort ook onder onze Vaderlandsche rangschikken mogen.

§. 2.

Het Brilkruid (*Biscutella*), zoo als uit het volgende, en uit de Beschrijvingen van andere Natuur-Onderzoekers, blijkt, bij uitsluiting het voedsel der Rupsen van ons tegenwoordig Voorwerp uitmakende, hebben wij het niet ongepast geoordeeld, den Hollandschen naam voor den Vlinder daarvan te ontleenen, en dien alzoo te noemen *De Brilkruid Vlinder*, te meer daar de Duitsche namen *Doppelschild* en *Dreystrich*, ons te gezocht en min doelmatig voorkwamen, en de

beteekenis van het woord *Eupheno*, zijnde de Latijnsche naam des Vlinders, ons na alle nasporingen duister gebleven is.

§. 3.

Uit de aanteekeningen van den geëerden Zender nemen wij, met dankbetuiging, het volgende, als voornamelijk ter zake dienende, over:

„ De omstreken van Montpellier, vol van steil en rotsachtig gebergte,
„ zijn gedeeltelijk verlaten en onbebouwd, gedeeltelijk met olijfboo-
„ men beplant. Deze bergachtige streken, voor zoo verre zij onmidde-
„ lijk aan den waterkant oprijzen, brengen twee soorten van *Biscutella*
„ in groote menigte voort, de *B. Ambigua* en de *B. Didyma*; deze
„ plantsoorten zijn het welke, zoo ik geloof, uitsluitend de Rupsen der
„ *Papilio Eupheno* tot voedsel strekken. Op den eersten Junij 1830,
„ mij met eene kruidkundige wandeling onledig houdende, gelukte het
„ mij

P. V. Tab. XI.

„ mij een' mannetjes Vlinder te vangen; de volgende dagen meerdere zoo
„ mannetjes als wijfjes Vlinders van deze soort ziende vliegen, en mij
„ toen te binnen brengende, dat deszelfs Rupsen op de *Biscutella*
„ azen, onderderzocht ik met de meeste naauwkeurigheid de bladen
„ dezer planten, doch vruchteloos. Vervolgens echter, op de gedachte
„ komende, dat zij, even als meer andere Rupsen-soorten, mogelijk
„ niet de bladen, maar slechts de bloemen der plant tot voedsel ne-
„ men, zettede ik mijn onderzoek op dezen voort, met dat gelukkig
„ gevolg, dat ik weldra een zeer klein rupsje ontdekte, bij Fig. 1 op Fig. 1.
„ Tab. XL afgebeeld; hier door aangemoedigd, onderzocht ik zoo vele Tab. XL.
„ planten mogelijk, en was weldra bezitter van verscheidene Rupsjes,
„ van welke ik echter niet meer dan van een tot hoogstens drie op eene
„ zelfde plant vinden konde.

„ De Rupsen, zich zoo wel de zaadvezelen als de bloemen, doch bij
„ voorkeur de laatsten, ten nutte makende, groeiden spoedig, en reeds
„ in de laatste dagen van dezelfde maand Junij was er geene enkele
„ meer in de vrije natuur te vinden. Hunne onderscheiden huidver-
„ wisselingen heb ik wel is waar niet naauwkeurig nagegaan, doch

„ vóór deze de laatste maal plaats vindt, is er geen merkelijk onder-
Fig. 2. „ scheid te bespeuren; zij zijn meest allen als de afbeelding bij Fig. 2
Fig. 3. „ en 3. Na de laatste vervelling evenwel, zijn de blaauwe en gele
Fig. 4. „ strepen geheel verdwenen; de Rups vertoont zich nu, als bij Fig. 4,
„ geheel groen, met eene witte streep aan beide zijden. Toen zeer
„ spoedig volwassen, bevestigden zij zich door eene enkele draad
„ over het lijf, en waren binnen weinige dagen in Popjes veran-
Fig. 5. „ derd, afgebeeld bij Fig. 5. Deze waren geheel doorschijnende, aan
„ beide punten hard en stijf, gevende, ook wanneer men ze aanraakte,
„ geene de minste teekenen van leven. Niet allen echter hadden
„ dezelfde groene kleur, sommigen waren lichter, anderen bleek geel
„ en licht gestreept. Het grootste gedeelte mijner Rupsen was even-
„ wel op de helft van den wasdom gestorven, zoo dat het getal mij-
„ ner Poppen zich tot weinig bepaalde, en hetgeen ik tot mijne smart
„ en als eene bijzonderheid moet aanvoeren, is, dat terwijl ik zoo
„ vele Rupsen had gevonden, ik nergens in de Natuur een Popje heb-
„ kunnen ontdekken, hetgeen mij doet vermoeden, dat de Rups, al-
„ vorens zich vast te hechten, zich van de *Biscutella* verwijderd, en

„ zich

„ zich alsdan, mogelijk ook wel op eene andere wijze dan in den ge-
„ vangen staat, ter verandering schikt.

„ De Vlinders kwamen eerst tegen het einde der maand Mei des
„ volgenden jaars te voorschijn. Het aanmerkelijk onderscheid tusschen
„ Mannetjes en Wijfjes is den Liefhebberen algemeen bekend en nader
„ op de XLI. Plaat zigtbaar, waar Fig. 6 en 7 het Mannetje aan de Plaat XLI.
„ boven- en onderzijde, en Fig. 8 en 9 het Wijfje ook aan de beide Fig. 6 en 7.
„ zijden voorstelt, en Fig. 10 stelt den loopenden stand des Vlinders Fig. 8 en 9.
„ voor, insgelijks een Wijfje verbeeldende. Fig. 10.

„ Het is mij leed geene afbeelding van de Eitjes hierbij te kunnen
„ voegen; welke moeite ik daartoe ook aangewend, en hoe dikwerf ik
„ de plaatsen, waar zich een Wijfjes Vlinder op de *Biscutella* neder-
„ zette, onderzocht heb, nimmer heb ik een enkel eitje kunnen ont-
„ dekken."

Wanneer wij den medegedeelden levensloop van dit Insekt nagaan,
verwondert het ons niet, dat de Heer BROMSFIELDT geen Popje

Nn 2 ge-

gevonden heeft op de planten zelven, daar de Rups volwassen zijnde hoogst waarschijnlijk haar voedsel verlaat, om eene meer blijvende zaak dan eene plant op te zoeken, ten einde tot Pop te veranderen; in deze stand toch vele maanden moetende vertoeven, was zij aan de plant hangende minder veilig en liep meer gevaar van verloren te gaan. Uit dit lange vertoeven des Vlinders in het Popvlies blijkt van zelve, dat deze fraaije Vlinder zich maar eens in het jaar vertoond.

210
Legio 1.
Succinctae
Sect. Pierides
Gen. Anthocharis
28. Eupheno.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

TWEE-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het EERSTE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE DOODSHOOFD PIJLSTAART.

P. V. Tab. XLII.

§. 1.

In het derde Deel dezes Werks, op Plaat 26, hebben wij de Afbeelding gegeven van de Rups der Doodshoofd Pijlstaart, (*Sphinx Atropos*) benevens die van den Vlinder zelven op de daaraan volgende Plaat: wij hadden toen twee Rupsen ontvangen, die reeds volwassen en groen van kleur waren. Daar wij nu in de gelegenheid gekomen zijn, de Afbeelding

ding van jongere Rupsen en tevens van volwassene, die echter niet groen maar zwart van kleur waren, aan de Liefhebbers mede te deelen, meenden wij Hun-Ed. geene ondienst hiermede te doen, te meer, daar deze kleur, schoon nu en dan ook bij andere Pijlstaart Rupsen voorkomende, toch altijd als eene zeldzaamheid te beschouwen is (*)

§. 2.

Voor een paar jaren geleden ontvingen wij van eenen Liefhebber
Tab.XLII. eenige Doodshoofd-Rupsen, van grootte als Fig. I, op Tab. XLII,
Fig. 1. gevonden op het loof der Aardappelen, (*Solanum Tuberosum*) hetgeen
zij zich ook vervolgens zeer goed lieten smaken; weinige dagen daarna
Fig. 2. weder verveld zijnde, vertoonden zij zich als Fig. 2; daarna nog eens
van huid verwisseld zijnde, bevonden er zich twee bij die zwart van
Fig. 3. kleur geworden waren, zoo als Fig. 3 voorstelt, zijnde de vier voorste
ringen witachtig; in rust zittende bogen zij somtijds den kop naar be-
Fig. 2. neden als Fig. 2; meerder echter hielden zij die naar boven gekeerd,
Fig. 3. zoo als Fig. 3 zulks aanwijst. Deze zwart gewordene Rupsen
plaatsten wij afgezonderd van de overigen die groen gebleven waren;
nadat zij nu nog eenige dagen aardappelenloof gevreten hadden, ver-
velden zij nog eens en hadden toen de gedaante, kleur en teeke-
Fig. 4. ning als bij Fig. 4, zijnde deze afbeelding naar eene volwassene
Rups

(*) Zie het derde Deel, Plaat XVII, *Sphinx Elpenor*, en de titelplaat van het vierde Deel *Sphinx Convulvuli*.

Rups vervaardigd; de donkere kleur was nu nog iets veranderd en het wit der voorste ringen geelachtig geworden.

§. 3.

Deze Rupsen nu volwassen zijnde, kropen beide op den 12 October in de aarde om tot Pop te veranderen. Na verloop van eenige weken de aarde onderzoekende, vonden wij daarin dan ook tot ons wezenlijk genoegen twee zeer gave en levende Poppen, zoo als er bij Fig. 5 eene afgebeeld is. Fig. 5.

§. 4.

Eerst na verloop van 286 dagen verliet de eene Vlinder het Popvlies, zijnde den 25 Julij des volgenden jaars, en vier dagen later, dus 290 dagen na het in de aarde kruipen der Rups, kwam ook de andere Vlinder te voorschijn, zijnde beiden van kleur en teekening, volkomen overeenkomstig met de in het derde Deel afgebeelde Vlinders.

In de voorheen uitgegevene Beschrijving hebben wij gezegd, dat, naar opgave van Reaumur en Rösel de Vlinders een knarsend geluid maken, hetgeen wij zelven echter toen nog nooit gehoord hadden; dan naderhand meer dan eens in het bezit van levendige Vlinders geweest

weest zijnde, en die bij verschillende Liefhebbers gezien hebbende, merkten wij dikwijls, ook zelfs bij zoodanigen welker vleugels niet geheel uitgegroeid waren, dit knarsende of krakende geluid op, zonder echter te kunnen bespeuren op welke wijze hetzelve door deze dieren wordt voortgebragt, daar men, hoe duidelijk hetzelve ook te hooren is, daarbij meestal geene de minste uitwendige beweging van eenig deel des Vlinders ontwaart. Men kan dit geluid als het ware opwekken, door den geheel in rust en schijnbaar levenloos zittenden Vlinder, zacht aan te stooten, en bespeurd het dan zeer duidelijk, zonder dat het dier eenige zigtbare beweging, of teekenen van leven geeft.

P V. Tab XLII

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

DRIE-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE GRAAUWE GEMARMERDE ELZEN-MOT.

P. V. Tab. XLIII.

§. 1.

Het Vlindertje op de hierbij behoorende 43e plaat voorgestelt, onder den Latijnschen naam van *Tortrix Sordidana* afgebeeld in het werk van HUBNER, aan wien echter de Rups niet bekend was, hebben wij naar aanleiding zoo van deszelfs vlakken en grondkleur, als van het

 voed-

voedsel der Rupsjes geene geschikter naam voor geoordeeld te kunnen kiezen, dan die van *de Grauwe Gemarmerde Elzen-Mot*, komende ons de Latijnsche naam te ongeschikt voor, om die in het Hollandsch over te nemen; aan onzen Vriend den Wel-Edelen Gestrengen Heer Ver-Huell te Rotterdam, zijn wij weder de Huishouding van dit Insekt verschuldigd, zoo als wij ook de aanteekeningen van Zijn Wel-Ed. hier laten volgen.

§. 2.

De Rups waaruit dit Vlindertje voortkomt, wordt in het begin van de maand Junij op de Elzenboomen gevonden; het was den achtsten van die maand dat ik in de omstreken van Rotterdam eenige bladeren van deze Boomsoort als toegevouwen ontdekte; voorzigtig een zoodanig blad van elkander scheidende, vond ik dat hetzelve tot woning verstrekte aan een Rupsje, dat toen haar stil verblijf trachte te verdedigen Tab. XLIII door het uitspuwen van een bruin vocht. Fig. 1. op Tab. XLIII stelt Fig. 1. een zoodanig Rupsje in den volwassen staat voor; naar alle waarschijnlijkheid wordt dit vocht uitgestort om zich tegen hare vijanden te verdedigen, doch het bleek mij, dat noch hare verborgene levenswijze, noch haar middel van verschrikking, de sluipwespen kan afweren, daar vele der Rupsen die ik vond, met de eijeren van deze hare vijanden bezet waren. Ons Rupsje is snel in hare bewegingen, en zich willende redden laat het zich aan een fijn draadje uit haar verblijf zakken, als Fig. 2. bij Fig 2. Haar verblijf is geheel anders zamengesteld dan dat van de meeste andere Bladrolders, die een blad kunstig weten op te rollen, daar

daar deze soort zich vergenoegd met een blad, dat meestal nog onvolgroeid is, door middel slechts van eenige draden te zamen te trekken.

§. 3.

Wanneer de tijd harer gedaante-verwisseling gekomen is, verlaat de Rups hare woning en zoekt even onder de oppervlakte van den grond eene bekwame plaats, en begint met een langwerpig rond Spinsel te vervaardigen, dat van buiten met aardkorrels geheel bedekt en van binnen glad en wit is, zie bij Fig. 3.; hierin veranderd het Rupsje in Fig. 3.
zoodanig Popje als bij Fig. 4. afgebeeld is. Fig. 4.

§. 4.

Niet voor den 9e September en volgende dagen, kwamen de Vlinders te voorschijn, en werkten daarbij het geheele Poppen-hulsel buiten het Spinsel. In een rustende houding is een Wijfjes Vlinder bij Fig. 5. Fig. 5.
afgebeeld, dragende de vlerken dakvormig, over elkander geslagen; de kop is van twee baardspitsen voorzien, en de sprieten in dezen stand achteruit geslagen, aldus wordt de dag in rust doorgebragt, bij de minste aanraking echter begeeft het zich ter vlugt, doch neemt weldra weder den vorigen stand aan. Fig. 6 stelt een vliegend Mannetje Fig. 6.
voor; door de mindere dikte van het achterlijf, een grooter pluimpje aan de staartpunt, en iets langer sprieten is hetzelve van de Wijfjes Vlinders te onderkennen.

§. 5.

§. 5.

Deze Vlindertjes ofschoon eenen geruimen tijd, in een ruim verblijf bij elkander opgesloten, wilden echter niet paren; doch naar alle waarschijnlijkheid overwinteren de Eijeren, zoodat bij het eerste uitbotten van het Elzengroen, dadelijk de jonge te voorschijn komende Rupsjes, een verblijf kunnen vinden en hare verborgene levenswijze aanvangen, zoo dat deze soort zich dan maar eens in het jaar vertoont.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gez: der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIER-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE KOLONIE-MOT.

P. V. Tab. XLIV.

§. 1.

Het is bekend hoe de nijvere Honig-Bijen dikwerf in hunne woningen deerlijk gekweld worden, door de Rupsen van het Vlindertje *Tinea Cerella* genaamd, die, zich voedende met het Was waaruit de Honigraten zijn zamengesteld, somtijds een aanzienlijk gedeelte daarvan verslinden, ja den geheelen voorraad bijkans vernielen kunnen. Terwijl wij ons voorstellen dat belangrijk Insekt weldra nader aan de Bezitters van

ons werk te leeren kennen, zijn wij tot ons bijzonder genoegen thans in de gelegenheid Hun de huishouding en afbeelding van eene daaraan zeer naauw verwandte soort mede te deelen, in het Latijn genaamd *Tinea Colonella* en *Tinea Tribunella*, voor welke wij de Hollandsche naam *Kolonie-Mot* niet ongeschikt achteden.

§. 2.

Geenzins is het te verwonderen, dat kleinere Vlinder-soorten, en die vooral welker Rupsen lang onbekend bleven, wel eens onder elkander verward werden, en waar de Mannetjes en Wijfjes onderling verschillen deze voor twee verscheidene soorten zijn aangezien; dit heeft plaats onder anderen met ons tegenwoordig Voorwerp, waarvan men het Mannetje genaamd heeft *Tinea Tribunella*, en het Wijfje *Tinea Colonella*, en die ook als twee afzonderlijke soorten door sommige Schrijvers zijn beschreven en afgebeeld. TREITSCKE heeft in zijn vervolg op het werk van OCHSENHEIMER, *Schmetterlinge von Europa*, deze dwaling aangewezen en beide Vlinders tot eene soort gebragt, onder den naam van *Tinea Colonella*, en dat zulks met volkomen regt geschied is, bleek ons eenigen tijd geleden ten duidelijksten, door de vriendelijke mededeeling van den WelEdelen Heer DE HAAN Conservateur bij 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden.

§. 3.

In den loop der vorige winter, werd aan genoemden Heer, door een' werkman, bezig met het afbreken eener oude schutting, eene menigte dezer Rupsen gebragt; deze had namelijk tusschen de dubbeling der planken een stuk als vermolmd hout gevonden, meer nog naar eene zaamgepakte massa zaagsel gelijkende, die als uit menigvuldige cellen, bij wijze als

als die der Honigraten, doch niet zoo geregeld als dezen, bestond. Spoedig ontwaarde de Heer DE HAAN dat deze als tot zaagsel afgevreten en zaam gewevene klomp tot wooning aan eene Rupsen-soort verstrekte; eene doorsnede in dezelve deed er zijn Ed: verscheidene van ontdekken, alle nagenoeg ter grootte als Fig. 3. op Tab. XLIV. voor- F.3.T.XLIV stelt; van den doorgesnedenen klomp geeft Fig. 1. eene nauwkeurige Fig. 1. afbeelding, terwijl Fig. 2. eene der cellen op zich zelve vertoond; Fig. 2. derzelver buitenste bekleedsel bij *a*, is van eene dikke zeer sterke *a*, zelfstandigheid, aan de binnen zijde bij *b*, is dezelve met een zijdeachtig *b*, weefsel bekleed, binnen het welk de Rups zich zeer snel achter-en voorwaarts beweegt.

§. 4.

Bij zoo veel mogelijke nasporingen naar het voedsel dezer Rupsen-soort, hebben wij nergens eenig ander opgegeven gevonden, dan de Honig of het Was der *Apis lapidaria*, of andere wilde Bijen-soorten in welker nesten ze meermalen worden aangetroffen; wij zouden, alzoo mogen veronderstellen, dat de Rupsen, na den zomer in deze door haar bewoonde verblijven doorgebragt te hebben, tegen het najaar volwassen geworden zijnde, zich van daar verwijderen en zich gezellig inspinnen, daartoe een als' boven beschreven verblijf vervaardigen om er den winter in door te brengen, en eerst tegen het voorjaar in Poppen veranderen; of wel, dat het vermelde hout, of de zaagselhoop daar zij in gevonden zijn, afkomstig was van een' boom daar de eene of andere Bijen-of Wespen-soort in genesteld had, en hier van nog overblijfselen der Was of Honig in deze hoop overig zijnde, dit tot voedsel der Rupsen heeft gediend; te waarschijnlijker komt ons dit

Q q 2 voor,

voor, dewijl het drooge hout bezwaarlijk geacht kan worden haar een geschikt voedsel te hebben opgeleverd; of zijn zij inderdaad, waaraan wij ten hoogsten twijfelen in dit dorre hout groot geworden, dan geloven wij het er voor te mogen houden, dat meer de hars- of terpentijn-achtige deelen in het hout voorhanden, dan wel de dorre vezelstof zelve, haar tot voedsel zal gediend hebben; wat hiervan dan ook zij, zeker is het dat de Rupsen zoo als die in de cellen gevonden werden, geheel volwassen waren; zij bleven nog eenigen tijd in dien staat, en veranderden toen in zeer lange Poppen, waarvan er bij Fig. 4. een is afgebeeld.

Fig. 4.

§. 5.

Reeds in de maand April kwamen eenige Vlinders te voorschijn, de meesten echter in Mei, ja sommigen eerst in Junij. De 5 en 6 figuur stelt een zittend en een vliegend Wijfje, de 7de een Mannetje voor; de eerste zijn die welke als *Tinea Colonella* bekend zijn, de laatste die welke lang voor een afzonderlijke soort *Tinea Tribunella* is gehouden; het aanmerkelijk onderscheid in teekening tusschen beide geslachten valt ten duidelijksten in het oog, de Wijfjes zijn daarenboven doorgaans iets grooter en hebben een dikker achterlijf dan de Mannetjes, bij welke laatsten ook de baardspitsjes niet zoo in het oog vallende zijn; van beide de geslachten zijn sommige lichter, andere donkerder geschakeerd, dit onderscheid is bij de twee afgebeelde Wijfjes duidelijk waar te nemen.

Fig. 5, 6.

Fig. 7.

De zoo fraaije als naauwkeurige teekeningen hebben wij weder aan de vriendelijkheid van onzen meer genoemden vriend den WelEdelen Gestrengen Heer VER-HUELL te Rotterdam te danken.

№ 212.
Tineidea
Sect. Crambinae
Trib. Phycidea
Div. Gallerinae
Gen. Aphomia
Colonella

P. V. Tab. XLIV

voor, dewijl het drooge hout bezwaarlijk geacht kan worden haar een geschikt voedsel te hebben opgeleverd; of zijn zij inderdaad, waaraan wij ten hoogsten twijfelen in dit dorre hout groot geworden, dan geloven wij het er voor te mogen houden, dat meer de hars- of terpentijn-achtige deelen in het hout voorhanden, dan wel de dorre vezelstof zelve, haar tot voedsel zal gediend hebben; wat hiervan dan ook zij, zeker is het dat de Rupsen zoo als die in de cellen gevonden werden, geheel volwassen waren; zij bleven nog eenigen tijd in dien staat, en veranderden
Fig. 4. anderden toen in zeer lange Poppen, waarvan er bij Fig. 4. een is afgebeeld.

§. 5.

Reeds in de maand April kwamen eenige Vlinders te voorschijn, de
Fig. 5, 6. meesten echter in Mei, ja sommigen eerst in Junij. De 5 en 6 figuur stelt
Fig. 7. een zittend en een vliegend Wijfje, de 7de een Mannetje voor; de eerste zijn die welke als *Tinea Colonella* bekend zijn, de laatste die welke lang voor een afzonderlijke soort *Tinea Tribunella* is gehouden; het aanmerkelijk onderscheid in teekening tusschen beide geslachten valt ten duidelijksten in het oog, de Wijfjes zijn daarenboven doorgaans iets grooter en hebben een dikker achterlijf dan de Mannetjes, bij welke laatsten ook de baardspitjens niet zoo in het oog vallende zijn; van beide de geslachten zijn sommige lichter, andere donkerder geschakeerd, dit onderscheid is bij de twee afgebeelde Wijfjes duidelijk waar te nemen.

De zoo fraaije als naauwkeurige teekeningen hebben wij weder aan de vriendelijkheid van onzen meer genoemden vriend den WelEdelen Gestrengen Heer VER-HUELL te Rotterdam te danken.

212

Legio 2.

Trib. Tineae

Gen. Crambus

Colonella.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P V. Tab. XLIV.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIJF-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE BREM-METER.

P. V. Tab. XLV.

§. 1.

Het fraaije Vlindertje, welks afbeelding wij op plaat 45 geven, is bekend onder den naam van *Geometra Spartiata*, naar aanleiding van het voedsel der Rups, zijnde *Spartium Scoparium*, tegenwoordig *Genista Scoparia*, en in het Hollandsch *Heide Brem* genaamd,

waarvan wij dan ook de Hollandsche naam *Brem-Meter* ontleend hebben.

§. 2.

Een paar jaren geleden, ons te Amersfoort bevindende, en op de Heide-velden aldaar naar Rupsen zoekende, vonden wij op de Brem eenige Spanrupsen, meestal groen met eene flaauwe geele streep, zoo
Tab. XLV als de bij Fig. 1. op Tab. XLV, afgebeelde, enkele echter meer door-
Fig. 1. gaande geelachtiger gekleurd. Het was toen ruim half Mei, en de Rupsen waren, naar het ons toescheen, bijna reeds volwassen, zijnde zij dus waarschijnlijk reeds vroeg in het voorjaar uit de Eijeren te voorschijn gekomen.

§. 3.

Van deze gevondene Rupsen zonden wij, te huis gekomen zijnde, eenige aan onzen vriend den Wel-Edelen Gestrengen Heer VER-HUELL te Rotterdam, die de goedheid had, in het najaar, ons de door Zijn Ed. gemaakte teekeningen, en bijgevoegde waarnemingen terug te zenden, met berigt, dat Zijn Ed. de Rupsen gevoed had, bij gebrek van de *Genista Scoparia*, met de *Genista Tinctoria*, die zij zich insgelijks zeer goed lieten smaken, en de Rups op een takje daarvan had afgebeeld.

§. 4.

§. 4.

Gedurende de weinige dagen dat wij de Rupsen nog voedsel gaven, ontdekten wij dat zij zich daartoe niet alleen van de bladen, maar ook van de bloemen dezer Heester bedienden, en wij zagen duidelijk dat het fraaije geel dezer laatste op de kleur der Rupsen grooten invloed had. Volwassen zijnde kropen er eenige even onder de oppervlakte der aarde, doch de anderen bleven er boven op liggen, zonder zich eenig Spinsel te vervaardigen en veranderden alzoo tot Pop bij Fig. 2. afgebeeld. Fig. 2.

§. 5.

Na ruim vier maanden, in dien als levenloozen staat doorgebragt te hebben, kwam de eerste Vlinder, zijnde een Mannetje, op den eersten October te voorschijn, afgebeeld bij Fig. 3. in een lopenden stand, en vervolgens de overige. Bij Fig. 4. ziet men de afbeelding van een vliegend Wijfje. Fig. 3. Fig. 4.

§. 6.

De eerste Vlinder die bij den Heere VER-HUELL te voorschijn kwam was een Mannetje, dan dit was reeds dood eer de volgende, dat Wijfjes waren, geboren wierden; eene dezer Wijfjes legde eenige Eijeren, afgebeeld bij Fig. 5. in de natuurlijke grootte, en bij Fig. 6. door het Microscoop gezien, hebbende echter geen bijzonder aanzien. Fig. 5, 6.

De Vlinders kwamen bij ons redelijk gelijktijdig te voorschijn, wij lieten dezelve, Mannetjes en Wijfjes, allen bij elkander, en de Wijfjes legden ook verscheidene Eijeren, dan deze verdroogden eerlang, een bewijs dat de Vlinders, naar gedachten omdat zij gevangen zaten, niet gepaard hadden. Wij twijfelen niet of de Eijeren blijven de winter over onuitgekomen liggen, komende de jonge Rupsjes vroeg in het voorjaar te voorschijn.

Het blijkt genoegzaam uit het vorenstaande, dat deze Vlindersoort zich maar eenmaal in het jaar vertoont.

213
Legio 2^a
Geometrae
Genus Chesias
1738 {Spartiaria
{Spartiata

NACHT VLINDERS van 't Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

P. V. Tab. XLV.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ZES-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE WAS-MOT.

P. V. Tab. XLVI.

§. 1.

Toen wij bij de uitgave van eene der laatste platen met een woord gewaagden van de *Tinea Cerella*, was zulks in het vooruitzigt, met de Huishouding van dat Insekt nader te zullen bekend geraken, door onzen Vriend den Hoog Edelen Gestrengen Heer VER-HUELL te

 Rot-

Rotterdam, die dan ook de goedheid had ons, ter begeleiding van eene zeer fraaije teekening, waar onze bijgaande plaat naar vervaardigd is, Zijne aanteekeningen deswegens mede te deelen, waaruit wij, in verband met de vroegere door ons zelven gedane waarnemingen, de Beschrijving, zoo als die hier volgt, ontleend hebben; zijnde de naam van *Was-Mot* door ons gekozen, in navolging der Latijnsche *Tinea Cerella*, voor dit Vlindertje bij de meeste Autheuren behouden, schoon sommigen dezelven, ten onregte met *Tinea Mellonella* verwisseld hebben, als genomen niet van het Was, maar van den Honig, die evenwel geenszins het voedsel der Rupsen schijnt uit te maken.

§. 2.

De Rupsen der *Tinea Cerella* behooren tot de grootste vijanden der gewone Honig-Bijen, *Apis Mellifica*, als doorknagende derzelver cellen, om zich met het Was, waaruit die zijn zamengesteld, te voeden, waarvan het onmiddellijk gevolg is, dat tevens eene groote menigte Honig wegvloeit en verloren geraakt, en de Bijen-Kweekers gewagen steeds van de *Mijten* of *Mieten*, (dezen naam geven zij aan dezelve), als van eenen voor hunne kweeking zeer geduchten geesel.

§. 3.

§. 3.

In de maand Junij in de gelegenheid zijnde een aantal Bijen-Korven te laten onderzoeken, vond de Heer VER-HUELL, wel niet in allen doch in den meesten derzelven, eene menigte lange buisvormige Spinsels, en daarin de begeerde Rupsen, van welke Zijn Wel Edele zich een aantal verzamelde, en die benevens eenige stukken Honigraat in eene ruime doos met zich nam. Des anderen daags deze doos willende openen, hadden de Rupsen het deksel zoodanig vast gesponnen, dat men eenige moeite moest aanwenden om hetzelve af te ligten, hetgeen na eenige pogingen gelukte; in eens waren alle Rupsen in hare nieuwe vervaardigde Spinsels gevlugt, doch na eenige oogenblikken rust, kwam de eene na de andere weder voor den dag, en het begonnen werk, de Spinsels tusschen en onder de Honigraten, wierd ijverig voortgezet; voorzeker is deze drift haar door de Natuur ingegeven, om zich gedurende haar geheele leven als Rups tegen de aanvallen der Bijen te beschermen. De Bijen-Kweekers vinden menigmaal deze zoogenaamde *Mijten* dood voor den Korven, dit zijn waarschijnlijk Rupsen die zich te ver buiten haar Spinsel gewaagd hebben, en door de ijverige Bijen betrapt, als ongenoode gasten uitgeworpen, en veeltijds vermoord worden; komen zij echter levend naar buiten, en is de Korf oud zoodat zij door denzelven kunnen kruipen, dan zijn zij spoedig

weder naar binnen, hetgeen door eenen goeden Korf niet gebeuren kan. Door het vele spinnen beveiligd zich de Rups voor de Bij, hebbende deze eenen natuurlijken afkeer van alle draden en haren, omdat zij die niet gemakkelijk weder van haar lijf en pooten kan afkrijgen; de Vlinder zelve kruipt menigmaal door het uitvlieggat in den Korf, zonder door de Bijen, die de wacht hebben, tegen gehouden te worden, omdat deze bevreesd zijn, voor het stof der Vlindervleugelen, hiervoor behoeven zij niet te vreezen bij het dooden der Rupsen, daar deze bijna glad zijn, en de weinige haartjes niet los zitten, dus deswegen door hun onbeschroomd kunnen gevat worden.

Tab. XLVI. Fig. 1. Fig. 1. op Tab. XLVI, vertoont eene Rups met den kop uit het Spinsel stekende. Alle hare bewegingen zijn snel, zoowel voor- als achterwaarts, hunne woningen in allerlei rigtingen doorloopende; zij bedienen zich van eenen draad, als behoedmiddel tegen het vallen. Bij

Fig. 2. Fig. 2. wordt eene volwassene Rups voorgesteld.

§. 4.

Na weinigen dagen spronnen zich reeds eenige Rupsen ter verandering in, zoowel binnen tegen den rand des deksels van de doos, als tusschen de Honigraten, waar zij zich afzonderlijke langwerpige Spinsels

Fig. 3. vervaardigden, als bij Fig. 3. is afgebeeld; deze zijn vast in elkander

ge-

geweven, van binnen met een wit zijdeachtig weefsel bekleed, en binnen vier dagen zijn de Rupsen in zoodanige Popjes veranderd, als bij Fig. 4. en 5. zijn afgebeeld, die, ofschoon aangeraakt wordende, niet zeer levendig zijn. Fig. 4. 5.

§. 5.

Bijna drie weken na het inspinnen der Rupsen kwamen de Vlinders reeds te voorschijn. Fig. 6. stelt een rustend Wijfje, en Fig. 7. een rustend Mannetje voor, dragende de haarvormige sprieten langs het lijf geslagen. Bij Fig. 8. is een vliegend Wijfje en bij Fig. 9. een vliegend Mannetje afgebeeld. Het onderscheid der kunne is, behalven aan de meerdere dikte des achterlijfs der Wijfjes, aan de kleur, maar vooral aan den onderscheidenen vorm der vleugels, te onderkennen. Fig. 6. 7. Fig. 8. 9.

Zijn de Rupsen vlug in alle hare bewegingen, even zoo is het met de Vlinders gelegen; bij de minste stoornis loopen zij bijzonder rad voort, doch zoeken spoedig weder eenen hoek, daar zij zich in een gedooken neder zetten, brengende als Nachtvlinders den dag slapende door; des avonds zitten zij met trillende vleugels, daarbij de sprieten beurtelings zeer snel op en neêr bewegende, alvorens zij zich ter vlugt begeven, evenwel zijn de Mannetjes-Vlinders vlugger en levendiger dan de Wijfjes.

§. 6.

Bij de beschrijving van den Basterd Satijn-Vlinder hier voor op pag. 107 van dit deel, is reeds omstandig gesproken van de wijze waarop zich de moeder-Vlinders van hare Eijeren ontdoen, en het vermogen daartoe nog aan het achterlijf overblijvende, nadat het van den Vlinder zelven is afgescheiden; dezelfde opmerking maakten wij ook bij de *Cerella* Wijfjes; de lengte tot welke deze hare Eijerlegger, even als de meeste Mottensoorten, kan uitstrekken, deed eene nadere
Fig. 12. beschouwing van dit deel niet onbelangrijk schijnen; bij Fig. 12 is het
13. in deszelfs natuurlijke grootte, en bij Fig. 13 aanmerkelijk vergroot, afgebeeld. In weerwil dat dit deel van den Vlinder afgesneden was, ging het nog eenen geruimen tijd voort met Eijerleggen, deszelfs werking beschouwende, scheen het dat eene sterke doorgaande zenuw, aan de onderzijde, bij de halfmaansgewijze bruine met haartjes
e. b. c. omzette vlak bij e, de schedevormige leden b en c deed uitschuiven en inhalen, soms nog verder dan de afbeelding voorstelt, daar het
a. gedeelte bij het met stijve haren omzette staarteinde bij a, voor verdere uitzetting vatbaar is; aan het uiteinde of laatste lid van deze Eijerlegger, is de opening, waaruit de Eijeren voortkomen, van onderen
d. met een vliesachtig klepje gesloten, bij d even zigtbaar, en waaruit juist een Eitje ontlast; dit klepje is eenigzins knobbelachtig aan het uit-

uiteinde, met een bruin vlakje, dat meer hoornachtig schijnt te zijn, denkelijk om den Eijerlegger meer stevigheid en kracht bij te zetten wanneer dezelve in de reten en holtens moet dringen, om de Eijeren ter bewaring neder te leggen, terwijl naar alle waarschijnlijkheid de fijne haartjes, waarmede dat belangrijk deel omzet is, de gevoeligheid bij het rondtasten moet verhoogen. Het is belangrijk dezen Eijerlegger in eene gestadige trillende beweging te zien, in- en uitschuivende en al tastende zich in de rondte bewegende, nu en dan een Eitje, met snelheid voortgestuwd, ontlastende. Eene wijze voorzorg den Vlinder ingeschapen, want het pas geboren Rupsje dat, naar de grootte der Eijeren die bij Fig. 10 afgebeeld, bijzonder teeder en Fig. 10.
klein zal zijn, moet voor de vervolging der Bijën bewaard worden, en is nergens beter in veiligheid dan in de reten en holtens, daar het zich alsdan zoodra het door de Eijerschaal gebroken is, dadelijk met een spinseltje kan omgeven, dat het naarmate van haar wasdom uitbreid. De pas gelegde Eitjes zijn in het begin wit, doch worden naderhand eenigzins paarsachtig, zoo als bij Fig. 11, dat een Eitje Fig. 11.
door het Microscoop beschouwd, voorsteld, hetzelve is bovendien eenigzins ruw en gesagrineerd.

§. 7.

Wij veronderstellen dat dit Insekt zich tweemaal in het jaar vertoont,

toont, hetgeen ons te waarschijnlijker voorkomt, daar hetzelve, volgens vroeger ontvangen berigt, als Pop zoude overwinteren. Komt nu, in het vroege voorjaar, de Vlinder te voorschijn, dan volgen ook weldra de Eijeren, en uit deze de jonge Rupsjes, die dan dadelijk in de nieuwe door de Bijën verzamelde Was hun voedsel vinden, om daarna weder in den zomer als Vlinder te verschijnen.

214.
Legio. 2.
Trib. Tineae
Gen. Tinea
Alvearia

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

toont, hetgeen ons te waarschijnlijker voorkomt, daar hetzelve, volgens vroeger ontvangen berigt, als Pop zoude overwinteren. Komt nu, in het vroege voorjaar, de Vlinder te voorschijn, dan volgen ook weldra de Eijeren, en uit deze de jonge Rupsjes, die dan dadelijk in de nieuwe door de Bijën verzamelde Was hun voedsel vinden, om daarna weder in den zomer als Vlinder te verschijnen.

214
Tineidea
Sectio 1. Crambinae
Trib Phycidea
Gen Galleria
731 Mellonella L.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ZEVEN-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE BLEEKE VLINDER.

P. V. Tab. XLVII.

§. 1.

Vijftig jaren zijn er nagenoeg reeds verloopen, dat wij in het 2e. Deel, 4e. Stuk van dit Werk, op Tab. V, de afbeelding gaven van den toen door ons genoemden *rooden en grijzen Vlinder;* deze soort, verkeerdelijk op het register onder den naam van *Noctua Gracilis* opgegeven, is de

Tt. *Noc-*

Noctua Miniosa; de *Gracilis* daarentegen nemen wij tot onderwerp dezer Verhandeling; en dewijl zoo min de Rups als de Vlinder zelf aanleiding geeft dezen Latijnschen naam in onze taal naauwkeurig over te nemen, zoo begrepen wij dien tot de kleur des Vlinders eenigermate in betrekking te brengen, en dezen te noemen *den bleeken Vlinder*.

§. 2.

Verschillende malen vonden wij in de maanden Mei en Junij de Tab. XLVII, Rupsen van deze soort, afgebeeld op Tab. XLVII, Fig. 1 en 2; tot Fig. 1 en 2. aan hare laatste huidverwisseling zijn zij van eene vuil-groene kleur; wij hebben er eene zoodanige bij Fig. 1 afgebeeld; naderhand echter verandert deze kleur, en de Rupsen worden zoo als Fig. 2 voorstelt.

§. 3.

Nadat onze tegenwoordige Rupsen bruinachtig van kleur geworden waren, bleven zij nog eenige dagen Wilgenbladen vreten; dan nu naderde welhaast de tijd harer gedaanteverwisseling: zij verlieten de bladen en kropen in de aarde, vervaardigden zich daar, tot hare aanstaande winterwoning, een gering verblijf, en veranderden daarin Fig. 3. tot eene bruine Pop, gelijk afgebeeld is bij Fig. 3. Hoe lang de Rupsen

nog

nog onveranderd in het Spinsel blijven liggen, kunnen wij niet bepalen, daar het ons meer dan ééns gebeurd is, dat wij dezelve na een tijdsverloop van eenige weken onveranderd vonden; de dus gestoorde stierven immer.

Ofschoon ons evenwel bekend was, dat de Rupsen voor den winter in Pop veranderen, lieten wij de aarde nu onaangeroerd staan tot het volgende voorjaar, om door te vroege nieuwsgierigheid geen gevaar te loopen van die te doen sterven, en werden ook toen in onze verwachting niet te leur gesteld; wij vonden ze in goede Poppen veranderd.

§. 4.

Al naardat de voorjaars-warmte zich doet gevoelen, komen ook de Vlinders van deze soort, in de maanden April of Mei, uit het onderaardsche verblijf te voorschijn; de laatste Winter dat wij die Poppen hadden, namelijk tusschen de jaren 1833 en 1834, zeer zacht zijnde, kwamen de Vlinders reeds omstreeks half April uit het Popvlies. Weinig onderscheid is er tusschen de Mannetjes en Wijfjes; aan de meerdere of mindere dikte, en aan de meerdere gepluimdheid van het achterlijf zijn de eerste van de laatste te onderkennen; Fig. 4 is de afbeelding naar een Mannetje en Fig. 5 is die naar een' Wijfjes Vlinder vervaardigd. Fig. 4. Fig. 5.

Mannetjes en Wijfjes Vlinders nog al gelijktijdig uitkomende, plaatsten wij de beide geslachten bij elkander, in de hoop dat zij paren, en ons bevruchte Eitjes verschaffen zouden; doch te vergeefs! wij werden hierin te leur gesteld; dan het lijdt geen twijfel, of de Wijfjes Vlinder legt spoedig hare Eijeren, en weldra komen de jonge Rupsjes te voorschijn, welker groei echter te langzaam voortgaat, dan dat wij niet zouden verzekerd zijn, dat ons Insekt zich maar éénmaal in het jaar in de verschillende gedaanten vertoont.

215
Legio 2.
Trib. Orthosides
Gen. Orthosia
1129 Gracilis.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. XLVII.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

ACHT-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE ROZEN-BLADROLDER.

P. V. Tab. XLVIII.

§. 1.

Op verschillende Rozen-soorten, doch wel bepaaldelijk op de gewone zoogenaamde Provincie-Roos, *Rosa Centifolia*, houden zich twee soorten van Rupsjes op, van welke de eene, *Tortrix Rosana* genaamd, zich met de bladeren, de andere, *Tortrix Variegana*, zich met de bloemen of wel met de nog ongeopende bloemknoppen bij uitsluiting

 voedt;

voedt; beide deze soorten leveren uitmuntend fraaije Vlindertjes op. De Wel-Edel Gestrenge Heer Ver-Huell te Rotterdam had weder de goedheid ons de fraaije teekeningen en bijgevoegde beschrijving te doen toekomen; wij willen die alzoo in deze en de volgende Verhandeling van ons Werk met dankbaarheid opnemen, en in de eerste plaats de afbeelding en beschrijving geven van de *Tortrix Rosana*, die wij in onze taal den *Rozen-bladrolder* noemen zullen, deelende ons de Heer Ver-Huell deswege het volgende mede, hetgeen volkomen met onze eigene, reeds voor eenige jaren gedane waarnemingen, overeenkomt.

§. 2.

Zoodra de bladeren aan de Rozenstruiken in het voorjaar te voorschijn komen, verlaat het Rupsje het Ei, om zich met de eerste uitspruitsels van dezen fraaijen Heester te voeden, en haar volgend leven in door haar te zâmen gerolde bladeren door te brengen; hetzelve is dan licht groen van kleur met een zwart kopje. In het begin is dit opgerolde blad slechts klein; doch naar mate van den groei van het Rupsje maakt zij haar verblijf ruimer, en de Rozenbladjes beginnen ook in grootte toe te nemen; in haar verblijf gestoord wordende, zoekt de Rups het gevaar te ontwijken, laat zich spoedig bij een draadje afzakken, en begeeft zich langs hetzelve weder in haar verblijf als het gevaar geweken is.

Omstreeks het laatste van de maand Mei of reeds vroeger, al naar mate het voorjaar min of meer gunstig is, zijn deze Rupsjes volwassen, Fig. 1, 2, en van grootte en kleur als bij Fig. 1 en 2 op Tab. XLVIII afgebeeld is.

Tab. XLVIII.

§. 3.

§. 3.

De Rupsjes nu hare gedaanteverwisseling zullende ondergaan, spinnen haar gewoon verblijf wat digter toe, en veranderen alsdan daarin tot een Popje, zoo als Fig. 3 vertoont.

§. 4.

De tijd gekomen zijnde, dat het Vlindertje het Popvlies zal verlaten, kruipt het Popje, gesteund door de scherpe punten, die het op de ringen heeft, tot buiten het Spinseltje, zoo als bij Fig. 4 is afgebeeld, Fig. 4.
en het Vlindertje komt te voorschijn; Fig. 5 vertoont hetzelve in een' Fig. 5.
loopenden stand.

Om al de pracht en luister van dit zeer fraaije Vlindertje beter te doen beschouwen, heb ik hetzelve bij Fig. 6 vergroot afgebeeld. Op de citroengele grondkleur is het als met goud bestrooid; waarover als paarl d'amour glinsterende banden liggen, die, naar mate er het licht op valt, meer of minder schitteren: waarlijk, een pronkstuk in de minstgeachte schepselen; en hoe vele van deze bewonderingswaardige diertjes worden er niet meêdoogenloos en door onkunde vernield, door het Rupsje, waaruit dit fraaije Vlindertje te voorschijn komt, te vertrappen, zonder te bedenken wat men vernielt en welke geringe schade dit kleine Rupsje aan de Rozenstruiken doet. Vliegende
stelt Fig. 5 dit Vlindertje voor, waardoor derzelver ondervleugels Fig. 5.
zigtbaar worden; onderling verschillen zij nog al in kleur en vlakken, en het onderscheid in kunne is alleen aan de meerdere of mindere

dikte van het achterlijf te onderkennen, dat ook tevens bij de Manuetjes iets meer gepluimd is dan bij de Wijfjes.

§. 5.

Eenige dezer Vlindertjes bij elkander gezet hebbende in een geheel zuiver glas, waarin ik een takje met Rozenbladeren gelegd had, vond ik, na verloop van vijf of zes dagen, hier en daar kleine bruingroene plakjes, zoo tegen de kanten van het glas als op de bladeren en tegen het takje vastgekleefd; en daar er zich geene andere Insekten in het glas bevonden, moet ik vooronderstellen, dat het de Eijeren mijner Vlindertjes
Fig. 7. waren. Bij Fig. 7 heb ik zulk een plakje in de natuurlijke grootte
Fig. 8. afgebeeld, terwijl Fig. 8 hetzelve vergroot voorstelt; die plakjes, welke tegen de kanten van het glas gekleefd waren, doorschijnend zijnde, bezag ik dezelve met een vergrootglas; zij schenen mij toe verdeeld te zijn in kleine ronde figuurtjes, die ik voor de Eijeren zelve hield. Ik denk, dat het geribde vliesje, hetwelk men op de oppervlakten ontwaart, alleen dient als een behoedmiddel voor de Eijeren, die daaronder in veiligheid den winter overliggen en het schoone jaargetijde afwachten.

NACHT-VLINDERS *van 't* Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

NEGEN-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

HET VOGELDREKJE.

P. V. Tab. XLIX.

§. 1.

Ingevolge het reeds gemelde in de vorige Verhandeling, zal de *Tortrix Variegana* het onderwerp van deze zijn. Bij de Liefhebbers algemeen bekend zijnde onder den naam van het *Vogeldrekje*, zoo zullen wij dit Vlindertje ook dien naam laten behouden, gelijkende hetzelve, wanneer het op een blad of ergens tegen aan zit, op het eerste gezigt veel op het uitwerpsel van een klein Vogeltje.

§. 2.

Reeds vroeg in de Lente, wanneer de rozeknopjes beginnen uit te komen, vindt men het jonge Rupsje in dezelve; het groeit, met het

binnenste van den knop zich voedende, met dezelve op, en is op het Tab. XLIX. einde van de maand Mei volwassen, zoo als Fig. 1 op Tab. XLIX er Fig. 1. een aantoont, zittende op twee Rozeknoppen, welke het, door middel van een weefsel, aan elkander gesponnen heeft.

§. 3.

Omtrent het einde van Mei vervaardigen zich de Rupsjes een wit Spinseltje, en veranderen, na verloop van drie of vier dagen, in Popjes, zoo Fig. 2. als er bij Fig. 2 een is afgebeeld, die, bij de minste aanraking, zich zeer sterk bewegen.

§. 4.

Binnen drie weken komen de aardige Vlindertjes uit de Popjes te voorFig. 3. schijn; in eene zittende houding is er een bij Fig. 3 afgebeeld; ofschoon niet zoo prachtig versierd als het Rozen-Vlindertje, zoo is hetzelve evenwel zeer behagelijk, met zilveren, witte, grijze en bruine vlakjes geteekend, die vooral, met het gewapend oog beschouwd, eene sierlijke vertooning maken, daar de zilverglinsterende vlakjes, uit verheven verdborduurd bestaande, boven de witte grondvlakte uitsteken.

Fig. 4, 5. Fig. 4 stelt een' Mannelijken Vlinder en Fig. 5 een Wijfje, beide vliegende, voor; het onderscheid der kunne is aan de meerdere dikte van het achterlijf der Wijfjes te onderkennen, daar dat der Mannetjes dunner en meer gepluimd is; ook is er eenig onderscheid in de teekening der vlerken, en de Mannetjes zijn doorgaans kleiner.

§. 5.

Ofschoon ik velen dezer Vlindertjes van beide geslachten bij elkander gelaten heb, zoo mogt het mij niet gelukken, derzelver eitjes te ontdekken; doch naar alle waarschijnlijkheid legt de Moedervlinder dezelve, even als vele Bladwikkelaars zulks verrigten, namelijk plat tegen de stammen en takken der Rozen, met eene gomachtige zelfstandigheid overtogen, om aldaar te overwinteren, dewijl de jonge Rupsjes niet uitkomen, voordat de Rozenstruiken beginnen te ontluiken; het Vlindertje vertoont zich dus maar éénmaal 's jaars.

217.
Tortricidae
Gen Penthina
Variegana ?

P. V. Tab XLIX.

binnenste van den knop zich voedende, met dezelve op, en is op het Tab. XLIX. einde van de maand Mei volwassen, zoo als Fig. 1 op Tab. XLIX er Fig. 1. een aantoont, zittende op twee Rozeknoppen, welke het, door middel van een weefsel, aan elkander gesponnen heeft.

§. 3.

Omtrent het einde van Mei vervaardigen zich de Rupsjes een wit Spinseltje, en veranderen, na verloop van drie of vier dagen, in Popjes, zoo Fig. 2. als er bij Fig. 2 een is afgebeeld, die, bij de minste aanraking, zich zeer sterk bewegen.

§. 4.

Binnen drie weken komen de aardige Vlindertjes uit de Popjes te voor- Fig. 3. schijn; in eene zittende houding is er een bij Fig. 3 afgebeeld; ofschoon niet zoo prachtig versierd als het Rozen-Vlindertje, zoo is hetzelve evenwel zeer behagelijk, met zilveren, witte, grijze en bruine vlakjes geteekend, die vooral, met het gewapend oog beschouwd, eene sierlijke vertooning maken, daar de zilverglinsterende vlakjes, uit verheven vederbundels bestaande, boven de witte grondvlakte uitsteken.

Fig. 4, 5. Fig. 4 stelt een' Mannelijken Vlinder en Fig. 5 een Wijfje, beide vliegende, voor; het onderscheid der kunne is aan de meerdere dikte van het achterlijf der Wijfjes te onderkennen, daar dat der Mannetjes dunner en meer gepluimd is; ook is er eenig onderscheid in de teekening der vlerken, en de Mannetjes zijn doorgaans kleiner.

§. 5.

Ofschoon ik velen dezer Vlindertjes van beide geslachten bij elkander gelaten heb, zoo mogt het mij niet gelukken, derzelver eitjes te ontdekken; doch naar alle waarschijnlijkheid legt de Moedervlinder dezelve, even als vele Bladwikkelaars zulks verrigten, namelijk plat tegen de stammen en takken der Rozen, met eene gomachtige zelfstandigheid overtogen, om aldaar te overwinteren, dewijl de jonge Rupsjes niet uitkomen, voordat de Rozenstruiken beginnen te ontluiken; het Vlindertje vertoont zich dus maar éénmaal 's jaars.

217.
Legio
Trib.
Gen.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIJFDE DEEL.

VIJFTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE HOUTKLEURIGE VLINDER.

P. V. Tab. L.

§. 1.

Phalaena Noctua Exoleta is de Latijnsche naam aan eene Vlindersoort gegeven, welke langen tijd met eene andere, daarmede zeer veel overeenkomende, is verward geworden. In het Werk van Rösel, eerste Deel, Tab. 24, Fig. 1 en 2, zijn twee Rupsen afgebeeld, verschillend van elkander, waarvan de eene, Fig. 1, gehouden werd voor die van den mannetjes Vlinder, en de andere, bij Fig. 2, voor die van het Wijfje; dan bij nader onderzoek heeft men bevonden, dat het twee soorten waren, hebbende toen de Vlinder der Rups, Fig. 2, den naam van *Exoleta* behouden, en de andere soort heeft men *Vetusta* genoemd; deze twee Latijnsche benamingen komen in beteekenis ten naasten bij overeen, en de Vlinders hebben ook zoo veel gelijkenis met elkander, dat men dezelve genoegzaam dient te vergelijken, om' ze te onderkennen.

De *Exoleta* is, voor zoo veel ons bekend is, hier te Lande nog niet gevonden, maar wel de *Vetusta*, die dan nu het onderwerp dezer Verhandeling, zijnde de laatste van het vijfde Deel dezes Werks, zal uitmaken. Wij noemen denzelven in het Hollandsch *den Houtkleurigen Vlinder*, omdat de kleur der bovenvleugels veel overeenkomst heeft met vermolmd hout, vooral als de Vlinder in rust zit. Hij heeft dan de vleugels als omgerold om het lijf, waardoor hij het aanzien van eenen grooten houtsplinter bekomt; het kwam ons minder geschikt voor, den Latijnschen naam in het Hollandsch over te brengen, en den Vlinder alzoo te noemen *den verouderden* of *den oudgewordenen*, hetgeen in onze taal te vreemd klinkt, en op den ouderdom des Vlinders zou schijnen te doelen, terwijl het Latijn doelt op de kleur, en niet op den ouderdom; hetgeen te ongerijmder zoude wezen, daar het leven dezer schepselen veelal in slechts weinige dagen bestaat, waaromtrent echter eene uitzondering maken die soorten, welke den winter als Vlinder doorbrengen, bij welke het eenige maanden duurt; hebbende wij eens een' *Papilio Io* (den Dag-Paauwöog) van November tot in Mei, dus zeven maanden lang, levend bewaard, toen wij denzelven bij helderen zonneschijn de vrijheid wedergaven.

§. 2.

De Rups dezer soort, meestal laag groeijende kruiden tot voedsel gebruikende, wordt zeldzaam gevonden; een paar malen vingen wij echter den Vlinder, hetgeen ons deed hopen ook eens de Rups te zullen bekomen. Deze hoop werd vervuld, wordende ons, voor eenige jaren geleden, er eene gezonden, die door een' Liefhebber op het loof
Tab. L. der wortelen was gevonden, en afgebeeld is op Tab. L, bij Fig. 1. Nadat
Fig. 1. deze Rups nog eenige dagen bij ons dat loof gevreten had, kroop zij in de aarde, die wij eene maand daarna doorzochten, en vonden haar in eene bruine Pop veranderd. Van tijd tot tijd hoopten wij uit deze Pop den Vlinder te zien verschijnen; dan die hoop werd te leur gesteld! wij wacht-

ten te vergeefs; de Pop stierf; het genoegen alzoo, dien Vlinder te zien, bleef onvoldaan, en wij moesten dus de verdere waarneming tot eenen volgenden keer, als wij de Rups eens weder bekwamen, uitstellen.

§. 3.

Lang bleef deze hoop onvervuld, daar er vele jaren verliepen, eer wij deze soort van Rups weder zagen. In den verleden' zomer vond de Heer D'AILLY er zeer toevallig eene, kruipende op de straatsteenen, alhier ter stede, nabij de Groenmarkt, naar gedachte uit het loof der dáár gebragte wortelen, of andere moeskruiden gevallen. Zijn Ed. gaf aan de gevondene Rups de bladen van den gewonen Rozenstruik (*Rosa centifolia*) te vreten, die zij aanvankelijk gretig gebruikte, doch spoedig onaangeroerd liet, nadat haar ook de bloemen waren voorgelegd, aan welke zij verre weg de voorkeur scheen te geven. Weldra geheel volwassen zijnde, kroop zij in de aarde, en vervaardigde zich een los spinsel, en wel juist tegen den kant van het glas, zoodat wij konden zien, hoe lang zij nog als Rups bleef liggen, waarbij wij tevens waarnamen, dat zij zich niet alleen nu en dan in de rondte omdraaide, maar zich ook in de lengte van het spinsel herhaalde malen omkeerde. Nadat deze Rups aldus nog bijna drie weken gelegen
had, veranderde zij in eene fraaije bruine Pop, bij Fig. 2, op onze Fig. 2.
plaat afgebeeld.

§. 4.

Dit maal werden wij niet te leur gesteld; de niet onaardig geteekende Vlinder kwam spoedig te voorschijn, en wel nagenoeg vijf weken na het veranderen der Rups in Pop, zijnde een Wijfje, afgebeeld
bij Fig. 3; terwijl het Mannetje, bij Fig. 4, vervaardigd is naar een' Vlin- Fig. 3, 4.
der, dien wij zelve eens gevangen hebben: het onderscheid der kunne is aan het achterlijf genoegzaam zigtbaar. Naar gedachte zullen de eijeren overwinteren, die, door den Vlinder aan boomstammen en schut-

tin-

tingen gelegd, door de jonge Rupsjes in het voorjaar verlaten worden, zoodat ons Insekt zich maar éénmaal in het jaar vertoont.

Met eene bij ons te Lande weinig bekende Vlindersoort dit deel onzes Werks hebbende geëindigd, zijn wij voornemens weldra het volgende aan te vangen met eene andere, insgelijks zelden bij ons voorkomende, zijnde de *Sesia Craboniformis*, hopende dat wij verder gezondheid mogen genieten ter voortzetting van dezen arbeid, in het *Beschouwen der Wonderen* GODS *in de minst geachte Schepselen*, en dat wij daartoe de welwillendheid, niet alleen van de meermalen door ons met erkentenis genoemde vrienden, verder mogen ondervinden, maar ook andere Liefhebbers aan ons Hun Ed. onderzoekingen, van door ons nog niet afgebeelde Rupsen, mogen mededeelen, om daarvan insgelijks een dankbaar gebruik te kunnen maken, zoo als wij reeds in de gelegenheid gesteld zijn die eerste plaat nog door eenige andere te doen achtervolgen, onder welke vooral uitmunt een der grootste en fraaiste Europesche Vlinders, ja, wij zouden wel mogen zeggen, de fraaiste Europesche Pijlstaart-Vlinder, namelijk de OLEANDER PIJLSTAART, (*Sphinx Nerii*) die zich sedert een paar jaren ook in ons Vaderland vertoond heeft, en waarvan de Rups, ons, door de medewerking van een' geacht Liefhebber, geworden is.

218
Legio 2
Fab. Hylinides
Gen. Hylina
1197 Vetusta

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. V. Tab. L.

